

ΚΕΙΜΕΝΟ ΚΑΝΟΝΙΣΜΩΝ ΔΕΟΝΤΟΛΟΓΙΑΣ

ΤΕΛΙΚΟ

Ε.Ε. Παρ. ΙΙΙ(Ι)

Κ.Α.Π. .../2023

Αρ. ....,.....

Αριθμός .....

Ο ΠΕΡΙ ΔΙΚΗΓΟΡΩΝ ΝΟΜΟΣ

(ΚΕΦ. 2)

(όπως τροποποιήθηκε μέχρι
σήμερα)

**ΟΙ ΠΕΡΙ ΔΕΟΝΤΟΛΟΓΙΑΣ ΤΩΝ
ΔΙΚΗΓΟΡΩΝ ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΙ**

Κανονισμοί με βάση το άρθρο
24(1)(β) και (ιβ))

Το Συμβούλιο του Παγκύπριου
Δικηγορικού Συλλόγου, ασκώντας
τις εξουσίες που του δίνουν οι
παράγραφοι (β) και (ιβ) του εδαφίου
(1) του άρθρου 24 του περί
Δικηγόρων Νόμου, εκδίδει, με την
έγκριση της πλειοψηφίας της
Γενικής Συνέλευσης των
Δικηγόρων, τους ακόλουθους νέους
Κανονισμούς.

Κεφ. 2.
42 του 1961
20 του 1963
46 του 1970
40 του 1975
55 του 1978
71 του 1981
92 του 1983
98 του 1984
17 του 1985
52 του 1985
9 του 1989
175 του 1991
212 του 1991
9(Ι) του 1993
56(Ι) του 1993
76(Ι) του 1995
3(Ι) του 1996
79(Ι) του 2000
31(Ι) του 2001.
41(Ι) του 2002
180(Ι) του 2002
117(Ι) του 2003
130(Ι) του 2003
199(Ι) του 2004
264(Ι) του 2004
21(Ι) του 2005
65(Ι) του 2005
124(Ι) του 2005
158(Ι) του 2005
175(Ι) του 2006
117(Ι) του 2007
103(Ι) του 2008
109(Ι) του 2008
11(Ι) του 2009
130(Ι) του 2009
4(Ι) του 2010
65(Ι) του 2010
14(Ι) του 2011
144(Ι) του 2011
116(Ι) του 2012
18(Ι) του 2013
84(Ι) του 2014
92(Ι) του 2017

<p>107(I) του 2018 6(I) του 2020 41(I) του 2020 83(I) του 2020 139(I) του 2020 200(I) του 2020 8(I) του 2021</p>	
<p>Συνοπτικός τίτλος. Κ.Δ.Π. ..../2023.</p>	<p>1. Οι παρόντες Κανονισμοί θα αναφέρονται ως οι περί Δεοντολογίας των Δικηγόρων Κανονισμοί του 2023.</p>
<p>Ερμηνεία.</p>	<p>2. Στους παρόντες Κανονισμούς, εκτός, εάν από το κείμενο προκύπτει διαφορετική έννοια, όλοι οι όροι έχουν την έννοια που αποδίδεται σ' αυτούς από τον περί Δικηγόρων Νόμο.</p>
<p>ΓΕΝΙΚΕΣ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ</p>	
<p>Πεδίον Εφαρμογής.</p>	<p>3. Οι παρόντες Κανονισμοί εφαρμόζονται σε:</p> <ol style="list-style-type: none"> (1.) Δικηγόρους (2.) Εταιρείες Δικηγόρων και Συνεταιρισμούς. (3.) Ασκούμενους δικηγόρους, εγγεγραμμένους δυνάμει των προνοιών του περί Δικηγόρων Νόμου Κεφ. 2. (4.) Δικηγόρους, υπηκόους κράτους μέλους, που είναι εγκατεστημένοι και ασκούν το δικηγορικό επάγγελμα σε κράτος μέλος άλλο ή της Δημοκρατίας, που παρέχουν υπηρεσίες στη Δημοκρατία δυνάμει του Μέρους IIIA του περί Δικηγόρων Νόμου Κεφ. 2. (5.) Δικηγόρους, υπηκόους κρατών μελών που ασκούν το επάγγελμα ως ελεύθεροι επαγγελματίες ή ως έμμισθοι σε δικηγορικό γραφείο στο κράτος μέλος καταγωγής και ασκούν τις δραστηριότητες του δικηγόρου μόνιμα στη Δημοκρατία και με τον επαγγελματικό τους τίτλο καταγωγής, σύμφωνα με τις διατάξεις του Μέρους IIIB του περί Δικηγόρων Νόμου Κεφ. 2. (6.) Δικηγόρους στους οποίους παραχωρείται ειδική άδεια για άσκηση δικηγορίας στην Κύπρο δυνάμει των προνοιών του Άρθρου 7 του περί Δικηγόρων Νόμου Κεφ. 2. (7.) Οι παρόντες Κανονισμοί θα ισχύουν και για Δικηγορικά Γραφεία <p>3^A. Όταν τελεείται πειθαρχικό αδίκημα από νομικό πρόσωπο, πειθαρχική ευθύνη έχουν και τα φυσικά πρόσωπα που εντάσσονται σε οποιαδήποτε των υποπαραγράφων του Κανονισμού 3, τα οποία συνήργησαν στην τέλεση του πειθαρχικού αδικήματος από το νομικό πρόσωπο.</p> <p>3^B. Η αναφορά στους παρόντες Κανονισμούς σε «δικηγόρο» περιλαμβάνει όλα τα αναφερόμενα στο άρθρο 3 πρόσωπα.</p> <p>3^Γ. Παράβαση οποιουδήποτε από τους παρόντες κανονισμούς συνιστά πειθαρχικό παράπτωμα.</p>

Απαραίτητη συμπεριφορά.	4. Ο δικηγόρος οφείλει να υπηρετεί πρωτίστως τη δικαιοσύνη και να συνεργάζεται στην απονομή της. Υπερασπίζεται τα δικαιώματα του πελάτη του με εντιμότητα, στο μέτρο της ικανότητάς του, χωρίς φόβο και σε αυστηρή συμμόρφωση με την ισχύουσα νομοθεσία.
Τήρηση της τιμής του επαγγέλματος.	5. Ο δικηγόρος οφείλει πάντοτε να τηρεί την τιμή και την αξιοπρέπεια του δικηγορικού επαγγέλματος, έχοντας υπόψη ότι αυτό αποτελεί λειτουργήμα που διαμορφώθηκε με σκοπό να ανταποκριθεί στην ανάγκη απονομής της δικαιοσύνης και της προστασίας των δικαιωμάτων και ελευθεριών του πολίτη.
Προσήλωση στις βασικές αρχές του επαγγέλματος.	6. Ο δικηγόρος έχει υποχρέωση προσήλωσης στις βασικές αρχές του δικηγορικού επαγγέλματος, που περιλαμβάνουν την εξυπηρέτηση της αλήθειας και του δικαίου με ανεξαρτησία, ελευθερία και αξιοπρέπεια.
Καθήκοντα του δικηγόρου.	<p>7. Ο δικηγόρος έχει υποχρέωση να ανταποκρίνεται στο ρόλο και στην αποστολή του, η οποία του δημιουργεί καθήκοντα και πολλαπλές υποχρεώσεις.</p> <p>Ο δικηγόρος:</p> <ol style="list-style-type: none"> i. οφείλει να τηρεί το καθήκον του προς τη δικαιοσύνη και το Δικαστήριο· ii. πρέπει να ενεργεί προς το συμφέρον κάθε πελάτη· iii. πρέπει να ενεργεί πάντα με ειλικρίνεια, εντιμότητα και ακεραιότητα· iv. πρέπει να διατηρεί την ανεξαρτησία του· v. δεν πρέπει να συμπεριφέρεται με τρόπο που εύλογα μπορεί να επηρεάσει την εμπιστοσύνη που το κοινό αποδίδει στον δικηγόρο ή στο επάγγελμα· vi. οφείλει να διατηρεί τις υποθέσεις του κάθε πελάτη εμπιστευτικές· vii. οφείλει να παρέχει ικανοποιητικό επίπεδο εργασίας και εξυπηρέτησης σε κάθε πελάτη· viii. δεν πρέπει να προβαίνει σε οποιεσδήποτε παράνομες διακρίσεις εις βάρος οποιουδήποτε ατόμου· ix. οφείλει να λαμβάνει εύλογα μέτρα για τη διαχείριση της πρακτικής του ή/και να εκτελεί τις εργασίες του επαγγέλματος με επάρκεια και με τέτοιο τρόπο, ώστε να επιτυγχάνεται συμμόρφωση με τις νομικές και κανονιστικές του υποχρεώσεις. <p>Ο δικηγόρος οφείλει να τηρεί τα πιο πάνω καθήκοντα και υποχρεώσεις του απέναντι:</p> <ol style="list-style-type: none"> (i) Στα Δικαστήρια· (ii) στον πελάτη· (iii) στις αρχές ενώπιον των οποίων ο δικηγόρος παρίσταται ή εκπροσωπεί τον πελάτη του· (iv) στο επάγγελμα και κάθε συνάδελφο ξεχωριστά· (v) στο κοινό, για το οποίο ένα ελεύθερο και ανεξάρτητο επάγγελμα, που συνδέεται με τον σεβασμό των κανόνων που αυτό το ίδιο έχει θέσει, αποτελεί ένα ουσιαστικό μέσο διαφύλαξης των δικαιωμάτων του ανθρώπου απέναντι στο Κράτος και στις άλλες αρχές· (vi) στον Τοπικό Δικηγορικό Σύλλογο στην επαρχία του οποίου είναι εγγεγραμμένος και στον Παγκύπριο Δικηγορικό Σύλλογο. <p>7B. Ο δικηγόρος δεν πρέπει να προβαίνει σε οποιαδήποτε ενέργεια προς άλλο δικηγόρο ή/και προς οποιοδήποτε άλλο πρόσωπο εάν γνωρίζει ή εύλογα οφείλει να γνωρίζει ότι αποτελεί παρενόχληση ή δυσμενή διάκριση βάσει φυλής, φύλου, θρησκείας, εθνικής καταγωγής, εθνικότητας,</p>

	αναπηρίας, ηλικίας, γενετήσιου προσανατολισμού, ταυτότητας φύλου, οικογενειακής κατάστασης ή κοινωνικο-οικονομικής κατάστασης.
Υποχρέωση αυστηρής τήρησης των Κανονισμών Δεοντολογίας.	8. Ο κάθε δικηγόρος έχει υποχρέωση να τηρεί αυστηρά τους κανόνες δεοντολογίας, οι οποίοι προορίζονται να εγγυηθούν και διασφαλίσουν τη δέουσα άσκηση του λειτουργήματός του, που αναγνωρίζεται ως αναγκαία και απαραίτητη για την ομαλή λειτουργία κάθε ανθρώπινης κοινωνίας.
Υποχρέωση τήρησης της ισχύουσας νομοθεσίας.	9. Ο δικηγόρος έχει υποχρέωση τήρησης της εκάστοτε ισχύουσας νομοθεσίας.
Υποχρέωση ενημέρωσης του Παγκύπριου Δικηγορικού Συλλόγου.	10. Ο δικηγόρος έχει την υποχρέωση να ενημερώνει αμέσως τον Παγκύπριο Δικηγορικό Σύλλογο: <ul style="list-style-type: none"> i. Στην περίπτωση που διωχθεί για ποινικό αδίκημα, το οποίο τιμωρείται με ποινή φυλάκισης πέραν των τριών ετών παραθέτοντας οποιοσδήποτε πληροφορίες ή/και έγγραφα που ενδεχομένως να ζητηθούν από τον Παγκύπριο Δικηγορικό Σύλλογο σε σχέση με το εν λόγω αδίκημα. ii. Στην περίπτωση έναρξης οποιασδήποτε διαδικασίας που δυνατόν να οδηγήσει σε πτώχευση ή διάλυση, ή εκκαθάριση, ή διορισμό παραλήπτη διαχειριστή της περιουσίας του. iii. Στην περίπτωση διαφαινόμενης αδυναμίας του να συνεχίσει να λειτουργεί ως δικηγόρος τους προσεχείς 6 μήνες. iv. Για οποιαδήποτε ουσιαστική αλλαγή στις πληροφορίες που καταγράφονται στο μητρώο του δικηγόρου.
ΓΕΝΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ	
Ανεξαρτησία.	11. Ο δικηγόρος οφείλει πάντοτε να ενεργεί με απόλυτη ανεξαρτησία, απαλλαγμένη από κάθε μορφής εξάρτηση ή πίεση, κυρίως αυτή που προέρχεται από δικά του συμφέροντα ή από εξωτερικές επιδράσεις, για την εκτέλεση οποιωνδήποτε καθηκόντων του ανατίθενται. Η ανεξαρτησία στην άσκηση του δικηγορικού επαγγέλματος αποτελεί απαραίτητη προϋπόθεση για τη διασφάλιση της εμπιστοσύνης στη σχέση του προς τον πελάτη και έναντι της Δικαιοσύνης. Ο δικηγόρος πρέπει να ενεργεί σύμφωνα με τους κανόνες δεοντολογίας και με επαγγελματική ηθική και δεν πρέπει να δίνει συμβουλή για ευαρέσκεια του πελάτη του ή ως αποτέλεσμα εξωτερικής πίεσης. Ο δικηγόρος δεν πρέπει να προβαίνει σε οποιαδήποτε ενέργεια που θα μπορούσε εύλογα να εκληφθεί ως ενέργεια που υπονομεύει την ανεξαρτησία του δικηγόρου. Παραδείγματα ενεργειών που εύλογα θα μπορούσαν να εκληφθούν ως ενέργειες που υπονομεύουν την ανεξαρτησία του δικηγόρου περιλαμβάνουν, χωρίς περιορισμό είναι τα ακόλουθα: (α) δανεισμός χρημάτων από τον δικηγόρο σε οποιοδήποτε πελάτη, επαγγελματία πελάτη ή άλλο μεσάζοντα στο πλαίσιο πελατειακής σχέσης ή που να έχει οποιαδήποτε σχέση ή σύνδεση με αυτή, (β) αποδοχή χρημάτων από τον δικηγόρο (είτε υπό μορφή δανείου είτε με άλλο τρόπο) από οποιοδήποτε πελάτη, επαγγελματία πελάτη ή άλλο μεσάζοντα, στο πλαίσιο πελατειακής σχέσης ή που να έχει οποιαδήποτε σχέση ή σύνδεση με αυτή εκτός εάν πρόκειται για (ι) αμοιβή για

	<p>επαγγελματικές υπηρεσίες του δικηγόρου, (ii) επιστροφή εξόδων ή εκταμειύσεων που πραγματοποιήθηκαν για λογαριασμό του πελάτη, (iii) συνήθη εμπορική συναλλαγή με όρους πλήρους ανταγωνισμού.</p> <p>(γ) Εγγύηση οποιασδήποτε μορφής ή συμφωνία αποζημίωσης προς όφελος οποιουδήποτε πελάτη ή συγγενή του πελάτη του μέχρι τρίτου βαθμού.</p>
<p>Εμπιστοσύνη και ηθική ακεραιότητα.</p>	<p>12. Ο δικηγόρος οφείλει να ενεργεί πάντοτε έχοντας υπόψη ότι οι σχέσεις εμπιστοσύνης δεν μπορούν να υφίστανται αν υπάρχει αμφιβολία σε σχέση με την εντιμότητα, την τιμότητα, την ευθύτητα την ειλικρίνεια και την ηθική ακεραιότητα του δικηγόρου, οι οποίες καθίστανται επαγγελματική υποχρέωση και καθήκον του και να μην επιτρέψει οποιαδήποτε ενέργεια, η οποία θα μπορούσε εύλογα να εκληφθεί ότι τις υπονομεύει.</p> <p>(1) Το ανωτέρω καθήκον συμπεριλαμβάνει, χωρίς επηρεασμό της γενικότητας πιο πάνω, τις εξής ενέργειες:</p> <p>(α) την εν γνώσει ή απερίσκεπτη παραπλάνηση ή το να επιχειρήσει να παραπλανήσει οποιοδήποτε,</p> <p>(β) την ενθάρρυνση οποιοδήποτε μάρτυρα να καταθέτει ψευδείς ή παραπλανητικούς ισχυρισμούς,</p> <p>(γ) την αθέμιτη και με σκοπό επηρεασμού της μαρτυρίας πληρωμή ή προσφορά πληρωμής σε οποιοδήποτε μάρτυρα, η μαρτυρία του οποίου σχετίζεται με την έκβαση της υπόθεσης του πελάτη του.</p> <p>(δ) τον επηρεασμό επαγγελματικών σχέσεων και του τρόπου με τον οποίο παρέχονται οι υπηρεσίες του δικηγόρου από διακρίσεις ή προσωπικές απόψεις.</p> <p>(ε) την κατάχρηση θέσης ή την αποκομιδή αθέμιτου οφέλους έναντι πελάτη ή άλλου προσώπου στο πλαίσιο της παροχής υπηρεσιών.</p> <p>(2) Ο δικηγόρος είναι ελεύθερος να αναλαμβάνει ή να αρνείται την ανάληψη υποθέσεων χωρίς παροχή οποιασδήποτε δικαιολογίας εξαιρουμένων υποθέσεων που του ανατίθενται από το Δικαστήριο οπότε η άρνησή του πρέπει να αιτιολογείται επαρκώς:</p> <p>Νοείται ότι ο δικηγόρος οφείλει να μην αναλαμβάνει ποτέ υπόθεση στην οποία κρίνει ότι δεν θα έχει ηθική ελευθερία δράσης.</p> <p>(3) Δικηγόρος, ο οποίος αναλαμβάνει ποινική δίωξη σε οποιαδήποτε υπόθεση οφείλει πάντοτε να έχει υπόψη του ότι το πρώτιστο καθήκον του είναι να μεριμνήσει όπως απονεμηθεί δικαιοσύνη και όχι απλώς να επιτύχει καταδίκη.</p>
<p>Συμμόρφωση με αποφάσεις Συμβουλίου Παγκύπριου Δικηγορικού Συλλόγου και Τοπικών Δικηγορικών Συλλόγων.</p>	<p>13. Ο δικηγόρος οφείλει να συμμορφώνεται πάντοτε με τις αποφάσεις του Συμβουλίου του Παγκύπριου Δικηγορικού Συλλόγου και των Επιτροπών των Τοπικών Δικηγορικών Συλλόγων.</p>
<p>Επαγγελματικό απόρρητο.</p>	<p>14.-(1) Το επαγγελματικό απόρρητο του δικηγόρου αναγνωρίζεται ως θεμελιώδες και πρωταρχικό δικαίωμα και υποχρέωση.</p> <p>(2) Ο δικηγόρος είναι θεματοφύλακας των εμπιστευτικών πληροφοριών και στοιχείων που του εμπιστεύεται ο πελάτης του. Η διασφάλιση του απορρήτου αποτελεί απαραίτητη προϋπόθεση για τη δημιουργία εμπιστοσύνης από τον πελάτη στον δικηγόρο.</p>

Νοείται ότι, η παρούσα διάταξη δεν εφαρμόζεται σε περίπτωση που ο δικηγόρος υπέχει εκ του Νόμου καθήκον αποκάλυψης και/ή κοινοποίησης πληροφοριών σε οποιαδήποτε αρμόδια αρχή ή πρόσωπο.

(3) Ο δικηγόρος οφείλει να σέβεται, χωρίς χρονικό περιορισμό, το απόρρητό κάθε εμπιστευτικής πληροφορίας ή στοιχείου του οποίου έλαβε γνώση στο πλαίσιο της επαγγελματικής δραστηριότητάς του.

(4) Ο δικηγόρος οφείλει να λαμβάνει τα δέοντα μέτρα για την τήρηση του επαγγελματικού απορρήτου από τα μέλη του προσωπικού του και από κάθε άτομο που συνεργάζεται μαζί του στο πλαίσιο της επαγγελματικής δραστηριότητάς του. **Για σκοπούς του Κανονισμού αυτού ο όρος δικηγόρος συμπεριλαμβάνει και Δικηγορικές Εταιρείες.**

(5) Σε περίπτωση που δικηγόρος είναι μάρτυρας σε υπόθεση, οφείλει να μην εμφανιστεί πλέον και ως δικηγόρος, ως μάρτυρας δε οφείλει να εμφανιστεί στο Δικαστήριο με πλήρη ανεξαρτησία γνώμης και δύναται να αρνηθεί να απαντήσει σε οποιαδήποτε ερώτηση, η οποία δυνατό να κατατείνει να τον οδηγήσει σε αποκάλυψη ή παραβίαση του επαγγελματικού απορρήτου, εκτός εάν το Δικαστήριο, έχοντας ακούσει την ένσταση του δικηγόρου αναφορικά με το επαγγελματικό απόρρητο, αποφασίσει ότι αυτή δεν είναι βάσιμη.

(6) Το καθήκον της τήρησης του επαγγελματικού απορρήτου περιλαμβάνει προστασία εμπιστευθέντων απορρήτων από τρίτα πρόσωπα λόγω του επαγγέλματός του, ως επίσης και των εμπιστευθέντων απορρήτων συνεπεία συνομιλιών, οι οποίες ήταν αναγκαίες για να επιτευχθεί συμφωνία, η οποία κατόπιν δεν πραγματοποιήθηκε. Το απόρρητο περιλαμβάνει επίσης τα εμπιστευθέντα από άλλο συνάδελφό του.

Ο δικηγόρος οφείλει να μην αναλαμβάνει άλλη υπόθεση σε περίπτωση που του είχαν αποκαλυφθεί στο παρελθόν σχετικές εμπιστευτικές πληροφορίες από άλλο πελάτη του, εκτός με τη συγκατάθεση του πελάτη που του είχε αποκαλύψει τις εμπιστευτικές πληροφορίες ή σε περίπτωση που η ανάληψη εκ μέρους του της υπόθεσης δεν δύναται να επηρεάσει δυσμενώς τα συμφέροντα του πελάτη που του είχε αποκαλύψει τις πληροφορίες. Σε κάθε περίπτωση, ο δικηγόρος οφείλει να ενημερώσει τον πελάτη που του απεκάλυψε τις πληροφορίες ότι προτίθεται να αναλάβει σχετική υπόθεση εκ μέρους άλλου προσώπου.

(7) Εάν ο πελάτης ήθελε να διατυπώσει κατηγορία κατά του δικηγόρου του, ή ο δικηγόρος εμπλέκεται ως διάδικος σε οποιαδήποτε αστική ποινική ή πειθαρχική υπόθεση, τότε αυτός δικαιούται να αποκαλύψει οποιεσδήποτε εμπιστευθείσες πληροφορίες αναφορικά με την κατηγορία ή την υπόθεση, έστω και εάν αποκαλύπτονται με αυτό τον τρόπο εμπιστευθέντα σε αυτόν από τον πελάτη του, υπό την προϋπόθεση ότι οι πληροφορίες αυτές είναι αναγκαίες για την προώθηση ή υπεράσπιση της υπόθεσής του.

Νοείται ότι, στην περίπτωση αυτή, ο δικηγόρος νομιμοποιείται να αποκαλύψει τις πληροφορίες αυτές μόνο προς το Δικαστήριο και/ή σε πρόσωπα που είναι απολύτως αναγκαίο υπό τις περιστάσεις.

Υποχρέωση δικηγόρων που ασκούν επαγγελματική δραστηριότητα σε άλλο Κράτος να

15. Στις περιπτώσεις όπου επιτρέπεται η άσκηση του επαγγέλματος του δικηγόρου στο εξωτερικό, αυτός οφείλει να σέβεται τους Κανόνες Δεοντολογίας του Κράτους στο οποίο ασκεί την επαγγελματική δραστηριότητά του.

σέβονται τους Κανόνες Δεοντολογίας του Κράτους εκείνου.	
Υποχρέωση δικηγόρων του εξωτερικού που ασκούν επαγγελματική δραστηριότητα στην Κύπρο να σέβονται τους παρόντες Κανονισμούς.	16. Στις περιπτώσεις όπου επιτρέπεται ή χορηγείται άδεια σε δικηγόρο του εξωτερικού να ασκήσει επαγγελματική δραστηριότητα στην Κύπρο, οφείλει να σέβεται τους παρόντες Κανονισμούς Δεοντολογίας και υπόκειται σε πειθαρχική δίωξη σε περίπτωση παράβασής τους.
Το συμφέρον του πελάτη.	17. Υπό την επιφύλαξη των κανόνων δικαίου και των κανόνων δεοντολογίας ο δικηγόρος έχει την υποχρέωση να υπερασπίζεται πάντα με τον καλύτερο τρόπο τα συμφέροντα του πελάτη του, ακόμη και σε σχέση με τα προσωπικά του συμφέροντα, αυτά του -συναδέλφου του ή γενικότερα αυτά του επαγγέλματος.
Προώθηση και προβολή των επαγγελματικών δραστηριοτήτων δικηγόρου.	<p>18.-(1) Επιτρέπεται σε δικηγόρο η θεμιτή ανάπτυξη της επαγγελματικής του εργασίας στην Κύπρο και η προώθηση των επαγγελματικών του δραστηριοτήτων στην Κύπρο και σε χώρες του εξωτερικού με τρόπο και σε έκταση που να συνάδει με τους παρόντες Κανονισμούς, τα υψηλά επίπεδα συμπεριφοράς του δικηγορικού επαγγέλματος, καθώς και τους Νόμους και τους κανονισμούς δικηγορικής δεοντολογίας της χώρας όπου προτίθεται ο δικηγόρος να αναπτύξει τις εν λόγω δραστηριότητές του.</p> <p>(2) Χωρίς επηρεασμό της γενικότητας του εδαφίου (1), οποιαδήποτε προβολή ή δημοσιοποίηση δικηγόρου δεν πρέπει:</p> <p>α) να είναι αθέμιτη, β) να είναι αναληθής ή παραπλανητική γ) να περιέχει αναφορά σε αριθμό υποθέσεων ή ποσοστά επιτυχίας του δικηγόρου σε δικαστηριακές ή άλλες υποθέσεις, δ) να περιλαμβάνει αναφορές ή συγκρίσεις με άλλους δικηγόρους ή δικηγορικές εταιρείες σε σχέση με την ποιότητα των υπηρεσιών ή την αμοιβή σε ωριαία βάση ή οποιαδήποτε άλλη μέθοδο χρέωσης, ε) να περιέχει ονόματα πελατών, εκτός αν υπάρχει η συναίνεσή τους, στ.) να προκαλεί απαξιωτικές εντυπώσεις και σχόλια στην κοινή γνώμη για το δικηγορικό λειτούργημα. Ο δικηγόρος οφείλει να μην διενεργεί ή επιτρέπει, αμέσως ή εμμέσως οποιαδήποτε άγρα οποιωνδήποτε πελατών.</p> <p>(3) Ο δικηγόρος οφείλει να μη χρησιμοποιεί, ή επιτρέπει σε οποιοδήποτε πρόσωπο να χρησιμοποιεί, αμέσως ή εμμέσως, οποιουσδήποτε πράκτορες ή μεσίτες προς το σκοπό επηρεασμού και ανάθεσης στο Γραφείο του οποιωνδήποτε υποθέσεων ή να αμείβει καθ' οιονδήποτε τρόπο γενικά οποιαδήποτε πρόσωπα για να επηρεάσουν οποιοδήποτε πρόσωπο όπως ζητήσει τις επαγγελματικές υπηρεσίες του.</p> <p>(4) Δικηγόρος, ο οποίος αναλαμβάνει το αξίωμα του Προέδρου της Δημοκρατίας, και/ή οποιουδήποτε ανεξάρτητου αξιωματούχου της Δημοκρατίας, ως ορίζεται στο Σύνταγμα, οφείλει να εξασφαλίζει ότι δεν θα συνεχίζει ενόσω διατηρεί το αξίωμα, να διατηρεί το πλήρες ονοματεπώνυμό του σε οποιαδήποτε Δικηγορική Εταιρεία ή δικηγορικό γραφείο.</p>
Ασυμβίβαστα.	19.-(1) Για να είναι σε θέση ο δικηγόρος να ασκήσει το λειτούργημά του με την απαραίτητη ανεξαρτησία και με τρόπο σύμφωνο με την υποχρέωσή του να συμμετέχει στην απονομή της Δικαιοσύνης, η άσκηση επαγγελμάτων ή

δραστηριοτήτων που είναι ασυμβίβαστη με το επάγγελμα του δικηγόρου απαγορεύεται.

(2) Με την επιφύλαξη της γενικότητας της παραγράφου (1) ο δικηγόρος οφείλει ειδικά να μην συμμετέχει ενεργά **στη διοίκηση** οποιασδήποτε εμπορικής ή άλλης οικονομικής φύσης επιχείρηση ή να είναι ενεργό μέλος οποιασδήποτε εμπορικής ή άλλης οικονομικής φύσης επιχείρηση:

Νοείται ότι η διαχείριση της ιδιοκτησίας ή περιουσίας του ή της οικογένειάς του δε θεωρείται ενεργός συμμετοχή σε οποιαδήποτε εμπορικής ή άλλης οικονομικής φύσης επιχείρηση:

Νοείται περαιτέρω ότι δικηγόρος δύναται να είναι μέλος διοικητικού συμβουλίου ή γραμματέας (όχι όμως υπάλληλος) οίκου ή εταιρείας, αλλά όχι διευθύνων σύμβουλος της.

(3) Για σκοπούς του παρόντος Κανονισμού, οίκος, ομάδα, ένωση, συνεταιρισμός ή νομικό πρόσωπο (ελεγχόμενο από δικηγόρους) που παρέχει συμβουλευτικές ή άλλες υπηρεσίες υποβοηθητικές, συναφείς επάλληλες ή συμπληρωματικές των υπηρεσιών που παρέχει ή δύναται να παρέχει ο δικηγόρος προσωπικά ή ως εμπιστευματοδόχος, δεν αποτελεί εμπορική ή άλλη οικονομικής φύσης επιχείρηση.

ΣΧΕΣΕΙΣ ΜΕ ΤΟΥΣ ΠΕΛΑΤΕΣ

Έναρξη και τερματισμός της σχέσης με τον πελάτη.

20.-(1) Ο δικηγόρος δεν ενεργεί παρά μόνο αφού πάρει εντολή από τον πελάτη του, εκτός εάν ένας άλλος δικηγόρος που εκπροσωπεί τον πελάτη, ή άλλος εκπρόσωπος του πελάτη, ή αρμόδια αρχή του αναθέσουν εντολή.

Νοείται ότι όταν ο πελάτης δεν είναι σε θέση, λόγω της πνευματικής ή φυσικής του κατάστασης, ή λόγω άλλου αντικειμενικού κωλύματος, να εκφράσει τη βούλησή του και είναι απολύτως απαραίτητη η άμεση ενέργεια δικηγόρου, διαφορετικά τα έννομα συμφέροντα του πελάτη θα τεθούν σε κίνδυνο πρόκλησης ανεπανόρθωτης ζημίας, η **προηγηθείσα** ανάθεση της εντολής του πελάτη είναι επιτρεπτή και θεωρείται **σε ισχύ**, εκτός εάν είναι πρόδηλο από προηγουμένως εκφρασθείσες επιθυμίες του, ότι δεν επιθυμεί την ανάληψη της συγκεκριμένης εντολής εκ μέρους δικηγόρου.

(2) Ο δικηγόρος συμβουλεύει και υπερασπίζεται τον πελάτη του σε εύλογο χρόνο, ευσυνείδητα και με επιμέλεια και ενημερώνει τον πελάτη του για την εξέλιξη της υπόθεσης που έχει αναλάβει.

(3) Ο δικηγόρος δεν δέχεται να αναλάβει υπόθεση αν γνωρίζει ή όφειλε να γνωρίζει ότι δεν έχει την απαραίτητη ικανότητα να τη χειριστεί εκτός αν συνεργαστεί με άλλο δικηγόρο που έχει αυτή την ικανότητα. Στην τελευταία περίπτωση αυτό γίνεται μόνο με την έγγραφη συγκατάθεση του πελάτη.

(4) Ο δικηγόρος δεν μπορεί να δεχτεί μία υπόθεση αν δεν μπορεί να ασχοληθεί με αυτή σε εύλογο χρόνο λαμβανομένων υπόψη των περιστάσεων της υπόθεσης και των άλλων υποχρεώσεών του.

(5) Ο δικηγόρος που ασκεί το δικαίωμά του να μην ασχοληθεί περαιτέρω με μία υπόθεση πρέπει να παρέχει εύλογο χρόνο στον πελάτη του για να εξασφαλίσει βοήθεια εγκαίρως από άλλο συνάδελφο για να αποφευχθεί τυχόν ζημία ή βλάβη που θα υφίστατο ο πελάτης.

<p>Σύγκρουση συμφερόντων.</p>	<p>21.-(1) Ο δικηγόρος οφείλει να μην ενεργεί ως σύμβουλος ή εκπρόσωπος ή δικηγόρος περισσότερων του ενός πελατών στην ίδια υπόθεση, εφόσον υπάρχει σύγκρουση των συμφερόντων αυτών των πελατών ή σοβαρός κίνδυνος για τέτοια σύγκρουση.</p> <p>(2) Ο δικηγόρος οφείλει να απέχει από το να ασχολείται με τις υποθέσεις όλων των ενδιαφερομένων πελατών, εφόσον αναφύεται σύγκρουση συμφερόντων, εφόσον υπάρχει κίνδυνος να παραβιασθεί το επαγγελματικό απόρρητο ή εφόσον υπάρχει κίνδυνος να πληγεί η ανεξαρτησία του.</p> <p>(3) Ο δικηγόρος δεν μπορεί να αναλάβει την υπόθεση νέου πελάτη αν υπάρχει κίνδυνος να παραβιασθεί το απόρρητο των πληροφοριών που του εμπιστεύτηκε ένας παλιός πελάτης.</p>
<p>Υποχρέωση δικηγόρου για ορθή συμβουλή του πελάτη του σε σχέση με την υπόθεσή του.</p>	<p>22.-(1) Ο δικηγόρος οφείλει να δίδει στον πελάτη του δίκαιη εικόνα για τα θέματα που χειρίζεται εκ μέρους του πελάτη του.</p> <p>(2) Ο δικηγόρος οφείλει να συμβουλεύει τον πελάτη του όπως συμβιβάζει την υπόθεσή του εάν ο συμβιβασμός είναι κατά τη γνώμη του δίκαιος και εύλογος.</p>
<p>Υποχρέωση για αποκάλυψη στον πελάτη συμμόρφωσης ή σχέσης του δικηγόρου με την υπόθεση.</p>	<p>23. Αποτελεί καθήκον του δικηγόρου στο στάδιο ανάθεσης της υπόθεσης, όπως αποκαλύψει στον πελάτη του οποιοδήποτε συμφέρον έχει στην επίδικη διαφορά ή οποιαδήποτε σχέση την οποία έχει προς τους διαδίκους, και να δηλώσει εάν υπόκειται σε επιρροή, η οποία αντίκειται προς τα συμφέροντα του πελάτη του, και νοουμένου ότι ο πελάτης επιθυμεί να εξασφαλίσει τις υπηρεσίες του, τούτο μπορεί να γίνει κατόπιν πλήρους αποκαλύψεως όλων των ουσιωδών γεγονότων.</p>
<p>Δυνατότητα δικηγόρου να αποσυρθεί από υπόθεση.</p>	<p>24. Όταν ο δικηγόρος αναλαμβάνει υπόθεση, δε δύναται να αποσυρθεί, εκτός λόγω του ότι μεσολάβησε εύλογη αιτία επηρεάζουσα την καλή φήμη του, την αξιοπρέπειά του ή τη συνειδήσή του ή εάν μεσολάβησε παραβίαση από τον πελάτη του οποιασδήποτε ηθικής ή υλικής υποχρέωσης προς αυτόν ή διαφωνία ως προς το χειρισμό της υπόθεσης, ή λόγω οποιασδήποτε άλλης εύλογης αιτίας.</p>
<p>Καθορισμός αμοιβής.</p>	<p>25.-(1) Όταν δεν υφίσταται συμφωνία ή πρόνοια για τον καθορισμό της αμοιβής του δικηγόρου, ο δικηγόρος οφείλει να καθοδηγείται από τα πιο κάτω κριτήρια:</p>

(α) Το χρόνο που αναλώθηκε για τη διεκπεραίωση της εργασίας, το επιτευχθέν αποτέλεσμα και τη σοβαρότητά του,

(β) τη σοβαρότητα των υπηρεσιών του, και το κατεπείγον του θέματος,

(γ) το ποσό το οποίο συνεπάγεται η διαφορά,

(δ) την πρωτοτυπία ή τη δυσκολία των νομικών προβλημάτων τα οποία ηγέρθησαν,

(ε) την ικανότητα, την πείρα και την ειδικότητα του δικηγόρου,

(στ.) την οικονομική κατάσταση του πελάτη,

(ζ) το ενδεχόμενο αποκλεισμού του δικηγόρου να εμφανισθεί σε άλλες υποθέσεις, ή να αναλάβει άλλους πελάτες,

(η) το κατά πόσο η χρησιμοποίηση των επαγγελματικών υπηρεσιών του είναι έκτακτη ή καθιερωμένη ή μόνιμη,

(θ) τον βαθμό συμμετοχής του δικηγόρου στη μελέτη, παρουσίαση, και ανάπτυξη της υπόθεσης.

(2) Όταν δεν υπάρχει ρητή συμφωνία, ο δικηγόρος οφείλει να πληροφορεί τον πελάτη του κατά προσέγγιση σχετικά με όλα όσα αυτός ζητεί ως αμοιβή και το ύψος της αμοιβής πρέπει να είναι δίκαιο, δικαιολογημένο, και εύλογο υπό τις περιστάσεις.

(3) Είναι επιτρεπτό η αμοιβή να συναρτάται με την έκβαση της υπόθεσης και να είναι σε λογικό ποσοστό επί της απόφασης και/ή οποιουδήποτε ποσού που αναμένεται να εισπραχθεί.

Διατάξεις σε σχέση με τις αμοιβές και τα έξοδα.

26.-(1) Όταν ο δικηγόρος ζητεί την πληρωμή προκαταβολής έναντι των εξόδων και/ή της αμοιβής του, η προκαταβολή αυτή δεν θα πρέπει να υπερβαίνει τη λογική εκτίμηση των εξόδων και της αμοιβής του που είναι πιθανόν να απαιτηθούν για την υπόθεση.

(2) Αν δεν καταβληθεί η προκαταβολή που ζητήθηκε, ο δικηγόρος μπορεί να παραιτηθεί από το χειρισμό της υπόθεσης ή να αποσυρθεί με επιφύλαξη της τήρησης των διατάξεων της παραγράφου (5) του Κανονισμού 20 των παρόντων Κανονισμών.

Επιμερισμός της αμοιβής με άτομο που δεν είναι δικηγόρος.

27.-(1) Απαγορεύεται στο δικηγόρο να καταβάλλει από την αμοιβή του μέρος, σε πρόσωπο που δεν είναι δικηγόρος στην Κύπρο ή το εξωτερικό.

(2) Ο Κανονισμός 27.1 δεν εμποδίζει δικηγόρο από το να καταβάλει αμοιβή, προμήθεια ή άλλη αποζημίωση στους κληρονόμους αποθανόντος δικηγόρου

	<p>ή σε συνταξιούχο δικηγόρο για την ανάληψη των εκκρεμούντων εργασιών του αποθανόντος ή του συνταξιούχου δικηγόρου.</p>
<p>Επίλυση ανάλογη με το κόστος και το ευεργέτημα της Νομικής Αρωγής.</p>	<p>28.-(1) Ο δικηγόρος οφείλει πάντα να καταβάλλει εύλογη προσπάθεια για εξεύρεση λύσης στη διαφορά του πελάτη του ανάλογη με το κόστος της υπόθεσης και οφείλει την κατάλληλη στιγμή να του παρέχει τη συμβουλή του σχετικά με τη δυνατότητα αναζήτησης συμφωνίας ή επίκλησης εξωδικαστικών λύσεων ώστε να τερματισθεί η διαφορά.</p> <p>(2) Όταν ο πελάτης μπορεί να επωφεληθεί από το ευεργέτημα της Νομικής Αρωγής, ο δικηγόρος υποχρεούται να τον πληροφορήσει σχετικά.</p>
<p>Κεφάλαια πελατών.</p>	<p>29. Σε οποιοδήποτε χρόνο ο δικηγόρος κατέχει χρηματικά ποσά για λογαριασμό πελάτη του ή τρίτων (τα οποία παρακάτω αναφέρονται ως «κεφάλαια πελατών») υποχρεούται να τηρεί τους παρακάτω κανόνες:</p> <p>(1) Τα κεφάλαια των πελατών θα τηρούνται πάντα σε λογαριασμό ανοιγμένο σε αδειοδοτημένο πιστωτικό ίδρυμα που λειτουργεί νόμιμα.</p> <p>(2) Κάθε λογαριασμός που ανοίγεται στο όνομα του δικηγόρου και περιέχει κεφάλαια πελατών αναφέρει στον τίτλο του ότι τα χρηματικά ποσά που βρίσκονται κατατεθειμένα και κρατούνται για λογαριασμό των πελατών του δικηγόρου.</p> <p>(3) Οι λογαριασμοί του δικηγόρου στους οποίους κατατίθενται τα κεφάλαια πελατών θα έχουν συνεχώς υπόλοιπο τόσο όσο είναι το συνολικό τουλάχιστον ύψος των κεφαλαίων πελατών που κρατεί ο δικηγόρος.</p> <p>(4) Τα κεφάλαια πελατών πρέπει να είναι συνεχώς διαθέσιμα σε ζήτηση του πελάτη ή με προϋποθέσεις που αποδέχεται ο πελάτης. Εν πάση περιπτώσει, ο δικηγόρος έχει υποχρέωση να εμβάσει μέσα σε εύλογο χρονικό διάστημα κάθε ποσό κεφαλαίου που δικαιούται ο πελάτης του.</p> <p>(5) Με εξαίρεση την περίπτωση αντίθετων κανόνων, ή απόφασης του δικαστηρίου ή ρητής ή σιωπηρής συμφωνίας του πελάτη για τον οποίο γίνεται η πληρωμή, απαγορεύονται όλες οι πληρωμές που γίνονται με κεφάλαια των πελατών για λογαριασμό του πελάτη σε τρίτο πρόσωπο περιλαμβανομένων-</p> <p>(α) Των πληρωμών που γίνονται σε πελάτη ή για έναν πελάτη με χρήματα που ανήκουν σε άλλο πελάτη·</p> <p>(β) Της ανάληψης χρημάτων για την αμοιβή του δικηγόρου, εξαιρουμένης της περίπτωσης πιστοποιημένων καταλόγου δικαστηριακής ή εξωδικαστηριακής αμοιβής ή δικαστικής απόφασης σε σχέση με τα έξοδά του.</p> <p>(6) Ο δικηγόρος τηρεί τα αντίγραφα της τράπεζας πλήρη και ακριβή για όλες τις πράξεις που γίνονται με τα κεφάλαια των πελατών διακρίνοντας ανάμεσα στα κεφάλαια των πελατών και τα άλλα ποσά που κρατά ο δικηγόρος και τα παραδίδει στον πελάτη που τα ζητά.</p> <p>(7) Παρέχεται εξουσία στο Πειθαρχικό Συμβούλιο των Δικηγόρων να εξακριβώνει και να εξετάζει, τηρώντας πάντα το επαγγελματικό απόρρητο, τα σχετικά έγγραφα με τα κεφάλαια πελατών, ώστε να βεβαιώνεται ότι οι κανόνες, οι οποίοι καθορίζονται ανωτέρω τηρούνται πιστά καθώς και για να επιβάλλει κυρώσεις στην περίπτωση παράβασης των κανόνων αυτών.</p>

	<p>(8) Ο δικηγόρος που κατέχει κεφάλαια πελατών στο πλαίσιο επαγγελματικής δραστηριότητας που ασκείται σε άλλο Κράτος οφείλει να τηρεί τους κανόνες που αφορούν την κατάθεση και τα λογιστικά των κεφαλαίων πελατών, οι οποίοι εφαρμόζονται από τον δικηγορικό σύλλογο του εν λόγω Κράτους.</p>
Χρηματικά ποσά ή άλλη ιδιοκτησία κατεχόμενα από δικηγόρο προς όφελος πελάτη.	<p>30.-(1) Όλα τα χρηματικά ποσά πελάτη ή άλλη ιδιοκτησία περιερχόμενη στην κατοχή του δικηγόρου προς όφελος ή διά λογαριασμό του πελάτη πρέπει να καταβάλλονται το συντομότερο δυνατό σε αυτόν.</p> <p>(2) Σε σχέση με την πιο πάνω υποχρέωση ο δικηγόρος οφείλει να τηρεί πλήρη αρχεία έτσι ώστε να του επιτρέπεται να πληροφορήσει ταχέως τον πελάτη του για οποιοδήποτε ποσό ή άλλη ιδιοκτησία σε πίστη του.</p>
Ασφάλεια επαγγελματικής ευθύνης.	<p>31. Ο δικηγόρος οφείλει να είναι ασφαλισμένος για την επαγγελματική του ευθύνη με βάση τις διατάξεις του περί Δικηγόρων Νόμου. Η οποιαδήποτε κάλυψη πρέπει να ανταποκρίνεται στις τρέχουσες επαγγελματικές του δραστηριότητες.</p>
ΣΧΕΣΕΙΣ ΜΕ ΤΟΥΣ ΔΙΚΑΣΤΕΣ	
Καθήκον προς το Δικαστήριο.	<p>32.-(1) Ο δικηγόρος οφείλει να τηρεί προς το Δικαστήριο στάση ευγενείας και σεβασμού και να επιμένει όπως παρόμοια στάση τηρείται και από μέρους του πελάτη του. Ο δικηγόρος έχει δικαίωμα σε ανάλογη στάση από μέρους του Δικαστηρίου.</p> <p>(2) Η συμπεριφορά του δικηγόρου προς το Δικαστήριο οφείλει να διέπεται πάντοτε από τιμιότητα, ευθύτητα και πνεύμα δικαιοσύνης.</p> <p>(3) Ο δικηγόρος οφείλει να μην επιζητεί ποτέ να επηρεάσει αθέμιτα, αμέσως ή εμμέσως, οποιοδήποτε Δικαστήριο υπέρ του ή υπέρ του πελάτη του.</p> <p>(4) Σε κάθε περίπτωση ο δικηγόρος οφείλει να σέβεται την ύπαρξη αντιδικίας στις συζητήσεις των υποθέσεων και οφείλει να μην προβαίνει σε οποιαδήποτε ενέργεια έχει σκοπό να αιφνιδιάσει αθέμιτα τον αντίδικό του ή που έχει σκοπό να αποκτήσει οποιοδήποτε αθέμιτο πλεονέκτημα.</p> <p>(5) Πάντα τιμώντας και σεβόμενος το Δικαστήριο ο δικηγόρος θα πρέπει να υπερασπίζει ευσυνειδήτα τον πελάτη του χωρίς φόβο και χωρίς να λαμβάνει υπόψη τα δικά του συμφέροντα ή τις συνέπειες για τον ίδιο ή για κάθε άλλο τρίτο πρόσωπο.</p> <p>(6) (α) Ο δικηγόρος οφείλει να μην παραθέτει οποτεδήποτε οποιαδήποτε εν γνώσει του ανακριβή ή παραπλανητική νομική αυθεντία σε οποιαδήποτε δικαστική διαδικασία ή εν γνώσει του να παραπλανά το Δικαστήριο πάνω σε οποιοδήποτε θέμα.</p> <p>(β) Σε καμία περίπτωση ο δικηγόρος δεν πρέπει εν γνώσει του να υποβάλει στο Δικαστή ψευδή πληροφορία ή πληροφορία που θα μπορούσε να τον παραπλανήσει.</p> <p>(7) (α) Άνευ επηρεασμού του δικαιώματος άσκησης επιστημονικής κριτικής δικαστικών αποφάσεων.</p> <p>(β) Σε περίπτωση, όμως, ύπαρξης οποιοδήποτε δίκαιου παραπόνου εναντίον δικαστικού λειτουργού, αποτελεί δικαίωμα και καθήκον του</p>

δικηγόρου να υποβάλει τούτο στην αρμόδια αρχή μέσω του Συμβουλίου του Παγκύπριου Δικηγορικού Συλλόγου ή του Τοπικού Δικηγορικού Συλλόγου.

(8) Ο δικηγόρος οφείλει να μη χρησιμοποιεί περιττά δικαστικά μέτρα ή διαβήματα ή επιβραδυντική τακτική, η οποία μολονότι χρησιμοποιουμένη υπό το πρόσχημα αυστηρής συμμόρφωσης σε νομικούς κανόνες εντούτοις αποσκοπεί μόνο στην παρεμπόδιση ή καθυστέρηση της απονομής της δικαιοσύνης.

(9) Ο δικηγόρος οφείλει να είναι ακριβής στις εμφανίσεις του ενώπιον του Δικαστηρίου και να συμμορφώνεται με τις οδηγίες του Δικαστηρίου για την εύρυθμη διεξαγωγή της υπόθεσης.

ΣΧΕΣΕΙΣ ΜΕ ΔΙΑΙΤΗΤΕΣ, ΠΡΑΓΜΑΤΟΓΝΩΜΟΝΕΣ ΚΑΙ ΑΛΛΑ ΠΡΟΣΩΠΑ

Εφαρμογή
Κανονισμών σε άτομα
με παρόμοια
λειτουργήματα.

33. Οι Κανονισμοί που εφαρμόζονται στις σχέσεις του δικηγόρου με το Δικαστήριο έχουν επίσης εφαρμογή τηρουμένων των αναλογιών, στις σχέσεις του με διαιτητές, πραγματογνώμονες ή κάθε άλλο πρόσωπο που περιστασιακά καλείται να βοηθήσει τον Δικαστή ή τον διαιτητή.

ΣΧΕΣΕΙΣ ΜΕΤΑΞΥ ΤΩΝ ΔΙΚΗΓΟΡΩΝ

34.- (1) Ο δικηγόρος έχει υποχρέωση να τηρεί πνεύμα ευγένειας, συναδελφικότητας και αμοιβαίου σεβασμού στις σχέσεις του με τους συναδέλφους του.

(2) Η συναδελφικότητα απαιτεί σχέση εμπιστοσύνης ανάμεσα στους δικηγόρους για το συμφέρον του πελάτη και για να αποφεύγονται οι περιττές διαδικασίες καθώς και κάθε άλλη συμπεριφορά που μπορεί να δυσφημίσει το επάγγελμα. Ο δικηγόρος αναγνωρίζει ως συνάδελφο κάθε δικηγόρο άλλου Κράτους και η συμπεριφορά του απέναντί του χαρακτηρίζεται από συναδελφικότητα και εντιμότητα.

(3) Ο δικηγόρος πρέπει να απέχει από κάθε ανοίκειο ή επιβλαβές σχόλιο εναντίον οποιουδήποτε συναδέλφου και από του να αναφέρεται κατά τρόπο αθέμιτο ή ρατσιστικό σε οποιαδήποτε χαρακτηριστικά προσωπικής, πολιτικής ή άλλης φύσης **ή να μειώνει το κύρος οποιουδήποτε συναδέλφου του.**

(4) Ο δικηγόρος οφείλει να μην προβαίνει σε διαπραγματεύσεις ή να αναμειγνύεται άμεσα ή έμμεσα με πελάτη συναδέλφου του, εκτός εάν έχει τη ρητή εξουσιοδότηση ή συγκατάθεση του εν λόγω συναδέλφου του.

(5) Ο δικηγόρος οφείλει να μην παρεμβαίνει και να μην αναλαμβάνει υποθέσεις συναδέλφου του εκτός σε περιπτώσεις ρητής παραίτησής του τελευταίου. Όταν η παρέμβαση δικηγόρου δεν αποκαλύπτεται

ειμή αφού ανελήφθη η υπόθεση δέον να δοθεί ειδοποίηση αμέσως μετά. Εν πάση περιπτώσει, ο δικηγόρος έχει την υποχρέωση να βεβαιωθεί ότι η αμοιβή του συναδέλφου του εξοφλήθηκε και να αναλάβει την υπόθεση αφού εξοφληθεί η αμοιβή του συναδέλφου του.

(6) Διευθετήσεις και συμφωνίες μεταξύ δικηγόρων σχετικά με οποιοδήποτε ζήτημα, το οποίο αφορά τη διεξαγωγή οποιασδήποτε διαδικασίας πρέπει να τηρούνται αυστηρά.

(7) Ο δικηγόρος οφείλει να μην θεωρεί πρόταση του πελάτη του για βοήθεια ή γνωμάτευση από επιπρόσθετο δικηγόρο ως ένδειξη ελλείψεως εμπιστοσύνης. Περαιτέρω, νοείται πως είναι δυνατή η λήψη περισσότερων της μίας νομικών συμβουλών από πελάτη και ο δικηγόρος που χειρίζεται το ζήτημα οφείλει να διευκολύνει τον πελάτη στη λήψη της επιπρόσθετης συμβουλής. **Νοείται πως ο δικηγόρος που αναλαμβάνει να παράσχει την επιπρόσθετη γνωμάτευση, οφείλει να μην ωθεί τον πελάτη καθ' οιονδήποτε τρόπο σε τερματισμό της σχέσης του με τον πρώτο δικηγόρο.**

(8) Όταν δικηγόροι χειριζόμενοι από κοινού μια υπόθεση δεν δύνανται να συμφωνήσουν σχετικά με σημείο ουσιώδους ενδιαφέροντος για τον κοινό πελάτη τους, οφείλουν να γνωστοποιήσουν προς αυτόν ειλικρινώς την αντιγνωμία τους για να αποφασίσει ο ίδιος τελικά. Η απόφασή του θα γίνει αποδεκτή εκτός εάν η φύση της διαφοράς καθιστά για τον δικηγόρο του οποίου η γνώμη απορρίφθηκε αδύνατη την περαιτέρω συνεργασία του. Σε τέτοια περίπτωση αποτελεί καθήκον του να ζητήσει από τον πελάτη του όπως απαλλαγεί της υποθέσεως.

35. Ο δικηγόρος που απευθύνει σε συνάδελφό του μια ανακοίνωση, η οποία, επιθυμεί, να θεωρηθεί «εμπιστευτική» ή «με κάθε επιφύλαξη», θα πρέπει να εκφράσει σαφώς τη θέλησή του κατά την αποστολή της ανακοίνωσης αυτής.

Επικοινωνία
αντίδικου.

με 36. Ο δικηγόρος δεν μπορεί να επικοινωνήσει ο ίδιος σχετικά με συγκεκριμένη υπόθεση με τον πελάτη του αντίδικου δικηγόρου που γνωρίζει ότι εκπροσωπείται από άλλο δικηγόρο, εκτός εάν ο συνάδελφος αυτός δώσει τη συγκατάθεσή του και τότε υποχρεούται να τον κρατά ενημερο.

Αλλαγή δικηγόρου.

37. Ένας δικηγόρος δεν μπορεί να διαδεχθεί άλλο δικηγόρο στην υπεράσπιση των συμφερόντων του πελάτη σε συγκεκριμένη υπόθεση παρά μόνο αν ειδοποίησε τον συνάδελφό του και βεβαιώθηκε ότι έχουν διευθετηθεί τα έξοδα και η αμοιβή που οφείλονται στον συνάδελφο αυτό, με επιφύλαξη όσων αναφέρονται στον Κανονισμό 36. Η υποχρέωση όμως αυτή δεν καθιστά υπεύθυνο το δικηγόρο για την πληρωμή της αμοιβής και των εξόδων που οφείλονται στον προκάτοχό του.

38. Αν πρέπει να ληφθούν επείγοντα μέτρα για το συμφέρον του πελάτη πριν μπορέσουν να εκπληρωθούν οι προϋποθέσεις που ορίζει ο πιο πάνω Κανονισμός 37 ο δικηγόρος μπορεί να λάβει τα μέτρα αυτά υπό τον όρο ότι θα πληροφορήσει αμέσως τον προκάτοχό του.

Μισθοδοσία.

39. Δικηγόρος και/ή Δικηγορική Εταιρεία και/ή Συνεταιρισμός Δικηγόρων, ο οποίος προσλαμβάνει και/ή εργοδοτεί στο δικηγορικό του γραφείο και/ή σε Δικηγορική Εταιρεία και/ή σε Συνεταιρισμό Δικηγόρων άλλο δικηγόρο, έχει καθήκον να λαμβάνει κάθε πρόσφορο και/ή αναγκαίο και/ή δυνατό υπό τα δεδομένα και τις περιστάσεις μέτρο για να καταβάλει σε αυτόν μηνιαία αμοιβή, στο μέτρο του δυνατού – και λαμβανομένων πάντοτε υπόψη των γνώσεων, της πείρας αυτού αλλά και των δεξιοτήτων που απαιτούνται για την άσκηση των καθηκόντων του και πάντοτε σε πλήρη συμμόρφωση με την εκάστοτε ισχύουσα νομοθεσία αναφορικά με τον κατώτερο μισθό, τις γενικές απολαβές, τις άδειες άσκησης, την αναρρωτική άδεια,

το ωράριο εργασίας και γενικά κάθε συνθήκη εργασίας και/ή άλλως πως.

Καθήκοντα προς ασκούμενους. **Καθήκοντα προς ασκούμενους**
40.-(1) Δικηγόρος ο οποίος προσλαμβάνει στο δικηγορικό του γραφείο ασκούμενο δικηγόρο έχει καθήκον να λάβει κάθε πρόσφορο υπό τα δεδομένα μέτρο για να μεταφέρει σε αυτόν/ή – στο μέτρο του δυνατού – τις γνώσεις και δεξιότητες που απαιτούνται για την άσκηση του δικηγορικού επαγγέλματος, καθώς και τις ηθικές και δεοντολογικές αρχές για την άσκηση του δικηγορικού επαγγέλματος.

(2) Δικηγόρος ο οποίος δεν διαθέτει τον απαιτούμενο χρόνο για να εκπληρώσει το καθήκον που αναφέρεται στην παράγραφο (1) πιο πάνω, οφείλει να μην προσλαμβάνει στο δικηγορικό του γραφείο ασκούμενο δικηγόρο.

(3) Ασκούμενος δικηγόρος δεν πρέπει να απασχολείται συστηματικά σε μη δικηγορικής φύσεως εργασίες.

(4) Ο ασκούμενος δικηγόρος πρέπει να τυγχάνει δίκαιης και ίσης σε σχέση με άλλους ασκούμενους δικηγόρους μεταχείρισης.

(5) Θα παρέχεται εύλογος χρόνος σε κάθε ασκούμενο δικηγόρο για σκοπούς μελέτης στο πλαίσιο προετοιμασίας για τις εξετάσεις του Νομικού Συμβουλίου για απόκτηση άδειας άσκησης του δικηγορικού επαγγέλματος.

(6) Κάθε ασκούμενος δικηγόρος θα λαμβάνει εύλογη (μηνιαία) πληρωμή σύμφωνα με την εκάστοτε νομοθεσία ή και τις εκάστοτε συστάσεις του Παγκύπριου Δικηγορικού Συλλόγου.

41. Ο Δικηγόρος οφείλει να σέβεται την αρχή της ισότητας των φύλων στις σχέσεις του με συναδέλφους, ως εργοδότης και ως συνάδελφος.

ΣΧΕΣΕΙΣ ΜΕ ΑΛΛΟΥΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΥΣ

42.- (1) Δικηγόρος που ασκεί τη δικηγορία δεν επιτρέπεται να χρησιμοποιεί οποιοδήποτε όνομα, εμπορική επωνυμία και/ή σήμα και/ή να προβαίνει σε οποιοδήποτε παραστάσεις που δύνανται να δημιουργήσουν στο κοινό ή τρίτους την εντύπωση ότι ο δικηγόρος προσφέρει νομικές υπηρεσίες ή ενεργεί ως δικηγόρος μέσω εταιρείας, σχήματος ή οργανισμού άλλου από εταιρεία δικηγόρων, συνεταιρισμό ή ως δικηγόρος που ασκεί δικηγορία ως άτομο, ούτε να επιτρέπει ή να συνάπτει συμφωνίες που να επιτρέπουν σε οποιοδήποτε μη δικηγόρο ή εταιρεία δικηγόρων να τον παρουσιάζει ως ή καθιστά μέλος, συντάιρο ή υπάλληλο αυτής στο πλαίσιο παροχής νομικών συμβουλών ή τμήματος που διατείνεται ότι προσφέρει νομικές ή συναφείς υπηρεσίες, εκτός αν το όνομα, εμπορική επωνυμία, σήμα (1) αποτελείται εξ ολοκλήρου από το όνομα του δικηγόρου, ή (2) ανήκει εξ ολοκλήρου και δικαιωματικά στον δικηγόρο ή σε δικηγορική εταιρεία ή συνεταιρισμό δικηγόρων

μέλος του οποίου είναι ο δικηγόρος (το δικαίωμα χρήσης ή ανάλογο δικαίωμα δεν αποτελεί τέτοιο ιδιοκτησιακό δικαίωμα), ή κατέχει σχετική ρητή άδεια από τον Παγκύπριο Δικηγορικό Σύλλογο.
(2) Οι πρόνοιες του ανωτέρω (1) εφαρμόζονται mutatis mutandis σε δικηγορικές εταιρείες και συνεταιρισμούς δικηγόρων.

43.-(1) Ο Καταστατικός Χάρτης των Θεμελιωδών Αρχών του Ευρωπαϊκού Δικηγορικού Επαγγέλματος και ο Κώδικας Δεοντολογίας για τους Ευρωπαίους Δικηγόρους, Παράρτημα I, υιοθετούνται στους παρόντες Κανονισμούς και αποτελούν μέρος των κανόνων δεοντολογίας που ισχύουν για τους δικηγόρους δυνάμει του Μέρους IV του περί Δικηγόρων Νόμου Κεφ. 2, ως εκάστοτε βρίσκεται σε ισχύ και οι δικηγόροι έχουν υποχρέωση συμμόρφωσης προς τις πρόνοιές τους.
Στους παρόντες Κανονισμούς επισυνάπτεται ως Παράρτημα II, μεταφρασμένο στην ελληνική γλώσσα το κείμενο του Καταστατικού Χάρτη των Θεμελιωδών Αρχών του Δικηγορικού Επαγγέλματος και ο Κώδικας Δεοντολογίας για τους Ευρωπαίους Δικηγόρους:

Νοείται ότι, σε περίπτωση σύγκρουσης των Παραρτημάτων I και II, θα υπερισχύει το επίσημο αγγλικό κείμενο.

(2) Σε περίπτωση σύγκρουσης των προνοιών του Καταστατικού Χάρτη των Θεμελιωδών Αρχών του Ευρωπαϊκού Δικηγορικού Επαγγέλματος και του Κώδικα Δεοντολογίας για τους Ευρωπαίους Δικηγόρους με τους περί Δεοντολογίας των Δικηγόρων Κανονισμούς υπερισχύουν οι πρόνοιες του Κώδικα Δεοντολογίας για τους Δικηγόρους.

44. Οι περί Δεοντολογίας των Δικηγόρων Κανονισμοί του 2002 μέχρι 2013 διά του παρόντος καταργούνται.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 1

Charter of core principles of
the European legal profession
&
Code of conduct for European lawyers

Edition 2019

The 2019 edition includes the amendments to the commentary on Principle (g) of the Charter approved by the Plenary Session on 17 May 2019.

Responsible editor: Philip Buisseret

Cover illustration: ©gunnar3000 - Fotolia.com

The Council of Bars and Law Societies of Europe (CCBE) has as its principal object to represent its member Bars and Law Societies, whether they are full members (i.e. those of the European Union, the European Economic Area and the Swiss Confederation), or associated or observer members, on all matters of mutual interest relating to the exercise of the profession of lawyer, the development of the law and practice pertaining to the rule of law and the administration of justice and substantive developments in the law itself, both at a European and international level (Article III 1.a. of the CCBE Statutes).

In this respect, it is the official representative of Bars and Law Societies which between them comprise more than 1 million European lawyers.

The CCBE has adopted two foundation texts, which are included in this brochure, that are both complementary and very different in nature.

The more recent one is the ***Charter of Core Principles of the European Legal Profession*** which was adopted at the plenary session in Brussels on 24 November 2006. The Charter is not conceived as a code of conduct. It is aimed at applying to all of Europe, reaching out beyond the member, associate and observer states of the CCBE. The Charter contains a list of ten core principles common to the national and international rules regulating the legal profession.

The Charter aims, inter alia, to help bar associations that are struggling to establish their independence; and to increase understanding among lawyers of the importance of the lawyer's role in society; it is aimed both at lawyers themselves and at decision makers and the public in general.

The ***Code of Conduct for European Lawyers*** dates back to 28 October 1988. It has been amended three times; the latest amendment took place at the plenary session in Oporto on 19 May 2006. It is a binding text on all Member States: all lawyers who are members of the bars of these countries (whether their bars are full, associate or observer members of the CCBE) have to comply with the Code in their cross-border activities within the European Union, the European Economic Area and the Swiss Confederation as well as within associate and observer countries.

These two texts include a commentary for the first one, and an explanatory memorandum for the second one.

It is unnecessary to emphasise the importance of the set of norms set out in these two documents, which are the basis of the deontology of the European legal profession, and which contribute to shaping the European lawyer and the European bar.

31 January 2008

CONTENTS

4

CHARTER OF CORE PRINCIPLES OF THE EUROPEAN LEGAL PROFESSION

6

A COMMENTARY ON THE CHARTER OF CORE PRINCIPLES OF THE EUROPEAN LEGAL PROFESSION

10

CODE OF CONDUCT FOR EUROPEAN LAWYERS

1.	PREAMBLE	10
1.1.	The Function of the Lawyer in society	10
1.2.	The Nature of Rules of Professional Conduct	10
1.3.	The Purpose of the Code.....	11
1.4.	Field of Application <i>Ratione Personae</i>	11
1.5.	Field of Application <i>Ratione Materiae</i>	11
1.6.	Definitions	12

2.	GENERAL PRINCIPLES.....	12
2.1.	Independence	12
2.2.	Trust and Personal Integrity	12
2.3.	Confidentiality	12
2.4.	Respect for the Rules of Other Bars and Law Societies	13
2.5.	Incompatible Occupations	13
2.6.	Personal Publicity.....	13
2.7.	The Client's Interest.....	13
2.8.	Limitation of Lawyer's Liability towards the Client.....	13

3.	RELATIONS WITH CLIENTS	14
3.1.	Acceptance and Termination of Instructions.....	14
3.2.	Conflict of Interest	14
3.3.	Pactum de Quota Litis.....	14
3.4.	Regulation of Fees	14
3.5.	Payment on Account	15
3.6.	Fee Sharing with Non-Lawyers.....	15
3.7.	Cost of Litigation and Availability of Legal Aid	15
3.8.	Client Funds.....	15
3.9.	Professional Indemnity Insurance.....	15
<hr/>		
4.	RELATIONS WITH THE COURTS	16
4.1.	Rules of Conduct in Court	16
4.2.	Fair Conduct of Proceedings	16
4.3.	Demeanour in Court.....	16
4.4.	False or Misleading Information	16
4.5.	Extension to Arbitrators etc.	16
<hr/>		
5.	RELATIONS BETWEEN LAWYERS	16
5.1.	Corporate Spirit of the Profession.....	16
5.2.	Co-operation among Lawyers of Different Member States.....	16
5.3.	Correspondence between Lawyers.....	17
5.4.	Referral Fees.....	17
5.5.	Communication with Opposing Parties	17
5.6.	(Deleted by decision of the Plenary Session in Dublin on 6 December 2002)	17
5.7.	Responsibility for Fees	17
5.8.	Continuing Professional Development	17
5.9.	Disputes amongst Lawyers in Different Member States	17

18 EXPLANATORY MEMORANDUM

CHARTER OF CORE PRINCIPLES OF THE EUROPEAN LEGAL PROFESSION

“In a society founded on respect for the rule of law the lawyer fulfils a special role. The lawyer’s duties do not begin and end with the faithful performance of what he or she is instructed to do so far as the law permits. A lawyer must serve the interests of justice as well as those whose rights and liberties he or she is trusted to assert and defend and it is the lawyer’s duty not only to plead the client’s cause but to be the client’s adviser. Respect for the lawyer’s professional function is an essential condition for the rule of law and democracy in society.”

– the CCBE’s Code of Conduct for European Lawyers, article 1.1

There are core principles which are common to the whole European legal profession, even though these principles are expressed in slightly different ways in different jurisdictions. The core principles underlie the various national and international codes which govern the conduct of lawyers. European lawyers are committed to these principles, which are essential for the proper administration of justice, access to justice and the right to a fair trial, as required under the European Convention of Human Rights. Bars and Law Societies, courts, legislators, governments and international organisations should seek to uphold and protect the core principles in the public interest.

The core principles are, in particular:

- (a) the independence of the lawyer, and the freedom of the lawyer to pursue the client’s case;
- (b) the right and duty of the lawyer to keep clients’ matters confidential and to respect professional secrecy;
- (c) avoidance of conflicts of interest, whether between different clients or between the client and the lawyer;
- (d) the dignity and honour of the legal profession, and the integrity and good repute of the individual lawyer;
- (e) loyalty to the client;
- (f) fair treatment of clients in relation to fees;
- (g) the lawyer’s professional competence;
- (h) respect towards professional colleagues;
- (i) respect for the rule of law and the fair administration of justice; and
- (j) the self-regulation of the legal profession.

A COMMENTARY ON THE CHARTER OF CORE PRINCIPLES OF THE EUROPEAN LEGAL PROFESSION

1. On 25 November 2006 the CCBE unanimously adopted a “Charter of Core Principles of the European Legal Profession”. The Charter contains a list of ten principles common to the whole European legal profession. Respect for these principles is the basis of the right to a legal defence, which is the cornerstone of all other fundamental rights in a democracy.
2. The core principles express the common ground which underlies all the national and international rules which govern the conduct of European lawyers.
3. The Charter takes into account:
  - national professional rules from states throughout Europe, including rules from non-CCBE states, which also share these common principles of European legal practice¹,
  - the CCBE’s Code of Conduct for European Lawyers,
  - the Principles of General Application in the International Bar Association’s International Code of Ethics²,
  - recommendation Rec (2000) 21 of 25 October 2000 of the Committee of Ministers of the Council of Europe to Member States on the freedom of exercise of the profession of lawyer³,
  - the Basic Principles on the Role of Lawyers, adopted by the Eighth United Nations Congress on the Prevention of Crime and the Treatment of Offenders, Havana (Cuba), 27 August to 7 September 1990⁴,
  - the jurisprudence of the European Court of Human Rights and the European Court of Justice, and in particular the judgment of 19 February 2002 of the European Court of Justice in *Wouters v. Algemene Raad van de Nederlandse Orde van Advocaten* (C-309/99)⁵,

¹ The national codes of conduct can be found on [CCBE web site](#).

² [General Principles of the Legal Profession](#), adopted by the International Bar Association on 20 September 2006.

³ [Recommendation No. R\(2000\)21](#) of the Committee of Ministers to Member States on the freedom of exercise of the profession of lawyer (Adopted by the Committee of Ministers on 25 October 2000 at 727th meeting of the Ministers’ Deputies).

⁴ [Basic Principles on the Role of Lawyers](#), adopted by the Eighth United Nations Congress on the Prevention of Crime and the Treatment of Offenders, Havana, Cuba, 27 August to 7 September 1990.

⁵ [Case C-309/99 J.C.J Wouters, J.W. Savelbergh, Price Waterhouse Belastingadviseurs BV v. Algemene Raad van de Nederlandse Orde van Avocaten](#), [2002] ECR I-1577.

- the Universal Declaration of Human Rights⁶, the European Convention on Human Rights⁷, and the European Union Charter of Fundamental Rights⁸,
  - the European Parliament resolution on the legal professions and the general interest in the functioning of legal systems, 23 March 2006⁹.
4. The Charter is designed to serve as a pan-European document, reaching out beyond the member, associate and observer states of the CCBE. It is hoped that the Charter will be of help, for instance, to bar associations that are struggling to establish their independence in Europe's emerging democracies.
  5. It is hoped that the Charter will increase understanding among lawyers, decision makers and the public of the importance of the lawyer's role in society, and of the way in which the principles by which the legal profession is regulated support that role.
  6. The lawyer's role, whether retained by an individual, a corporation or the state, is as the client's trusted adviser and representative, as a professional respected by third parties, and as an indispensable participant in the fair administration of justice. By embodying all these elements, the lawyer, who faithfully serves his or her own client's interests and protects the client's rights, also fulfils the functions of the lawyer in society - which are to forestall and prevent conflicts, to ensure that conflicts are resolved in accordance with recognised principles of civil, public or criminal law and with due account of rights and interests, to further the development of the law, and to defend liberty, justice and the rule of law.
  7. The CCBE trusts that judges, legislators, governments and international organisations will strive, along with bar associations, to uphold the principles set out in the Charter.
  8. The Charter is prefaced by an extract from the preamble to the Code of Conduct for European lawyers, including the assertion that: "Respect for the lawyer's professional function is an essential condition for the rule of law and democracy in society." The rule of law is closely associated with democracy as currently understood in Europe.
  9. The Charter's introductory paragraph claims that the principles in the Charter are essential for the fair administration of justice, access to justice and the right to a fair trial, as required by the European Convention on Human Rights. Lawyers and their bar associations will continue to be in the forefront in campaigning for these rights, whether in Europe's new emerging democracies, or in the more established democracies where such rights may be threatened.

6 [The Universal Declaration of Human Rights](#), adopted by the General Assembly of the United Nations on 10 December 1948.

7 [Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms](#), signed by the members of the Council of Europe on 4 November 1950 in Rome.

8 [Charter of Fundamental Rights of the European Union](#), signed and proclaimed by the Presidents of the European Parliament, the Council and the Commission at the European Council meeting in Nice on 7 December 2000.

9 European Parliament [resolution](#) on the legal professions and the general interest in the functioning of the legal systems, adopted on 23 March 2006.

Principle (a) – the independence of the lawyer, and the freedom of the lawyer to pursue the client’s case:

A lawyer needs to be free - politically, economically and intellectually - in pursuing his or her activities of advising and representing the client. This means that the lawyer must be independent of the state and other powerful interests, and must not allow his or her independence to be compromised by improper pressure from business associates. The lawyer must also remain independent of his or her own client if the lawyer is to enjoy the trust of third parties and the courts. Indeed without this independence from the client there can be no guarantee of the quality of the lawyer’s work. The lawyer’s membership of a liberal profession and the authority deriving from that membership helps to maintain independence, and bar associations must play an important role in helping to guarantee lawyers’ independence. Self-regulation of the profession is seen as vital in buttressing the independence of the individual lawyer. It is notable that in unfree societies lawyers are prevented from pursuing their clients’ cases, and may suffer imprisonment or death for attempting to do so.

Principle (b) – the right and duty of the lawyer to keep clients’ matters confidential and to respect professional secrecy:

It is of the essence of a lawyer’s function that the lawyer should be told by his or her client things which the client would not tell to others - the most intimate personal details or the most valuable commercial secrets - and that the lawyer should be the recipient of other information on a basis of confidence. Without the certainty of confidentiality there can be no trust. The Charter stresses the dual nature of this principle - observing confidentiality is not only the lawyer’s duty - it is a fundamental human right of the client. The rules of “legal professional privilege” prohibit communications between lawyer and client from being used against the client. In some jurisdictions the right to confidentiality is seen as belonging to the client alone, whereas in other jurisdictions “professional secrecy” may also require that the lawyer keeps secret from his or her own client communications from the other party’s lawyer imparted on the basis of confidence. Principle (b) encompasses all these related concepts - legal professional privilege, confidentiality and professional secrecy. The lawyer’s duty to the client remains even after the lawyer has ceased to act.

Principle (c) – avoidance of conflicts of interest, whether between different clients or between the client and the lawyer:

For the proper exercise of his or her profession, the lawyer must avoid conflicts of interest. So a lawyer may not act for two clients in the same matter if there is a conflict, or a risk of conflict, between the interests of those clients. Equally a lawyer must refrain from acting for a new client if the lawyer is in possession of confidential information obtained from another current or former client. Nor must a lawyer take on a client if there is a conflict of interest between the client and the lawyer. If a conflict of interest arises in the course of acting for a client, the lawyer must cease to act. It can be seen that this principle is closely linked to principles (b) (confidentiality), (a) (independence) and (e) (loyalty).

Principle (d) – the dignity and honour of the legal profession, and the integrity and good repute of the individual lawyer:

To be trusted by clients, third parties, the courts and the state, the lawyer must be shown to be worthy of that trust. That is achieved by membership of an honourable profession; the corollary is that the lawyer must do nothing to damage either his or her own reputation or the reputation of the profession as a whole and public confidence in the profession. This does not mean that the lawyer has to be a perfect individual, but it does mean that he or she must not engage in disgraceful conduct, whether in legal practice or in other business activities or even in private life, of a sort likely to dishonour the profession. Disgraceful conduct may lead to sanctions including, in the most serious cases, expulsion from the profession.

Principle (e) – loyalty to the client:

Loyalty to the client is of the essence of the lawyer’s role. The client must be able to trust the lawyer as adviser and as representative. To be loyal to the client, the lawyer must be independent (see principle (a)), must avoid conflicts of interest (see principle (c)), and must keep the client’s confidences (see principle (b)). Some of the most delicate problems of professional conduct arise from the interaction between

the principle of loyalty to the client and principles which set out the lawyer's wider duties – principle (d) (dignity and honour), principle (h) (respect towards professional colleagues) and in particular principle (i) (respect for the rule of law and the fair administration of justice). In dealing with such issues the lawyer must make it clear to the client that the lawyer cannot compromise his or her duties to the court and to the administration of justice in order to put forward a dishonest case on behalf of the client.

Principle (f) – fair treatment of clients in relation to fees:

A fee charged by a lawyer must be fully disclosed to the client, must be fair and reasonable, and must comply with the law and professional rules to which the lawyer is subject. Although professional codes (and principle (c) in this Charter) stress the importance of avoiding conflicts of interest between lawyer and client, the matter of the lawyer's fees seems to present an inherent danger of such a conflict. Accordingly, the principle dictates the necessity of professional regulation to see that the client is not overcharged.

Principle (g) – the lawyer's professional competence:

It is self-evident that a lawyer cannot effectively advise or represent his or her client unless the lawyer undertakes the appropriate professional education and training. A lawyer should be encouraged to undertake appropriate post-qualification training (continuing professional development) in order to keep abreast of changes in law and practice, including changes in the relevant technological and economic environment in which he or she works. A lawyer should be aware of the benefits and risks of using relevant technologies in his or her practice. Professional rules often stress that a lawyer must not take on a case which he or she is not competent to deal with.

Principle (h) – respect towards professional colleagues:

This principle represents more than an assertion of the need for courtesy – although even that is important in the highly sensitive and highly contentious matters in which lawyers are frequently involved on behalf of their respective clients. The principle relates to the role of the lawyer as intermediary, who can be trusted to speak the truth, to comply with professional rules and to keep his or her promises. The proper administration of justice requires lawyers to behave with respect to each other so that contentious matters can be resolved in a civilised way. Similarly it must be in the public interest for lawyers to deal in good faith with each other and not to deceive. Mutual respect between professional colleagues facilitates the proper administration of justice, assists in the resolution of conflicts by agreement, and is in the client's interest.

Principle (i) – respect for the rule of law and the fair administration of justice:

We have characterised part of the role of the lawyer as acting as a participant in the fair administration of justice. The same idea is sometimes expressed by describing the lawyer as an "officer of the court" or as a "minister of justice". A lawyer must never knowingly give false or misleading information to the court, nor should a lawyer ever lie to third parties in the course of his or her professional activities. These prohibitions frequently run counter to the immediate interests of the lawyer's client, and the handling of this apparent conflict between the interests of the client and the interests of justice presents delicate problems that the lawyer is professionally trained to solve. The lawyer is entitled to look to his or her bar association for assistance with such problems. But in the last analysis the lawyer can only successfully represent his or her client if the lawyer can be relied on by the courts and by third parties as a trusted intermediary and as a participant in the fair administration of justice.

Principle (j) – the self-regulation of the legal profession:

It is one of the hallmarks of unfree societies that the state, either overtly or covertly, controls the legal profession and the activities of lawyers. Most European legal professions display a combination of state regulation and self-regulation. In many cases the state, recognising the importance of the core principles, uses legislation to buttress them – for instance by giving statutory support to confidentiality, or by giving bar associations statutory power to make professional rules. The CCBE is convinced that only a strong element of self-regulation can guarantee lawyers' professional independence vis-à-vis the state, and without a guarantee of independence it is impossible for lawyers to fulfil their professional and legal role.

CODE OF CONDUCT FOR EUROPEAN LAWYERS

This Code of Conduct for European Lawyers was originally adopted at the CCBE Plenary Session held on 28 October 1988, and subsequently amended during the CCBE Plenary Sessions on 28 November 1998, 6 December 2002 and 19 May 2006. The Code also takes into account amendments to the CCBE Statutes formally approved at an Extraordinary Plenary Session on 20 August 2007.

---

1. PREAMBLE

1.1. The Function of the Lawyer in society

In a society founded on respect for the rule of law the lawyer fulfils a special role. The lawyer's duties do not begin and end with the faithful performance of what he or she is instructed to do so far as the law permits. A lawyer must serve the interests of justice as well as those whose rights and liberties he or she is trusted to assert and defend and it is the lawyer's duty not only to plead the client's cause but to be the client's adviser. Respect for the lawyer's professional function is an essential condition for the rule of law and democracy in society.

A lawyer's function therefore lays on him or her a variety of legal and moral obligations (sometimes appearing to be in conflict with each other) towards:

- the client;
- the courts and other authorities before whom the lawyer pleads the client's cause or acts on the client's behalf;
- the legal profession in general and each fellow member of it in particular;
- the public for whom the existence of a free and independent profession, bound together by respect for rules made by the profession itself, is an essential means of safeguarding human rights in face of the power of the state and other interests in society.

1.2. The Nature of Rules of Professional Conduct

1.2.1. Rules of professional conduct are designed through their willing acceptance by those to whom they apply to ensure the proper performance by the lawyer of a function which is recognised as essential in all civilised societies. The failure of the lawyer to observe these rules may result in disciplinary sanctions.

- 1.2.2. The particular rules of each Bar or Law Society arise from its own traditions. They are adapted to the organisation and sphere of activity of the profession in the Member State concerned and to its judicial and administrative procedures and to its national legislation. It is neither possible nor desirable that they should be taken out of their context nor that an attempt should be made to give general application to rules which are inherently incapable of such application.

The particular rules of each Bar and Law Society nevertheless are based on the same values and in most cases demonstrate a common foundation.

1.3. The Purpose of the Code

- 1.3.1. The continued integration of the European Union and European Economic Area and the increasing frequency of the cross-border activities of lawyers within the European Economic Area have made necessary in the public interest the statement of common rules which apply to all lawyers from the European Economic Area whatever Bar or Law Society they belong to in relation to their cross-border practice. A particular purpose of the statement of those rules is to mitigate the difficulties which result from the application of “double deontology”, notably as set out in Articles 4 and 7.2 of Directive 77/249/EEC and Articles 6 and 7 of Directive 98/5/EC.

- 1.3.2. The organisations representing the legal profession through the CCBE propose that the rules codified in the following articles:

- be recognised at the present time as the expression of a consensus of all the Bars and Law Societies of the European Union and European Economic Area;
- be adopted as enforceable rules as soon as possible in accordance with national or EEA procedures in relation to the cross-border activities of the lawyer in the European Union and European Economic Area;
- be taken into account in all revisions of national rules of deontology or professional practice with a view to their progressive harmonisation.

They further express the wish that the national rules of deontology or professional practice be interpreted and applied whenever possible in a way consistent with the rules in this Code.

After the rules in this Code have been adopted as enforceable rules in relation to a lawyer’s cross-border activities the lawyer will remain bound to observe the rules of the Bar or Law Society to which he or she belongs to the extent that they are consistent with the rules in this Code.

1.4. Field of Application *Ratione Personae*

This Code shall apply to lawyers as they are defined by Directive 77/249/EEC and by Directive 98/5/EC and to lawyers of the Associate and Observer Members of the CCBE.

1.5. Field of Application *Ratione Materiae*

Without prejudice to the pursuit of a progressive harmonisation of rules of deontology or professional practice which apply only internally within a Member State, the following rules shall apply to the cross-border activities of the lawyer within the European Union and the European Economic Area. Cross-border activities shall mean:

- (a) all professional contacts with lawyers of Member States other than the lawyer’s own;
- (b) the professional activities of the lawyer in a Member State other than his or her own, whether or not the lawyer is physically present in that Member State.

1.6. Definitions

In this Code:

“Member State” means a member state of the European Union or any other state whose legal profession is included in Article 1.4.

“Home Member State” means the Member State where the lawyer acquired the right to bear his or her professional title.

“Host Member State” means any other Member State where the lawyer carries on cross-border activities.

“Competent Authority” means the professional organisation(s) or authority(ies) of the Member State concerned responsible for the laying down of rules of professional conduct and the administration of discipline of lawyers.

“Directive 77/249/EEC” means Council Directive 77/249/EEC of 22 March 1977 to facilitate the effective exercise by lawyers of freedom to provide services.

“Directive 98/5/EC” means Directive 98/5/EC of the European Parliament and of the Council of 16 February 1998 to facilitate practice of the profession of lawyer on a permanent basis in a Member State other than that in which the qualification was obtained.

---

2. GENERAL PRINCIPLES

2.1. Independence

2.1.1. The many duties to which a lawyer is subject require the lawyer’s absolute independence, free from all other influence, especially such as may arise from his or her personal interests or external pressure. Such independence is as necessary to trust in the process of justice as the impartiality of the judge. A lawyer must therefore avoid any impairment of his or her independence and be careful not to compromise his or her professional standards in order to please the client, the court or third parties.

2.1.2. This independence is necessary in non-contentious matters as well as in litigation. Advice given by a lawyer to the client has no value if the lawyer gives it only to ingratiate him- or herself, to serve his or her personal interests or in response to outside pressure.

2.2. Trust and Personal Integrity

Relationships of trust can only exist if a lawyer’s personal honour, honesty and integrity are beyond doubt. For the lawyer these traditional virtues are professional obligations.

2.3. Confidentiality

2.3.1. It is of the essence of a lawyer’s function that the lawyer should be told by his or her client things which the client would not tell to others, and that the lawyer should be the recipient of other information on a basis of confidence. Without the certainty of confidentiality there cannot be trust. Confidentiality is therefore a primary and fundamental right and duty of the lawyer.

The lawyer’s obligation of confidentiality serves the interest of the administration of justice as well as the interest of the client. It is therefore entitled to special protection by the State.

2.3.2. A lawyer shall respect the confidentiality of all information that becomes known to the lawyer in the course of his or her professional activity.

2.3.3. The obligation of confidentiality is not limited in time.

2.3.4. A lawyer shall require his or her associates and staff and anyone engaged by him or her in the course of providing professional services to observe the same obligation of confidentiality.

2.4. Respect for the Rules of Other Bars and Law Societies

When practising cross-border, a lawyer from another Member State may be bound to comply with the professional rules of the Host Member State. Lawyers have a duty to inform themselves as to the rules which will affect them in the performance of any particular activity.

Member organisations of the CCBE are obliged to deposit their codes of conduct at the Secretariat of the CCBE so that any lawyer can get hold of the copy of the current code from the Secretariat.

2.5. Incompatible Occupations

2.5.1. In order to perform his or her functions with due independence and in a manner which is consistent with his or her duty to participate in the administration of justice a lawyer may be prohibited from undertaking certain occupations.

2.5.2. A lawyer who acts in the representation or the defence of a client in legal proceedings or before any public authorities in a Host Member State shall there observe the rules regarding incompatible occupations as they are applied to lawyers of the Host Member State.

2.5.3. A lawyer established in a Host Member State in which he or she wishes to participate directly in commercial or other activities not connected with the practice of the law shall respect the rules regarding forbidden or incompatible occupations as they are applied to lawyers of that Member State.

2.6. Personal Publicity

2.6.1. A lawyer is entitled to inform the public about his or her services provided that the information is accurate and not misleading, and respectful of the obligation of confidentiality and other core values of the profession.

2.6.2. Personal publicity by a lawyer in any form of media such as by press, radio, television, by electronic commercial communications or otherwise is permitted to the extent it complies with the requirements of 2.6.1.

2.7. The Client's Interest

Subject to due observance of all rules of law and professional conduct, a lawyer must always act in the best interests of the client and must put those interests before the lawyer's own interests or those of fellow members of the legal profession.

2.8. Limitation of Lawyer's Liability towards the Client

To the extent permitted by the law of the Home Member State and the Host Member State, the lawyer may limit his or her liabilities towards the client in accordance with the professional rules to which the lawyer is subject.

---

3. RELATIONS WITH CLIENTS

3.1. Acceptance and Termination of Instructions

- 3.1.1. A lawyer shall not handle a case for a party except on that party's instructions. The lawyer may, however, act in a case in which he or she has been instructed by another lawyer acting for the party or where the case has been assigned to him or her by a competent body.

The lawyer should make reasonable efforts to ascertain the identity, competence and authority of the person or body who instructs him or her when the specific circumstances show that the identity, competence and authority are uncertain.

- 3.1.2. A lawyer shall advise and represent the client promptly, conscientiously and diligently. The lawyer shall undertake personal responsibility for the discharge of the client's instructions and shall keep the client informed as to the progress of the matter with which the lawyer has been entrusted.

- 3.1.3. A lawyer shall not handle a matter which the lawyer knows or ought to know he or she is not competent to handle, without cooperating with a lawyer who is competent to handle it.

A lawyer shall not accept instructions unless he or she can discharge those instructions promptly having regard to the pressure of other work.

- 3.1.4. A lawyer shall not be entitled to exercise his or her right to withdraw from a case in such a way or in such circumstances that the client may be unable to find other legal assistance in time to prevent prejudice being suffered by the client.

3.2. Conflict of Interest

- 3.2.1. A lawyer may not advise, represent or act on behalf of two or more clients in the same matter if there is a conflict, or a significant risk of a conflict, between the interests of those clients.

- 3.2.2. A lawyer must cease to act for both or all of the clients concerned when a conflict of interests arises between those clients and also whenever there is a risk of a breach of confidence or where the lawyer's independence may be impaired.

- 3.2.3. A lawyer must also refrain from acting for a new client if there is a risk of breach of a confidence entrusted to the lawyer by a former client or if the knowledge which the lawyer possesses of the affairs of the former client would give an undue advantage to the new client.

- 3.2.4. Where lawyers are practising in association, paragraphs 3.2.1 to 3.2.3 above shall apply to the association and all its members.

3.3. *Pactum de Quota Litis*

- 3.3.1. A lawyer shall not be entitled to make a pactum de quota litis.

- 3.3.2. By "pactum de quota litis" is meant an agreement between a lawyer and the client entered into prior to final conclusion of a matter to which the client is a party, by virtue of which the client undertakes to pay the lawyer a share of the result regardless of whether this is represented by a sum of money or by any other benefit achieved by the client upon the conclusion of the matter.

- 3.3.3. "Pactum de quota litis" does not include an agreement that fees be charged in proportion to the value of a matter handled by the lawyer if this is in accordance with an officially approved fee scale or under the control of the Competent Authority having jurisdiction over the lawyer.

3.4. Regulation of Fees

A fee charged by a lawyer shall be fully disclosed to the client, shall be fair and reasonable, and shall comply with the law and professional rules to which the lawyer is subject.

3.5. Payment on Account

If a lawyer requires a payment on account of his or her fees and/or disbursements such payment should not exceed a reasonable estimate of the fees and probable disbursements involved.

Failing such payment, a lawyer may withdraw from the case or refuse to handle it, but subject always to paragraph 3.1.4 above.

3.6. Fee Sharing with Non-Lawyers

3.6.1. A lawyer may not share his or her fees with a person who is not a lawyer except where an association between the lawyer and the other person is permitted by the laws and the professional rules to which the lawyer is subject.

3.6.2. The provisions of 3.6.1 above shall not preclude a lawyer from paying a fee, commission or other compensation to a deceased lawyer's heirs or to a retired lawyer in respect of taking over the deceased or retired lawyer's practice.

3.7. Cost of Litigation and Availability of Legal Aid

3.7.1. The lawyer should at all times strive to achieve the most cost-effective resolution of the client's dispute and should advise the client at appropriate stages as to the desirability of attempting a settlement and/or a reference to alternative dispute resolution.

3.7.2. A lawyer shall inform the client of the availability of legal aid where applicable.

3.8. Client Funds

3.8.1. Lawyers who come into possession of funds on behalf of their clients or third parties (hereinafter called "client funds") have to deposit such money into an account of a bank or similar institution subject to supervision by a public authority (hereinafter called a "client account"). A client account shall be separate from any other account of the lawyer. All client funds received by a lawyer should be deposited into such an account unless the owner of such funds agrees that the funds should be dealt with otherwise.

3.8.2. The lawyer shall maintain full and accurate records showing all the lawyer's dealings with client funds and distinguishing client funds from other funds held by the lawyer. Records may have to be kept for a certain period of time according to national rules.

3.8.3. A client account cannot be in debit except in exceptional circumstances as expressly permitted in national rules or due to bank charges, which cannot be influenced by the lawyer. Such an account cannot be given as a guarantee or be used as a security for any reason. There shall not be any set-off or merger between a client account and any other bank account, nor shall the client funds in a client account be available to defray money owed by the lawyer to the bank.

3.8.4. Client funds shall be transferred to the owners of such funds in the shortest period of time or under such conditions as are authorised by them.

3.8.5. The lawyer cannot transfer funds from a client account into the lawyer's own account for payment of fees without informing the client in writing.

3.8.6. The Competent Authorities in Member States shall have the power to verify and examine any document regarding client funds, whilst respecting the confidentiality or legal professional privilege to which it may be subject.

3.9. Professional Indemnity Insurance

3.9.1. Lawyers shall be insured against civil legal liability arising out of their legal practice to an extent which is reasonable having regard to the nature and extent of the risks incurred by their professional activities.

3.9.2. Should this prove impossible, the lawyer must inform the client of this situation and its consequences.

---

4. RELATIONS WITH THE COURTS

4.1. Rules of Conduct in Court

A lawyer who appears, or takes part in a case, before a court or tribunal must comply with the rules of conduct applied before that court or tribunal.

4.2. Fair Conduct of Proceedings

A lawyer must always have due regard for the fair conduct of proceedings.

4.3. Demeanour in Court

A lawyer shall while maintaining due respect and courtesy towards the court defend the interests of the client honourably and fearlessly without regard to the lawyer's own interests or to any consequences to him- or herself or to any other person.

4.4. False or Misleading Information

A lawyer shall never knowingly give false or misleading information to the court.

4.5. Extension to Arbitrators etc.

The rules governing a lawyer's relations with the courts apply also to the lawyer's relations with arbitrators and any other persons exercising judicial or quasi-judicial functions, even on an occasional basis.

---

5. RELATIONS BETWEEN LAWYERS

5.1. Corporate Spirit of the Profession

5.1.1. The corporate spirit of the profession requires a relationship of trust and co-operation between lawyers for the benefit of their clients and in order to avoid unnecessary litigation and other behaviour harmful to the reputation of the profession. It can, however, never justify setting the interests of the profession against those of the client.

5.1.2. A lawyer should recognise all other lawyers of Member States as professional colleagues and act fairly and courteously towards them.

5.2. Co-operation among Lawyers of Different Member States

5.2.1. It is the duty of a lawyer who is approached by a colleague from another Member State not to accept instructions in a matter which the lawyer is not competent to undertake. The lawyer should in such case be prepared to help that colleague to obtain the information necessary to enable him or her to instruct a lawyer who is capable of providing the service asked for.

5.2.2. Where a lawyer of a Member State co-operates with a lawyer from another Member State, both have a general duty to take into account the differences which may exist between their respective legal systems and the professional organisations, competences and obligations of lawyers in the Member States concerned.

5.3. Correspondence between Lawyers

- 5.3.1. If a lawyer intends to send communications to a lawyer in another Member State, which the sender wishes to remain confidential or without prejudice he or she should clearly express this intention prior to communicating the first of the documents.
- 5.3.2. If the prospective recipient of the communications is unable to ensure their status as confidential or without prejudice he or she should inform the sender accordingly without delay.

5.4. Referral Fees

- 5.4.1. A lawyer may not demand or accept from another lawyer or any other person a fee, commission or any other compensation for referring or recommending the lawyer to a client.
- 5.4.2. A lawyer may not pay anyone a fee, commission or any other compensation as a consideration for referring a client to him- or herself.

5.5. Communication with Opposing Parties

A lawyer shall not communicate about a particular case or matter directly with any person whom he or she knows to be represented or advised in the case or matter by another lawyer, without the consent of that other lawyer (and shall keep the other lawyer informed of any such communications).

5.6. (Deleted by decision of the Plenary Session in Dublin on 6 December 2002)

5.7. Responsibility for Fees

In professional relations between members of Bars of different Member States, where a lawyer does not confine him- or herself to recommending another lawyer or introducing that other lawyer to the client but instead him- or herself entrusts a correspondent with a particular matter or seeks the correspondent's advice, the instructing lawyer is personally bound, even if the client is insolvent, to pay the fees, costs and outlays which are due to the foreign correspondent. The lawyers concerned may, however, at the outset of the relationship between them make special arrangements on this matter. Further, the instructing lawyer may at any time limit his or her personal responsibility to the amount of the fees, costs and outlays incurred before intimation to the foreign lawyer of the instructing lawyer's disclaimer of responsibility for the future.

5.8. Continuing Professional Development

Lawyers should maintain and develop their professional knowledge and skills taking proper account of the European dimension of their profession.

5.9. Disputes amongst Lawyers in Different Member States

- 5.9.1. If a lawyer considers that a colleague in another Member State has acted in breach of a rule of professional conduct the lawyer shall draw the matter to the attention of that colleague.
- 5.9.2. If any personal dispute of a professional nature arises amongst lawyers in different Member States they should if possible first try to settle it in a friendly way.
- 5.9.3. A lawyer shall not commence any form of proceedings against a colleague in another Member State on matters referred to in 5.9.1 or 5.9.2 above without first informing the Bars or Law Societies to which they both belong for the purpose of allowing both Bars or Law Societies concerned an opportunity to assist in reaching a settlement.

EXPLANATORY MEMORANDUM

This Explanatory Memorandum was prepared at the request of the CCBE Standing Committee by the CCBE's deontology working party, who were responsible for drafting the first version of the Code of Conduct itself. It seeks to explain the origin of the provisions of the Code, to illustrate the problems which they are designed to resolve, particularly in relation to cross-border activities, and to provide assistance to the Competent Authorities in the Member States in the application of the Code. It is not intended to have any binding force in the interpretation of the Code. The Explanatory Memorandum was adopted on 28 October 1988 and updated on the occasion of the CCBE Plenary Session on 19 May 2006. The Explanatory Memorandum also takes into account amendments to the CCBE Statutes formally approved at an Extraordinary Plenary Session on 20 August 2007. The list of professions in the commentary on article 1.4 is subject to modification.

The original versions of the Code are in the French and English languages. Translations into other Community languages are prepared under the authority of the national delegations.

Commentary on Article 1.1 – The Function of the Lawyer in society

The Declaration of Perugia, adopted by the CCBE in 1977, laid down the fundamental principles of professional conduct applicable to lawyers throughout the EC. The provisions of Article 1.1 reaffirm the statement in the Declaration of Perugia of the function of the lawyer in society which forms the basis for the rules governing the performance of that function.

Commentary on Article 1.2 – The Nature of Rules of Professional Conduct

These provisions substantially restate the explanation in the Declaration of Perugia of the nature of rules of professional conduct and how particular rules depend on particular local circumstances but are nevertheless based on common values.

Commentary on Article 1.3 – The Purpose of the Code

These provisions introduce the development of the principles in the Declaration of Perugia into a specific Code of Conduct for lawyers throughout the EU, the EEA and Swiss Confederation, and lawyers of the Associate and Observer Members of the CCBE, with particular reference to their cross-border activities (defined in Article 1.5). The provisions of Article 1.3.2 lay down the specific intentions of the CCBE with regard to the substantive provisions in the Code.

Commentary on Article 1.4 – Field of Application Ratione Personae

The rules are stated to apply to all lawyers as defined in the Lawyers Services Directive of 1977 and the Lawyers Establishment Directive of 1998, and lawyers of the Associate and Observer Members of the CCBE. This includes lawyers of the states which subsequently acceded to the Directives, whose names have been added by amendment to the Directives. The Code accordingly applies to all the

lawyers represented on the CCBE, whether as full Members, Associate Members or Observer Members, namely:

Albania	Avokat
Andorra	Advocat
Armenia	Pastaban
Austria	Rechtsanwalt
Belgium	Avocat / Advocaat / Rechtsanwalt
Bosnia and Herzegovina	Advokat / Odvjetnik
Bulgaria	Advokat
Croatia	Odvjetnik
Cyprus	Dikegóros
Czech Republic	Advokát
Denmark	Advokat
Estonia	Vandeadvokaat
Finland	Asianajaja / Advokat
FYROM	Advokat
France	Avocat
Georgia	Advokati / Advokatebi
Germany	Rechtsanwalt
Greece	Dikegóros
Hungary	ügyvéd
Iceland	Lögmaður
Ireland	Barrister / Solicitor
Italy	Avvocato
Latvia	Zvērināts advokāts
Liechtenstein	Rechtsanwalt
Lithuania	Advokatas
Luxembourg	Avocat / Rechtsanwalt
Malta	Avukat / Prokuratur Legali
Montenegro	Advokat
Moldova	Avocat
Netherlands	Advocaat
Norway	Advokat
Poland	Adwokát / Radca prawny
Portugal	Advogado
Romania	Avocat
Serbia	Advokat
Slovak Republic	Advokát / Advokátka
Slovenia	Odvetnik / Odvetnica
Spain	Abogado / Advocat / Abokatu / Avogado
Sweden	Advokat
Switzerland	Rechtsanwalt / Anwalt / Fürsprech / Fürsprecher / Advokat/ avocat / avvocato / advocat
Turkey	Avukat
Ukraine	Advokat
United Kingdom	Advocate / Barrister / Solicitor

It is also hoped that the Code will be acceptable to the legal professions of other non-Member States in Europe and elsewhere so that it could also be applied by appropriate conventions between them and the Member States.

Commentary on Article 1.5 – Field of Application Ratione Materiae

The rules are here given direct application only to “cross-border activities”, as defined, of lawyers within the EU, the EEA and Swiss Confederation and lawyers of the Associate and Observer Members of the CCBE - see above on Article 1.4, and the definition of “Member State” in Article 1.6. (See also above as to possible extensions in the future to lawyers of other states.) The definition of cross-border activities would, for example, include contacts in state A even on a matter of law internal to state A between a lawyer of state A and a lawyer of state B; it would exclude contacts between lawyers of state A in state A of a matter arising in state B, provided that none of their professional activities takes place in state B; it would include any activities of lawyers of state A in state B, even if only in the form of communications sent from state A to state B.

Commentary on Article 1.6 – Definitions

This provision defines a number of terms used in the Code, “Member State”, “Home Member State”, “Host Member State”, “Competent Authority”, “Directive 77/249/EEC” and “Directive 98/5/EC”. The reference to “where the lawyer carries on cross-border activities” should be interpreted in light of the definition of “cross-border activities” in Article 1.5.

Commentary on Article 2.1 – Independence

This provision substantially reaffirms the general statement of principle in the Declaration of Perugia.

Commentary on Article 2.2 – Trust and Personal Integrity

This provision also restates a general principle contained in the Declaration of Perugia.

Commentary on Article 2.3 – Confidentiality

This provision first restates, in Article 2.3.1, general principles laid down in the Declaration of Perugia and recognised by the ECJ in the AM&S case (157/79). It then, in Articles 2.3.2 to 4, develops them into a specific rule relating to the protection of confidentiality. Article 2.3.2 contains the basic rule requiring respect for confidentiality. Article 2.3.3 confirms that the obligation remains binding on the lawyer even if he or she ceases to act for the client in question. Article 2.3.4 confirms that the lawyer must not only respect the obligation of confidentiality him- or herself but must require all members and employees of his or her firm to do likewise.

Commentary on Article 2.4 – Respect for the Rules of Other Bars and Law Societies

Article 4 of the Lawyers Services Directive contains the provisions with regard to the rules to be observed by a lawyer from one Member State providing services on an occasional or temporary basis in another Member State by virtue of Article 49 of the consolidated EC treaty, as follows:

- (a) activities relating to the representation of a client in legal proceedings or before public authorities shall be pursued in each Host Member State under the conditions laid down for lawyers established in that state, with the exception of any conditions requiring residence, or registration with a professional organisation, in that state;
- (b) a lawyer pursuing these activities shall observe the rules of professional conduct of the Host Member State, without prejudice to the lawyer’s obligations in the Member State from which he or she comes;
- (c) when these activities are pursued in the UK, “rules of professional conduct of the Host Member State” means the rules of professional conduct applicable to solicitors, where such activities are not reserved for barristers and advocates. Otherwise the rules of professional conduct applicable to the latter shall apply. However, barristers from Ireland shall always be subject to the rules of professional conduct

applicable in the UK to barristers and advocates. When these activities are pursued in Ireland “rules of professional conduct of the Host Member State” means, in so far as they govern the oral presentation of a case in court, the rules of professional conduct applicable to barristers. In all other cases the rules of professional conduct applicable to solicitors shall apply. However, barristers and advocates from the UK shall always be subject to the rules of professional conduct applicable in Ireland to barristers; and

- (d) a lawyer pursuing activities other than those referred to in (a) above shall remain subject to the conditions and rules of professional conduct of the Member State from which he or she comes without prejudice to respect for the rules, whatever their source, which govern the profession in the Host Member State, especially those concerning the incompatibility of the exercise of the activities of a lawyer with the exercise of other activities in that state, professional secrecy, relations with other lawyers, the prohibition on the same lawyer acting for parties with mutually conflicting interests, and publicity. The latter rules are applicable only if they are capable of being observed by a lawyer who is not established in the Host Member State and to the extent to which their observance is objectively justified to ensure, in that state, the proper exercise of a lawyer’s activities, the standing of the profession and respect for the rules concerning incompatibility.

The Lawyers Establishment Directive contains the provisions with regard to the rules to be observed by a lawyer from one Member State practising on a permanent basis in another Member State by virtue of Article 43 of the consolidated EC treaty, as follows:

- (a) irrespective of the rules of professional conduct to which he or she is subject in his or her Home Member State, a lawyer practising under his home-country professional title shall be subject to the same rules of professional conduct as lawyers practising under the relevant professional title of the Host Member State in respect of all the activities the lawyer pursues in its territory (Article 6.1);
- (b) the Host Member State may require a lawyer practising under his or her home-country professional title either to take out professional indemnity insurance or to become a member of a professional guarantee fund in accordance with the rules which that state lays down for professional activities pursued in its territory.

Nevertheless, a lawyer practising under his or her home-country professional title shall be exempted from that requirement if the lawyer can prove that he or she is covered by insurance taken out or a guarantee provided in accordance with the rules of the Home Member State, insofar as such insurance or guarantee is equivalent in terms of the conditions and extent of cover. Where the equivalence is only partial, the Competent Authority in the Host Member State may require that additional insurance or an additional guarantee be contracted to cover the elements which are not already covered by the insurance or guarantee contracted in accordance with the rules of the Home Member State (Article 6.3); and

- (c) a lawyer registered in a Host Member State under his or her home-country professional title may practise as a salaried lawyer in the employ of another lawyer, an association or firm of lawyers, or a public or private enterprise to the extent that the Host Member State so permits for lawyers registered under the professional title used in that state (Article 8).

In cases not covered by either of these Directives, or over and above the requirements of these Directives, the obligations of a lawyer under Community law to observe the rules of other Bars and Law Societies are a matter of interpretation of any relevant provision, such as the Directive on Electronic Commerce (2000/31/EC). A major purpose of the Code is to minimise, and if possible eliminate altogether, the problems which may arise from “double deontology”, that is the application of more than one set of potentially conflicting national rules to a particular situation (see Article 1.3.1).

Commentary on Article 2.5 – Incompatible Occupations

There are differences both between and within Member States on the extent to which lawyers are permitted to engage in other occupations, for example in commercial activities. The general purpose of rules excluding a lawyer from other occupations is to protect the lawyer from influences which might impair the lawyer’s independence or his or her role in the administration of justice. The variations in these rules reflect different local conditions, different perceptions of the proper function of lawyers and different techniques of rule-making. For instance in some cases there is a complete prohibition of

engagement in certain named occupations, whereas in other cases engagement in other occupations is generally permitted, subject to observance of specific safeguards for the lawyer's independence.

Articles 2.5.2 and 3 make provision for different circumstances in which a lawyer of one Member State is engaging in cross-border activities (as defined in Article 1.5) in a Host Member State when he or she is not a member of the Host State legal profession.

Article 2.5.2 imposes full observation of Host State rules regarding incompatible occupations on the lawyer acting in national legal proceedings or before national public authorities in the Host State. This applies whether the lawyer is established in the Host State or not.

Article 2.5.3, on the other hand, imposes "respect" for the rules of the Host State regarding forbidden or incompatible occupations in other cases, but only where the lawyer who is established in the Host Member State wishes to participate directly in commercial or other activities not connected with the practice of the law.

Commentary on Article 2.6 – Personal Publicity

The term "personal publicity" covers publicity by firms of lawyers, as well as individual lawyers, as opposed to corporate publicity organised by Bars and Law Societies for their members as a whole. The rules governing personal publicity by lawyers vary considerably in the Member States. Article 2.6 makes it clear that there is no overriding objection to personal publicity in cross-border practice. However, lawyers are nevertheless subject to prohibitions or restrictions laid down by their home professional rules, and a lawyer will still be subject to prohibitions or restrictions laid down by Host State rules when these are binding on the lawyer by virtue of the Lawyers Services Directive or the Lawyers Establishment Directive.

Commentary on Article 2.7 – The Client's Interest

This provision emphasises the general principle that the lawyer must always place the client's interests before the lawyer's own interests or those of fellow members of the legal profession.

Commentary on Article 2.8 – Limitation of Lawyer's Liability towards the Client

This provision makes clear that there is no overriding objection to limiting a lawyer's liability towards his or her client in cross-border practice, whether by contract or by use of a limited company, limited partnership or limited liability partnership. However it points out that this can only be contemplated where the relevant law and the relevant rules of conduct permit - and in a number of jurisdictions the law or the professional rules prohibit or restrict such limitation of liability.

Commentary on Article 3.1 – Acceptance and Termination of Instructions

The provisions of Article 3.1.1 are designed to ensure that a relationship is maintained between lawyer and client and that the lawyer in fact receives instructions from the client, even though these may be transmitted through a duly authorised intermediary. It is the responsibility of the lawyer to satisfy him- or herself as to the authority of the intermediary and the wishes of the client.

Article 3.1.2 deals with the manner in which the lawyer should carry out his or her duties. The provision that the lawyer shall undertake personal responsibility for the discharge of the instructions given to him or her means that the lawyer cannot avoid responsibility by delegation to others. It does not prevent the lawyer from seeking to limit his or her legal liability to the extent that this is permitted by the relevant law or professional rules - see Article 2.8.

Article 3.1.3 states a principle which is of particular relevance in cross-border activities, for example when a lawyer is asked to handle a matter on behalf of a lawyer or client from another state who may be unfamiliar with the relevant law and practice, or when a lawyer is asked to handle a matter relating to the law of another state with which he or she is unfamiliar.

A lawyer generally has the right to refuse to accept instructions in the first place, but Article 3.1.4 states that, having once accepted them, the lawyer has an obligation not to withdraw without ensuring that the client's interests are safeguarded.

Commentary on Article 3.2 – Conflict of Interest

The provisions of Article 3.2.1 do not prevent a lawyer acting for two or more clients in the same matter provided that their interests are not in fact in conflict and that there is no significant risk of such a conflict arising. Where a lawyer is already acting for two or more clients in this way and subsequently there arises a conflict of interests between those clients or a risk of a breach of confidence or other circumstances where the lawyer's independence may be impaired, then the lawyer must cease to act for both or all of them.

There may, however, be circumstances in which differences arise between two or more clients for whom the same lawyer is acting where it may be appropriate for the lawyer to attempt to act as a mediator. It is for the lawyer in such cases to use his or her own judgement on whether or not there is such a conflict of interest between them as to require the lawyer to cease to act. If not, the lawyer may consider whether it would be appropriate to explain the position to the clients, obtain their agreement and attempt to act as mediator to resolve the difference between them, and only if this attempt to mediate should fail, to cease to act for them.

Article 3.2.4 applies the foregoing provisions of Article 3 to lawyers practising in association. For example a firm of lawyers should cease to act when there is a conflict of interest between two clients of the firm, even if different lawyers in the firm are acting for each client. On the other hand, exceptionally, in the "chambers" form of association used by English barristers, where each lawyer acts for clients individually, it is possible for different lawyers in the association to act for clients with opposing interests.

Commentary on Article 3.3 – Pactum de Quota Litis

These provisions reflect the common position in all Member States that an unregulated agreement for contingency fees (pactum de quota litis) is contrary to the proper administration of justice because it encourages speculative litigation and is liable to be abused. The provisions are not, however, intended to prevent the maintenance or introduction of arrangements under which lawyers are paid according to results or only if the action or matter is successful, provided that these arrangements are under sufficient regulation and control for the protection of the client and the proper administration of justice.

Commentary on Article 3.4 – Regulation of Fees

Article 3.4 lays down three requirements: a general standard of disclosure of a lawyer's fees to the client, a requirement that they should be fair and reasonable in amount, and a requirement to comply with the applicable law and professional rules.

In many Member States machinery exists for regulating lawyers' fees under national law or rules of conduct, whether by reference to a power of adjudication by the Bar authorities or otherwise. In situations governed by the Lawyers Establishment Directive, where the lawyer is subject to Host State rules as well as the rules of the Home State, the basis of charging may have to comply with both sets of rules.

Commentary on Article 3.5 – Payment on Account

Article 3.5 assumes that a lawyer may require a payment on account of the lawyer's fees and/or disbursements, but sets a limit by reference to a reasonable estimate of them. See also on Article 3.1.4 regarding the right to withdraw.

Commentary on Article 3.6 – Fee Sharing with Non-Lawyers

In some Member States lawyers are permitted to practise in association with members of certain other approved professions, whether legal professions or not. The provisions of Article 3.6.1 are not designed to prevent fee sharing within such an approved form of association. Nor are the provisions designed to prevent fee sharing by the lawyers to whom the Code applies (see on Article 1.4 above) with other "lawyers", for example lawyers from non-Member States or members of other legal professions in the Member States such as notaries.

Commentary on Article 3.7 – Cost of Litigation and Availability of Legal Aid

Article 3.7.1 stresses the importance of attempting to resolve disputes in a way which is cost-effective for the client, including advising on whether to attempt to negotiate a settlement, and whether to propose referring the dispute to some form of alternative dispute resolution.

Article 3.7.2 requires a lawyer to inform the client of the availability of legal aid where applicable. There are widely differing provisions in the Member States on the availability of legal aid. In cross-border activities a lawyer should have in mind the possibility that the legal aid provisions of a national law with which the lawyer is unfamiliar may be applicable.

Commentary on Article 3.8 – Client Funds

The provisions of Article 3.8 reflect the recommendation adopted by the CCBE in Brussels in November 1985 on the need for minimum regulations to be made and enforced governing the proper control and disposal of clients' funds held by lawyers within the Community. Article 3.8 lays down minimum standards to be observed, while not interfering with the details of national systems which provide fuller or more stringent protection for clients' funds.

The lawyer who holds clients' funds, even in the course of a cross-border activity, has to observe the rules of his or her home Bar. The lawyer needs to be aware of questions which arise where the rules of more than one Member State may be applicable, especially where the lawyer is established in a Host State under the Lawyers Establishment Directive.

Commentary on Article 3.9 – Professional Indemnity Insurance

Article 3.9.1 reflects a recommendation, also adopted by the CCBE in Brussels in November 1985, on the need for all lawyers in the Community to be insured against the risks arising from professional negligence claims against them. Article 3.9.2 deals with the situation where insurance cannot be obtained on the basis set out in Article 3.9.1.

Commentary on Article 4.1 – Rules of Conduct in Court

This provision applies the principle that a lawyer is bound to comply with the rules of the court or tribunal before which the lawyer practises or appears.

Commentary on Article 4.2 – Fair Conduct of Proceedings

This provision applies the general principle that in adversarial proceedings a lawyer must not attempt to take unfair advantage of his or her opponent. The lawyer must not, for example, make contact with the judge without first informing the lawyer acting for the opposing party or submit exhibits, notes or documents to the judge without communicating them in good time to the lawyer on the other side unless such steps are permitted under the relevant rules of procedure. To the extent not prohibited by law a lawyer must not divulge or submit to the court any proposals for settlement of the case made by the other party or its lawyer without the express consent of the other party's lawyer. See also on Article 4.5 below.

Commentary on Article 4.3 – Demeanour in Court

This provision reflects the necessary balance between respect for the court and for the law on the one hand and the pursuit of the client's best interest on the other.

Commentary on Article 4.4 – False or Misleading Information

This provision applies the principle that the lawyer must never knowingly mislead the court. This is necessary if there is to be trust between the courts and the legal profession.

Commentary on Article 4.5 – Extension to Arbitrators etc.

This provision extends the preceding provisions relating to courts to other bodies exercising judicial or quasi-judicial functions.

Commentary on Article 5.1 – Corporate Spirit of the Profession

These provisions, which are based on statements in the Declaration of Perugia, emphasise that it is in the public interest for the legal profession to maintain a relationship of trust and cooperation between its members. However, this cannot be used to justify setting the interests of the profession against those of justice or of clients (see also on Article 2.7).

Commentary on Article 5.2 – Co-operation among Lawyers of Different Member States

This provision also develops a principle stated in the Declaration of Perugia with a view to avoiding misunderstandings in dealings between lawyers of different Member States.

Commentary on Article 5.3 – Correspondence between Lawyers

In certain Member States communications between lawyers (written or by word of mouth) are normally regarded as to be kept confidential as between the lawyers. This means that the content of these communications cannot be disclosed to others, cannot normally be passed to the lawyers' clients, and at any event cannot be produced in court. In other Member States, such consequences will not follow unless the correspondence is marked as "confidential".

In yet other Member States, the lawyer has to keep the client fully informed of all relevant communications from a professional colleague acting for another party, and marking a letter as "confidential" only means that it is a legal matter intended for the recipient lawyer and his or her client, and not to be misused by third parties.

In some states, if a lawyer wishes to indicate that a letter is sent in an attempt to settle a dispute, and is not to be produced in a court, the lawyer should mark the letter as "without prejudice".

These important national differences give rise to many misunderstandings.

That is why lawyers must be very careful in conducting cross-border correspondence.

Whenever a lawyer wants to send a letter to a professional colleague in another Member State on the basis that it is to be kept confidential as between the lawyers, or that it is "without prejudice", the lawyer should ask in advance whether the letter can be accepted on that basis. A lawyer wishing that a communication should be accepted on such a basis must express that clearly in the communication or in a covering letter.

A lawyer who is the intended recipient of such a communication, but who is not in a position to respect, or to ensure respect for, the basis on which it is to be sent, must inform the sender immediately so that the communication is not sent. If the communication has already been received, the recipient must return it to the sender without revealing its contents or referring to it in any way; if the recipient's national law or rules prevent the recipient from complying with this requirement, he or she must inform the sender immediately.

Commentary on Article 5.4 – Referral Fees

This provision reflects the principle that a lawyer should not pay or receive payment purely for the reference of a client, which would risk impairing the client's free choice of lawyer or the client's interest in being referred to the best available service. It does not prevent fee-sharing arrangements between lawyers on a proper basis (see also on Article 3.6 above).

In some Member States lawyers are permitted to accept and retain commissions in certain cases provided: a) the client's best interests are served, b) there is full disclosure to the client and c) the client has consented to the retention of the commission. In such cases the retention of the commission by the lawyer represents part of the lawyer's remuneration for the service provided to the client and is not within the scope of the prohibition on referral fees which is designed to prevent lawyers making a secret profit.

Commentary on Article 5.5 – Communication with Opposing Parties

This provision reflects a generally accepted principle, and is designed both to promote the smooth conduct of business between lawyers and to prevent any attempt to take advantage of the client of another lawyer.

Commentary on Article 5.6 – Change of Lawyer

Article 5.6 dealt with change of lawyer. It was deleted from the Code on 6 December 2002.

Commentary on Article 5.7 – Responsibility for Fees

These provisions substantially reaffirm provisions contained in the Declaration of Perugia. Since misunderstandings about responsibility for unpaid fees are a common cause of difference between lawyers of different Member States, it is important that a lawyer who wishes to exclude or limit his or her personal obligation to be responsible for the fees of a foreign colleague should reach a clear agreement on this at the outset of the transaction.

Commentary on Article 5.8 – Continuing Professional Development

Keeping abreast of developments in the law is a professional obligation. In particular it is essential that lawyers are aware of the growing impact of European law on their field of practice.

Commentary on Article 5.9 – Disputes amongst Lawyers in Different Member States

A lawyer has the right to pursue any legal or other remedy to which he or she is entitled against a colleague in another Member State. Nevertheless it is desirable that, where a breach of a rule of professional conduct or a dispute of a professional nature is involved, the possibilities of friendly settlement should be exhausted, if necessary with the assistance of the Bars or Law Societies concerned, before such remedies are exercised.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 2

**ΚΑΤΑΣΤΑΤΙΚΟΣ ΧΑΡΤΗΣ ΤΩΝ
ΘΕΜΕΛΙΩΔΩΝ ΑΡΧΩΝ ΤΟΥ
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΝΟΜΙΚΟΥ
ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΟΣ ΚΑΙ ΚΩΔΙΚΑΣ
ΔΕΟΝΤΟΛΟΓΙΑΣ ΓΙΑ ΤΟΥΣ
ΕΥΡΩΠΑΙΟΥΣ ΔΙΚΗΓΟΡΟΥΣ**

Συμβούλιο των Δικηγορικών Συλλόγων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (CCBE)

Έκδοση 2008
CCBE

Υπεύθυνος έκδοσης: Jonathan Goldsmith
Avenue de la Joyeuse Entrée, 1-5-B-1040 Βρυξέλλες
Τηλ.: + 32 (0) 2 234 65 10 – Φαξ: + 32 (0) 2 234 65 11/12
Ηλεκτρονικό ταχ: ccbe@ccbe.eu – <http://www.ccbe.eu>

Το Συμβούλιο των Δικηγορικών Συλλόγων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (CCBE) έχει ως κύριο στόχο του να εκπροσωπεί τους δικηγορικούς συλλόγους που είναι μέλη του, είτε αυτοί είναι πλήρη μέλη (π.χ. αυτοί της Ευρωπαϊκής Ένωσης, του Ευρωπαϊκού Οικονομικού Χώρου και της Ελβετικής Συνομοσπονδίας), είτε συνδεδεμένα μέλη είτε μέλη παρατηρητές, σε όλα τα θέματα αμοιβαίου ενδιαφέροντος που αφορούν την άσκηση του επαγγέλματος του δικηγόρου, την ανάπτυξη της νομοθεσίας και της πρακτικής που αφορά το κράτος δικαίου και την απονομή δικαιοσύνης καθώς και τις ουσιαστικές εξελίξεις στον ίδιο το νόμο, τόσο σε Ευρωπαϊκό όσο και διεθνές επίπεδο (Άρθρο III 1.α. του Καταστατικού της CCBE).

Για το σκοπό αυτό, η CCBE αποτελεί τον επίσημο εκπρόσωπο των δικηγορικών συλλόγων οι οποίοι στο σύνολό τους αποτελούνται από πέραν του 1,000,000 εκατομμυρίου ευρωπαίων δικηγόρων.

Η CCBE υιοθέτησε δύο θεμελιώδη κείμενα τα οποία περιλαμβάνονται στο παρόν και τα οποία συμπληρώνει το ένα το άλλο αν και είναι πολύ διαφορετικά μεταξύ τους σε ό,τι αφορά τη φύση τους.

Το πιο πρόσφατο κείμενο είναι ο **Καταστατικός Χάρτης των Θεμελιωδών Αρχών του Ευρωπαϊκού Νομικού Επαγγέλματος** ο οποίος υιοθετήθηκε στη Συνεδρίαση της Ολομέλειας της CCBE στις Βρυξέλλες στις 24 Νοεμβρίου 2006. Ο Καταστατικός αυτός Χάρτης δεν εκλαμβάνεται ως κώδικας δεοντολογίας και προορίζεται για να εφαρμόζεται σε ολόκληρη την Ευρώπη, πέρα από τα μέλη, τα συνδεδεμένα μέλη και τα μέλη παρατηρητές της CCBE. Ο Χάρτης περιέχει μια λίστα με 10 θεμελιώδεις αρχές που είναι κοινές στους εθνικούς και διεθνείς κανόνες που ρυθμίζουν το νομικό επάγγελμα.

Στόχος του Καταστατικού Χάρτη είναι, μεταξύ άλλων, να βοηθήσει τους δικηγορικούς συλλόγους που αγωνίζονται να καθιερώσουν την ανεξαρτησία τους, και να αυξήσει την κατανόηση ανάμεσα στους δικηγόρους σε ό,τι αφορά τη σημασία του ρόλου του δικηγόρου στην κοινωνία. Ο Χάρτης αυτός προορίζεται τόσο για τους ίδιους τους δικηγόρους όσο και για τους υπεύθυνους λήψης αποφάσεων και γενικά το κοινό.

Ο **Κώδικας Δεοντολογίας για Ευρωπαίους Δικηγόρους** πρωτοεμφανίστηκε στις 28 Οκτωβρίου 1988 και έκτοτε έχει τροποποιηθεί τρεις φορές. Η τελευταία τροποποίηση έγινε στη Συνεδρίαση της Ολομέλειας της CCBE στο Οπόρτο στις 19 Μαΐου 2006. Ο Κώδικας αυτός αποτελεί ένα δεσμευτικό κείμενο για όλα τα Κράτη Μέλη: όλοι οι δικηγόροι που είναι μέλη των δικηγορικών συλλόγων των χωρών αυτών (είτε οι σύλλογοί τους είναι πλήρη, συνδεδεμένα μέλη είτε μέλη παρατηρητές της CCBE) οφείλουν να συμμορφώνονται με τον Κώδικα κατά τις διασυννοριακές τους δραστηριότητες εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης, του Ευρωπαϊκού Οικονομικού Χώρου και της Ελβετικής Συνομοσπονδίας καθώς και εντός των χωρών που είναι συνδεδεμένα μέλη και μέλη παρατηρητές.

Στο παρόν κείμενο περιλαμβάνεται επίσης σχολιασμός για τον Καταστατικό Χάρτη και επεξηγηματικό μνημόνιο για τον Κώδικα Δεοντολογίας.

Είναι περιπτώ να τονιστεί η σημασία αυτής της δέσμης κανόνων που διατυπώνονται σε αυτά τα δύο έγγραφα και αποτελούν τη βάση της δεοντολογίας του ευρωπαϊκού νομικού επαγγέλματος και συμβάλλουν στη διαμόρφωση του ευρωπαϊού δικηγόρου και του ευρωπαϊκού δικηγορικού συλλόγου.

31 Ιανουαρίου 2008

Περιεχόμενα

ΚΑΤΑΣΤΑΤΙΚΟΣ ΧΑΡΤΗΣ ΤΩΝ ΘΕΜΕΛΙΩΔΩΝ ΑΡΧΩΝ ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΝΟΜΙΚΟΥ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΟΣ	7
ΣΧΟΛΙΑΣΜΟΣ ΤΟΥ ΚΑΤΑΣΤΑΤΙΚΟΥ ΧΑΡΤΗ ΤΩΝ ΘΕΜΕΛΙΩΔΩΝ ΑΡΧΩΝ ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΝΟΜΙΚΟΥ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΟΣ	8
ΚΩΔΙΚΑΣ ΔΕΟΝΤΟΛΟΓΙΑΣ ΓΙΑ ΕΥΡΩΠΑΙΟΥΣ ΔΙΚΗΓΟΡΟΥΣ	16
1. ΠΡΟΟΙΜΙΟ	16
1.1. Το Λειτουργήμα του Δικηγόρου στην Κοινωνία	16
1.2. Η φύση των Κανόνων Επαγγελματικής Δεοντολογίας	16
1.3. Σκοπός του Κώδικα	17
1.4. Πεδίο Εφαρμογής της Ατομικής Ευθύνης	18
1.5. Πεδίο Εφαρμογής της Καθ' Ύλης Ευθύνης	18
1.6. Ορισμοί	18
2. ΓΕΝΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ	19
2.1. Ανεξαρτησία	19
2.2. Εμπιστοσύνη και Προσωπική Ακεραιότητα	19
2.3. Εμπιστευτικότητα	19
2.4. Σεβασμός των Κανόνων Άλλων Δικηγορικών Συλλόγων	20
2.5. Δραστηριότητες Ασυμβίβαστες με το Λειτουργήμα του Δικηγόρου	20
2.6. Προσωπική Προβολή	21
2.7. Το Συμφέρον του Εντολέα	21
2.8. Περιορισμός της Ευθύνης του Δικηγόρου Έναντι του Εντολέα	21
3. ΣΧΕΣΕΙΣ ΜΕ ΕΝΤΟΛΕΙΣ	21
3.1. Αποδοχή και Λήξη των Εντολών	21
3.2. Σύγκρουση Συμφερόντων	22
3.3. Συμφωνία [αμοιβής] σε Οποιοδήποτε Χρονικό Σημείο της Δίκης	23
3.4. Ρύθμιση Αμοιβών	23
3.5. Καταβολή έναντι Αμοιβής	23
3.6. Επιμερισμός Αμοιβών με μη-Δικηγόρους	23
3.7. Δικαστικά Έξοδα και Διαθέσιμη Νομική Αρωγή	24
3.8. Κεφάλαια Εντολέων	24
3.9. Ασφάλιση έναντι Επαγγελματικού Κινδύνου	25
4. ΣΧΕΣΕΙΣ ΜΕ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΑ	25
4.1. Εφαρμοστέοι Κανόνες Δεοντολογίας εντός του	25

Δικαστηρίου	
4.2. Δίκαιη Διεξαγωγή των Διαδικασιών	25
4.3. Συμπεριφορά Ενώπιον του Δικαστηρίου	25
4.4. Λανθασμένη ή Παραπλανητική Πληροφόρηση	25
4.5. Επέκταση [Πεδίου Εφαρμογής] σε Διαιτητές κ.τ.λ.	26
5. ΣΧΕΣΕΙΣ ΜΕΤΑΞΥ ΔΙΚΗΓΟΡΩΝ	26
5.1. Πνεύμα Συναδελφικής Συμπεριφοράς	26
5.2. Συνεργασία μεταξύ Δικηγόρων από Διαφορετικά Κράτη Μέλη	26
5.3. Έγγραφη Επικοινωνία μεταξύ Δικηγόρων	26
5.4. Αμοιβή για Παραπομπή Υπόθεσης σε Συνάδελφο	27
5.5. Επικοινωνία με Αντίδικους	27
5.6. (Καταργήθηκε με απόφαση Ολομέλειας της CCBE στη Συνεδρίαση της Ολομέλειας στο Δουβλίνο στις 6 Δεκεμβρίου 2002)	27
5.7. Ευθύνη για Καταβολή Αμοιβών	27
5.8. Συνεχής Επαγγελματική Ανάπτυξη	27
5.9. Διαφορές μεταξύ Δικηγόρων από Διαφορετικά Κράτη Μέλη	28
ΕΠΕΞΗΓΗΜΑΤΙΚΟ ΥΠΟΜΝΗΜΑ	29

ΚΑΤΑΣΤΑΤΙΚΟΣ ΧΑΡΤΗΣ ΤΩΝ ΘΕΜΕΛΙΩΔΩΝ ΑΡΧΩΝ ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΝΟΜΙΚΟΥ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΟΣ¹

«Σε μια κοινωνία δομημένη στο σεβασμό για το κράτος δικαίου, ο δικηγόρος εκπληρώνει ένα ειδικό ρόλο. Τα καθήκοντα του δικηγόρου δεν αρχίζουν ούτε ολοκληρώνονται μόνο με την πιστή εκτέλεση των εντολών που έχει λάβει μέσα στα πλαίσια που ορίζει ο νόμος. Ο δικηγόρος πρέπει να υπηρετεί το συμφέρον της δικαιοσύνης όσο και των ατόμων των οποίων τα δικαιώματα και τις ελευθερίες έχει κληθεί να διεκδικήσει και να υπερασπίσει ενώ αποτελεί καθήκον του δικηγόρου όχι μόνο να συνηγορεί υπέρ της υποθέσεως του εντολέα του αλλά και να του παρέχει συμβουλευτική υποστήριξη. Ο σεβασμός προς το επαγγελματικό λειτούργημα του δικηγόρου αποτελεί βασική προϋπόθεση για το κράτος δικαίου και τη δημοκρατία σε μια κοινωνία.»

- Κώδικας Δεοντολογίας για Ευρωπαίους Δικηγόρους της CCBE, Άρθρο 1.1.

Υπάρχουν θεμελιώδεις αρχές που είναι κοινές σε ολόκληρο το ευρωπαϊκό νομικό επάγγελμα, ακόμα κι αν οι αρχές αυτές εκφράζονται με ελαφρώς διαφορετικούς τρόπους σε διαφορετικές δικαιοδοσίες. Οι θεμελιώδεις αρχές αποτελούν τη βάση των διαφόρων εθνικών και διεθνών κωδικών που διέπουν τη συμπεριφορά των δικηγόρων. Οι ευρωπαίοι δικηγόροι δεσμεύονται με τις αρχές αυτές, οι οποίες είναι θεμελιώδεις για τη ορθή απονομή δικαιοσύνης, για την πρόσβαση στη δικαιοσύνη και για το δικαίωμα για δίκαιη δίκη, όπως απαιτείται από την Ευρωπαϊκή Σύμβαση για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα. Δικηγορικοί σύλλογοι, δικαστήρια, νομοθέτες, κυβερνήσεις και διεθνείς οργανισμοί θα πρέπει να υπεραμύνονται και να προστατεύουν τις θεμελιώδεις αυτές αρχές για το δημόσιο συμφέρον.

Οι θεμελιώδεις αρχές είναι συγκεκριμένα οι εξής:

- (α) η ανεξαρτησία του δικηγόρου, και η ελευθερία του να υπερασπίζεται την υπόθεση του εντολέα του,
- (β) το δικαίωμα και καθήκον του δικηγόρου να τηρεί τα θέματα των εντολέων του εμπιστευτικά και να σέβεται το επαγγελματικό απόρρητο,
- (γ) η αποφυγή συγκρούσεων συμφέροντος, είτε μεταξύ διαφορετικών εντολέων είτε μεταξύ του εντολέα και του δικηγόρου,
- (δ) η αξιοπρέπεια και η τιμή του νομικού επαγγέλματος, και η ακεραιότητα και η καλή φήμη του κάθε δικηγόρου,
- (ε) η αφοσίωση προς τον εντολέα,
- (στ) η δίκαιη μεταχείριση των εντολέων σε σχέση με τις αμοιβές,

---

¹ Υιοθετήθηκαν από την Ολομέλεια της CCBE στις 25.11.2006

- (ζ) η επαγγελματική ικανότητα του δικηγόρου,
- (η) ο σεβασμός προς τους επαγγελματίες συναδέλφους,
- (θ) ο σεβασμός προς το κράτος δικαίου και η δίκαιη απονομή δικαιοσύνης, και
- (ι) η αυτορρύθμιση του νομικού επαγγέλματος.

ΣΧΟΛΙΑ ΕΠΙ ΤΟΥ ΚΑΤΑΣΤΑΤΙΚΟΥ ΧΑΡΤΗ ΤΩΝ ΘΕΜΕΛΙΩΔΩΝ ΑΡΧΩΝ ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΝΟΜΙΚΟΥ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΟΣ²

1. Στις 25 Νοεμβρίου 2006, η CCBE υιοθέτησε ομόφωνα τον «Καταστατικό Χάρτη των Θεμελιωδών Αρχών του Ευρωπαϊκού Νομικού Επαγγέλματος». Ο Καταστατικός Χάρτης περιέχει μια λίστα με δέκα αρχές που είναι κοινές για ολόκληρο το ευρωπαϊκό νομικό επάγγελμα. Ο σεβασμός προς τις αρχές αυτές αποτελεί τη βάση του δικαιώματος για νομική υπεράσπιση, το οποίο αποτελεί τον ακρογωνιαίο λίθο όλων των άλλων βασικών δικαιωμάτων σε μια δημοκρατία.
2. Οι θεμελιώδεις αρχές εκφράζουν την κοινή βάση όλων των εθνικών και διεθνών κανόνων που διέπουν τη συμπεριφορά των ευρωπαϊών δικηγόρων.
3. Ο Καταστατικός Χάρτης λαμβάνει υπόψη:
  - εθνικούς επαγγελματικούς κανόνες από κράτη σε όλη την Ευρώπη, περιλαμβανομένων και κρατών εκτός CCBE, που μοιράζονται επίσης αυτές τις κοινές αρχές της ευρωπαϊκής νομικής πρακτικής³,
  - τον Κώδικα Δεοντολογίας για Ευρωπαίους Δικηγόρους της CCBE,
  - τις Αρχές Γενικής Εφαρμογής που περιέχονται στο Διεθνή Κώδικα Δεοντολογίας του Διεθνούς Δικηγορικού Συλλόγου⁴,
  - τη Σύσταση (2000) αρ. 21 της 25^{ης} Οκτωβρίου 2000 της Επιτροπής των Υπουργών του Συμβουλίου της Ευρώπης σε Κράτη Μέλη για την ελευθερία άσκησης του επαγγέλματος του δικηγόρου⁵,
  - τις Βασικές Αρχές για το Ρόλο των Δικηγόρων, που υιοθετήθηκαν από το Όγδοο Συνέδριο των Ηνωμένων Εθνών για την Πρόληψη των Εγκλημάτων και τη Μεταχείριση των

---

² Υιοθετήθηκε από την Ολομέλεια της CCBE στις 11.05.2007

³ Στην ιστοσελίδα της CCBE: <http://www.ccbe.eu/index.php?id=107&L=0> μπορείτε να βρείτε τους εθνικούς κώδικες δεοντολογίας

⁴ Διεθνής Δικηγορικός Σύλλογος, ΓΕΝΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ ΓΙΑ ΤΟ ΝΟΜΙΚΟ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ ΤΟΥ ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΔΙΚΗΓΟΡΙΚΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ, <http://www.ibanet.org/images/downloads/BIC/2006%20general%20principles%20for%20legal%20profession.pdf>

⁵ Συμβούλιο της Ευρώπης, Σύσταση (2000) Αρ.21 της Επιτροπής των Υπουργών, <https://wcd.coe.int/com.instranet.InstraServlet?Command=com.instranet.CmdBlobGet&DocId=370284&SecMode=1&Admin=0&Usage=4&InstranetImage=62250>

Κατηγορουμένων, Αβάνα (Κούβα), 27 Αυγούστου μέχρι 7 Σεπτεμβρίου 1990⁶,

- τη δικαιοδοσία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου, και συγκεκριμένα την απόφαση της 19^{ης} Φεβρουαρίου 2002 του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου στην υπόθεση *Wouters v. Algemene Raad van de Nederlandse Order van Advocaten* (C-309/99)⁷,
  - την Οικουμενική Διακήρυξη για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα⁸, την Ευρωπαϊκή Σύμβαση για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα⁹, και τον Καταστατικό Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης¹⁰,
  - την απόφαση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου για τα νομικά επαγγέλματα και το γενικό συμφέρον στη λειτουργία των νομικών συστημάτων 23 Μαρτίου 2006¹¹.
4. Ο Καταστατικός Χάρτης σχεδιάστηκε για να εξυπηρετεί ως ένα πανευρωπαϊκό έγγραφο που εκτείνεται πέρα από τα κράτη μέλη, τα συνδεδεμένα μέλη και τα μέλη-παρατηρητές της CCBE. Ελπίζουμε ότι ο Καταστατικός αυτός Χάρτης θα βοηθήσει, για παράδειγμα, δικηγορικούς συλλόγους που αγωνίζονται να καθιερώσουν την ανεξαρτησία τους στις αναδυόμενες δημοκρατίες της Ευρώπης.
5. Ελπίζουμε ότι ο Καταστατικός Χάρτης θα αυξήσει την κατανόηση των δικηγόρων, των προσώπων που λαμβάνουν αποφάσεις και του κοινού σχετικά με τη σημασία του ρόλου του δικηγόρου στην κοινωνία, και του τρόπου με τον οποίο οι αρχές στη βάση των οποίων ρυθμίζεται το νομικό επάγγελμα υποστηρίζουν το ρόλο αυτό.
6. Ο ρόλος του δικηγόρου, είτε αυτός προσλαμβάνεται από άτομα, εταιρείες ή το κράτος, είναι να ενεργεί ως ο έμπιστος σύμβουλος και εκπρόσωπος του εντολέα, ως ο επαγγελματίας που απολαμβάνει το σεβασμό των άλλων, και ως ένας απολύτως απαραίτητος συμμετέχοντας για τη δίκαιη απονομή δικαιοσύνης. Συγκεντρώνοντας όλες αυτές τις ιδιότητες, ο δικηγόρος, ο οποίος με πίστη εξυπηρετεί τα

⁶ Ύπατος Αρμοστής των Ηνωμένων Εθνών για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα, Βασικές Αρχές για το Ρόλο των Δικηγόρων, http://www.unhchr.ch/html/menu3/b/h_comp44.htm

⁷ Eur-Lex, Επίσημη Εφημερίδα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, 4.5.2002, http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/site/en/oj/2002/c_109/c_10920020504en00040005.pdf

⁸ Ηνωμένα Έθνη, Οικουμενική Διακήρυξη για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα, <http://www.un.org/Overview/rights.html>

⁹ Συμβούλιο της Ευρώπης, Σύμβαση για την Προστασία των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και Θεμελιωδών Ελευθεριών, <http://www.echr.coe.int/NR/rdonlyres/D5CC24A7-DC13-4318-B457-5C9014916D7A/0/EnglishAnglais.pdf>

¹⁰ Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, Καταστατικός Χάρτης των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, http://www.europarl.europa.eu/charter/pdf/text_en.pdf

¹¹ Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, Απόφαση για τα νομικά επαγγέλματα και το γενικό συμφέρον στη λειτουργία των νομικών συστημάτων, 23 Μαρτίου 2006, <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P6-TA-2006-0108+0+DOC+XML+VO//EN>,

συμφέροντα του εντολέα του και προστατεύει τα δικαιώματά του, υπηρετεί επίσης και το λειτούργημα του δικηγόρου στην κοινωνία – το οποίο είναι να προλαμβάνει και να αποτρέπει συγκρούσεις, να διασφαλίζει ότι οι διαφορές επιλύονται σύμφωνα με αναγνωρισμένες αρχές του αστικού, δημόσιου ή ποινικού δικαίου λαμβάνοντας υπόψη τα δικαιώματα και συμφέροντα των εμπλεκόμενων μερών, να προάγει την ανάπτυξη του δικαίου, και να υπερασπίζεται την ελευθερία, τη δικαιοσύνη και το κράτος δικαίου.

7. Η CCBE ευελπιστεί ότι οι δικαστές, οι νομοθέτες, οι κυβερνήσεις και οι διεθνείς οργανισμοί θα αγωνιστούν, μαζί με δικηγορικούς συλλόγους, για να υποστηρίξουν τις αρχές του Καταστατικού Χάρτη.
8. Στον πρόλογο του Καταστατικού Χάρτη παρατίθεται το απόσπασμα από το προοίμιο του Κώδικα Δεοντολογίας για Ευρωπαίους Δικηγόρους, το οποίο περιλαμβάνει τη βεβαίωση ότι: «Ο σεβασμός προς το λειτούργημα του δικηγόρου αποτελεί σημαντική προϋπόθεση για το κράτος δικαίου και τη δημοκρατία στην κοινωνία.» Το κράτος δικαίου είναι στενά συνδεδεμένο με τη δημοκρατία όπως αυτή γίνεται αντιληπτή στις μέρες στην Ευρώπη.
9. Η εισαγωγική παράγραφος του Καταστατικού Χάρτη υποστηρίζει ότι οι αρχές στον Καταστατικό Χάρτη είναι σημαντικές για τη δίκαιη απονομή δικαιοσύνης, την πρόσβαση στη δικαιοσύνη και το δικαίωμα για δίκαιη δίκη, όπως απαιτούνται από την Ευρωπαϊκή Σύμβαση για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα. Οι δικηγόροι και οι δικηγορικοί τους σύλλογοι θα συνεχίσουν να είναι στο προσκήνιο και να αγωνίζονται για τα δικαιώματα αυτά, είτε στις νέες αναδυόμενες δημοκρατίες της Ευρώπης είτε σε πιο καθιερωμένες δημοκρατίες όπου τέτοια δικαιώματα δυνατόν να απειλούνται.

Αρχή (α) – η ανεξαρτησία του δικηγόρου, και η ελευθερία του δικηγόρου να υπερασπίζεται την υπόθεση του εντολέα του:

Ένας δικηγόρος πρέπει να είναι ελεύθερος – πολιτικά, οικονομικά και διανοητικά – να ασκεί τις δραστηριότητές του σε ό,τι αφορά την παροχή συμβουλευτικής υποστήριξης και την εκπροσώπηση του εντολέα του. Αυτό σημαίνει ότι ο δικηγόρος πρέπει να είναι ανεξάρτητος από το κράτος και από άλλα ισχυρά συμφέροντα, και δεν πρέπει να επιτρέπει τη διαπραγμάτευση της ανεξαρτησίας του από ανάρμοστη πίεση από επαγγελματίες συνεργάτες. Ο δικηγόρος πρέπει επίσης να παραμένει ανεξάρτητος από τον εντολέα του εάν επιθυμεί ο δικηγόρος να χαίρει εμπιστοσύνης από τρίτους και από τα δικαστήρια. Πράγματι, χωρίς αυτή την ανεξαρτησία από τον εντολέα, δεν μπορεί να υπάρξει εγγύηση για την ποιότητα του έργου του δικηγόρου. Η ιδιότητα μέλους του δικηγόρου σε ένα ελεύθερο επάγγελμα και η εξουσία που απορρέει από αυτή την ιδιότητα μέλους βοηθά στη διατήρηση της ανεξαρτησίας, και οι δικηγορικοί σύλλογοι πρέπει να διαδραματίσουν σημαντικό ρόλο και να βοηθήσουν ώστε να διασφαλίζεται η ανεξαρτησία των δικηγόρων. Η αυτορρύθμιση του επαγγέλματος θεωρείται ζωτικής σημασίας στην ενίσχυση της ανεξαρτησίας του κάθε δικηγόρου ξεχωριστά. Είναι αξιοσημείωτο ότι σε μη ελεύθερες κοινωνίες δεν επιτρέπεται στους

δικηγόρους να υπερασπίζονται τις υποθέσεις των εντολέων τους, και είναι δυνατή η φυλάκιση ή η θανάτωσή τους επειδή προσπάθησαν.

Αρχή (β) – το δικαίωμα και καθήκον του δικηγόρου να τηρεί τα θέματα των εντολέων του εμπιστευτικά και να σέβεται το επαγγελματικό απόρρητο:

Ένα σημαντικό στοιχείο σε ό,τι αφορά το λειτούργημα του δικηγόρου είναι ότι ο κάθε εντολέας θα πρέπει να εκμυστηρεύεται στο δικηγόρο του πράγματα που δεν θα έλεγε σε οποιοδήποτε άλλο – τις πιο προσωπικές του λεπτομέρειες ή τα πιο ανεκτίμητα εμπορικά του μυστικά – και ότι ο δικηγόρος θα πρέπει να είναι ο αποδέκτης και άλλων πληροφοριών στη βάση της εχεμύθειας. Χωρίς τη σιγουριά της τήρησης εχεμύθειας, δεν μπορεί να υπάρξει εμπιστοσύνη. Ο Καταστατικός Χάρτης τονίζει τη διπλή φύση της αρχής αυτής – η τήρηση εχεμύθειας δεν αποτελεί μόνο καθήκον του δικηγόρου - αποτελεί βασικό ανθρώπινο δικαίωμα του εντολέα. Σύμφωνα με τους κανόνες του «νομικού επαγγελματικού προνομίου», απαγορεύεται οι επικοινωνίες μεταξύ δικηγόρου και εντολέα να χρησιμοποιηθούν εναντίον του εντολέα. Σε ορισμένες δικαιοδοσίες, το δικαίωμα της εχεμύθειας θεωρείται ότι ανήκει μόνο στον εντολέα, ενώ σε άλλες δικαιοδοσίες το «επαγγελματικό απόρρητο» μπορεί επίσης να απαιτεί όπως ο δικηγόρος κρατήσει μυστικές από το δικό του εντολέα επικοινωνίες με τον δικηγόρο της άλλης πλευράς που γίνονται στη βάση της εχεμύθειας. Η Αρχή (β) περιλαμβάνει όλες αυτές τις σχετικές έννοιες – νομικό επαγγελματικό προνόμιο, εχεμύθεια και επαγγελματικό απόρρητο. Το καθήκον του δικηγόρου προς τον εντολέα παραμένει ακόμη και όταν ο δικηγόρος παύσει να ενεργεί για λογαριασμό του.

Αρχή (γ) – αποφυγή συγκρούσεων συμφερόντων, είτε μεταξύ διαφορετικών εντολέων είτε μεταξύ του εντολέα και του δικηγόρου:

Για τη δέουσα άσκηση του επαγγέλματός του, ο δικηγόρος πρέπει να αποφεύγει τις συγκρούσεις συμφερόντων. Συνεπώς, ο δικηγόρος δεν δύναται να ενεργεί για δύο εντολείς για το ίδιο ζήτημα εάν υπάρχει σύγκρουση, ή κίνδυνος σύγκρουσης μεταξύ των συμφερόντων των εντολέων αυτών. Επίσης, ο δικηγόρος πρέπει να αποφεύγει να ενεργεί για νέο εντολέα εάν κατέχει εμπιστευτικές πληροφορίες που εξασφάλισε από άλλο νυν ή πρώην εντολέα του. Επίσης, ο δικηγόρος δεν πρέπει να αναλαμβάνει ένα εντολέα εάν υπάρχει σύγκρουση συμφέροντος μεταξύ του εντολέα και του δικηγόρου. Εάν προκύψει σύγκρουση συμφέροντος κατά την άσκηση των καθηκόντων του προς ένα εντολέα, ο δικηγόρος πρέπει να σταματήσει να ενεργεί για λογαριασμό του. Είναι προφανές ότι η αρχή αυτή είναι αλληλένδετη με τις αρχές (β) (εχεμύθεια), (α) (ανεξαρτησία) και (ε) (αφοσίωση).

Αρχή (δ) - η αξιοπρέπεια και τιμή του νομικού επαγγέλματος, και η ακεραιότητα και η καλή φήμη του κάθε δικηγόρου:

Για να χαιρεί της εμπιστοσύνης των εντολέων, τρίτων προσώπων, των δικαστηρίων και του κράτους, ο δικηγόρος πρέπει να επιδείξει ότι είναι άξιος αυτής της εμπιστοσύνης. Αυτό επιτυγχάνεται με την εξασφάλιση της ιδιότητας μέλους σε ένα έντιμο επάγγελμα. Ως φυσικό επακόλουθο, ο δικηγόρος δεν πρέπει να προβαίνει σε οποιαδήποτε πράξη που δυνατόν να βλάψει είτε τη

δική του φήμη είτε τη φήμη του επαγγέλματος στο σύνολό του και την εμπιστοσύνη του κοινού στο επάγγελμα. Αυτό δεν σημαίνει ότι ο δικηγόρος πρέπει να είναι ένα τέλειο άτομο, αλλά ότι δεν πρέπει να εμπλέκεται σε επονείδιστη συμπεριφορά, είτε κατά την άσκηση του νομικού επαγγέλματος είτε σε άλλες επιχειρηματικές δραστηριότητες είτε ακόμη και στην προσωπική του ζωή, που πιθανόν να ντροπιάσει το επάγγελμα. Η επονείδιστη συμπεριφορά δυνατόν να οδηγήσει σε κυρώσεις περιλαμβανομένης, στις πιο σοβαρές περιπτώσεις, της αποβολής από το επάγγελμα.

Αρχή (ε) - αφοσίωση στον εντολέα:

Η αφοσίωση στον εντολέα είναι ζωτικής σημασίας σε ό,τι αφορά το ρόλο του δικηγόρου. Ο εντολέας πρέπει να είναι σε θέση να εμπιστευτεί τον δικηγόρο του ως σύμβουλο και ως εκπρόσωπό του. Για να είναι αφοσιωμένος στον εντολέα, ο δικηγόρος πρέπει να είναι ανεξάρτητος (βλέπε αρχή (α)), πρέπει να αποφεύγει συγκρούσεις συμφέροντος (βλέπε αρχή (γ)), και πρέπει να τηρεί το απόρρητο σε σχέση με τις πληροφορίες που του δίνει ο εντολέας του (βλέπε αρχή (β)). Ορισμένα από τα πιο ευαίσθητα προβλήματα επαγγελματικής δεοντολογίας προκύπτουν από την αλληλεπίδραση της αρχής της αφοσίωσης προς τον εντολέα και των αρχών που καθορίζουν τα ευρύτερα καθήκοντα του δικηγόρου – αρχή (δ) (αξιοπρέπεια και τιμή), αρχή (η) (σεβασμός προς τους επαγγελματίες συναδέλφους) και συγκεκριμένα αρχή (θ) (σεβασμός για το κράτος δικαίου και τη δίκαιη απονομή δικαιοσύνης). Κατά την αντιμετώπιση των ζητημάτων αυτών, ο δικηγόρος πρέπει να ξεκαθαρίζει προς τον εντολέα ότι ο δικηγόρος δεν μπορεί να προβαίνει σε υποχωρήσεις σε ό,τι αφορά τα καθήκοντά του στο δικαστήριο και την απονομή δικαιοσύνης για να ετοιμάσει μια ανέντιμη υπόθεση για λογαριασμό του εντολέα του.

Αρχή (στ) - δίκαιη μεταχείριση των εντολέων σε σχέση με τις αμοιβές:

Η αμοιβή που χρεώνει ένας δικηγόρος πρέπει να αποκαλύπτεται πλήρως στον εντολέα, πρέπει να είναι δίκαιη και λογική, και πρέπει να συμμορφώνεται με το νόμο και τους επαγγελματικούς κανόνες στους οποίους υπόκειται ο δικηγόρος. Παρόλο που οι επαγγελματικοί κώδικες (και η αρχή (γ) του παρόντος Καταστατικού Χάρτη) τονίζουν την σημασία της αποφυγής συγκρούσεων συμφέροντος μεταξύ του δικηγόρου και του εντολέα, το θέμα της αμοιβής του δικηγόρου φαίνεται να παρουσιάζει εγγενή κίνδυνο για μια τέτοια σύγκρουση. Αντίστοιχα, η αρχή επιτάσσει την αναγκαιότητα ύπαρξης επαγγελματικής ρύθμισης ώστε να διασφαλίζεται ότι ο εντολέας δεν υπερχρεώνεται.

Αρχή (ζ) - επαγγελματική ικανότητα του δικηγόρου:

Είναι αυτονόητο ότι ο δικηγόρος δεν μπορεί να παρέχει συμβουλευτική υποστήριξη ή να εκπροσωπεί αποτελεσματικά τον εντολέα του εκτός κι αν διαθέτει την κατάλληλη επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση. Ο δικηγόρος πρέπει να ενθαρρύνεται να παρακολουθεί κατάλληλη μετεκπαίδευση (συνεχής επαγγελματική ανάπτυξη) προκειμένου να ανταποκρίνεται στις συνεχείς αλλαγές στη νομοθεσία και στην πρακτική, περιλαμβανομένων των σχετικών αλλαγών στο τεχνολογικό και οικονομικό

περιβάλλον στο οποίο εργάζεται. Ο δικηγόρος οφείλει να είναι γνώστης των πλεονεκτημάτων και των ρίσκων της χρήσης σχετικών τεχνολογιών στο επάγγελμά του. Οι επαγγελματικοί κανόνες συχνά τονίζουν ότι ένας δικηγόρος δεν πρέπει να αναλαμβάνει μια υπόθεση την οποία δεν είναι ικανός να χειριστεί.

Αρχή (η) - σεβασμός προς τους επαγγελματίες συναδέλφους:

Η αρχή αυτή δεν είναι απλώς μια επιβεβαίωση της ανάγκης για ευγένεια – παρόλο που ακόμη και αυτή είναι σημαντική στα άκρως ευαίσθητα και άκρως επίμαχα θέματα στα οποία εμπλέκονται συχνά οι δικηγόροι για λογαριασμό των αντίστοιχων εντολέων τους. Η αρχή αφορά το ρόλο του δικηγόρου ως μεσολαβητή, τον οποίο μπορεί κανείς να εμπιστευτεί ότι θα πει την αλήθεια, θα συμμορφωθεί με επαγγελματικούς κανόνες και θα τηρήσει τις υποσχέσεις του. Η δίκαιη απονομή δικαιοσύνης απαιτεί όπως οι δικηγόροι συμπεριφέρονται με σεβασμό ο ένας προς τον άλλο ώστε να επιλύονται τα επίμαχα θέματα με πολιτισμένο τρόπο. Κατά παρόμοιο τρόπο, σε ό,τι αφορά το δημόσιο συμφέρον, οι δικηγόροι πρέπει να αντιμετωπίζουν ο ένας τον άλλο με καλή πίστη και όχι να εξαπατούν ο ένας τον άλλο. Ο αμοιβαίος σεβασμός μεταξύ επαγγελματιών συναδέλφων διευκολύνει τη δέουσα απονομή δικαιοσύνης, βοηθά στην επίλυση συγκρούσεων μέσω συμφωνιών και είναι προς το συμφέρον του εντολέα.

Αρχή (θ) - σεβασμός προς το κράτος δικαίου και δίκαιη απονομή δικαιοσύνης:

Όπως έχει ήδη αναφερθεί, μέρος του ρόλου του δικηγόρου είναι ότι συμμετέχει στη διαδικασία δίκαιης απονομής δικαιοσύνης. Η ίδια ιδέα εκφράζεται μερικές φορές μέσω της περιγραφής του δικηγόρου ως «ο λειτουργός του δικαστηρίου» ή ως «ο μεσολαβητής για δικαιοσύνη». Ο δικηγόρος δεν πρέπει ποτέ εν γνώσει του να δίνει λανθασμένες ή παραπλανητικές πληροφορίες στο δικαστήριο, ούτε και θα πρέπει να ψεύδεται ποτέ σε τρίτους κατά την εκτέλεση των επαγγελματικών του δραστηριοτήτων. Οι απαγορεύσεις αυτές συχνά ενεργούν ενάντια στα άμεσα συμφέροντα του εντολέα του δικηγόρου, και ο χειρισμός αυτής της εμφανούς σύγκρουσης μεταξύ των συμφερόντων του εντολέα και των συμφερόντων της δικαιοσύνης δημιουργεί ευαίσθητα προβλήματα που ο δικηγόρος είναι επαγγελματικά καταρτισμένος να επιλύσει. Ο δικηγόρος δικαιούται να ζητήσει βοήθεια από το δικηγορικό σύλλογο στον οποίο είναι μέλος για επίλυση των προβλημάτων αυτών. Ωστόσο, σε τελική ανάλυση, ο δικηγόρος μπορεί να εκπροσωπήσει επιτυχώς τον εντολέα του μόνο εάν τα δικαστήρια και οι τρίτοι θα μπορούν να βασιστούν πάνω του ως έμπιστος μεσολαβητής και συμμετέχοντας στη διαδικασία δίκαιης απονομής δικαιοσύνης.

Αρχή (ι) – αυτορρύθμιση του νομικού επαγγέλματος:

Ένα από τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα των μη ελεύθερων κοινωνιών είναι ότι το κράτος, απροκάλυπτα ή συγκαλυμμένα, ελέγχει το νομικό επάγγελμα και τις δραστηριότητες των δικηγόρων. Τα πλείστα ευρωπαϊκά νομικά επαγγέλματα εμφανίζουν συνδυασμό κρατικής ρύθμισης και αυτορρύθμισης. Σε πολλές περιπτώσεις, το κράτος αναγνωρίζοντας τη σημασία των

θεμελιωδών αρχών, χρησιμοποιεί τη νομοθεσία για να τις υποστηρίξει – π.χ. παρέχοντας θεσμική στήριξη στην εχεμύθεια ή δίνοντας στους δικηγορικούς συλλόγους θεσμική εξουσία να καταρτίσουν επαγγελματικούς κανόνες. Η CCBE είναι πεπεισμένη ότι μόνο ένα ισχυρό στοιχείο αυτορρύθμισης μπορεί να εγγυηθεί την επαγγελματική ανεξαρτησία των δικηγόρων έναντι του κράτους, και χωρίς την εγγύηση της ανεξαρτησίας, είναι αδύνατο για τους δικηγόρους να εκπληρώσουν τον επαγγελματικό και νομικό τους ρόλο.

ΚΩΔΙΚΑΣ ΔΕΟΝΤΟΛΟΓΙΑΣ ΓΙΑ ΕΥΡΩΠΑΙΟΥΣ ΔΙΚΗΓΟΡΟΥΣ

Ο παρών Κώδικας Δεοντολογίας για Ευρωπαίους Δικηγόρους υιοθετήθηκε αρχικά στη Συνεδρίαση της Ολομέλειας του Συμβουλίου των Δικηγορικών Συλλόγων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (CCBE) στις 28 Οκτωβρίου 1988 και στη συνέχεια τροποποιήθηκε κατά τη διάρκεια των Συνεδριάσεων της Ολομέλειας στις 28 Νοεμβρίου 1998, 6 Δεκεμβρίου 2002 και 19 Μαΐου 2006. Ο Κώδικας λαμβάνει επίσης υπόψη του τροποποιήσεις στο Καταστατικό της CCBE που εγκρίθηκαν επίσημα κατά την Έκτακτη Συνεδρίαση της Ολομέλειας στις 20 Αυγούστου 2007.

1. ΠΡΟΟΙΜΙΟ

1.1. Το Λειτουργήμα του Δικηγόρου στην Κοινωνία

Σε μια κοινωνία δομημένη στο σεβασμό για το κράτος δικαίου, ο δικηγόρος εκπληρώνει ένα ειδικό ρόλο. Τα καθήκοντα του δικηγόρου δεν αρχίζουν ούτε ολοκληρώνονται μόνο με την πιστή εκτέλεση των εντολών που έχει λάβει μέσα στα πλαίσια που ορίζει ο νόμος. Ο δικηγόρος πρέπει να υπηρετεί το συμφέρον της δικαιοσύνης όσο και των ατόμων των οποίων τα δικαιώματα και τις ελευθερίες έχει κληθεί να διεκδικήσει και να υπερασπίσει ενώ αποτελεί καθήκον του δικηγόρου όχι μόνο να συνηγορεί υπέρ της υποθέσεως του εντολέα του αλλά και να του παρέχει συμβουλευτική υποστήριξη. Ο σεβασμός προς το επαγγελματικό λειτουργήμα του δικηγόρου αποτελεί βασική προϋπόθεση για το κράτος δικαίου και τη δημοκρατία σε μια κοινωνία.

Κατ'επέκταση, το λειτουργήμα του δικηγόρου τού επιβάλλει μια σειρά από νομικές και ηθικές υποχρεώσεις (οι οποίες σε ορισμένες περιπτώσεις, φαίνεται να έρχονται σε σύγκρουση μεταξύ τους) ως προς:

- τον εντολέα του,
- τα δικαστήρια και τις λοιπές αρχές ενώπιον των οποίων ο δικηγόρος συνηγορεί υπέρ της υποθέσεως του εντολέα του ή ενεργεί για λογαριασμό του,
- το δικηγορικό επάγγελμα γενικά αλλά και κάθε συνάδελφο μέλος του ειδικότερα, και
- τη κοινή γνώμη για την οποία η ύπαρξη ενός ελεύθερου και ανεξάρτητου επαγγελματικού κλάδου, σε συνδυασμό με τον σεβασμό των κανόνων που θέτει ο ίδιος ο επαγγελματικός κλάδος, αποτελούν ουσιώδεις τρόπους προάσπισης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων έναντι της κρατικής εξουσίας και άλλων συμφερόντων εντός της κοινωνίας.

1.2. Η Φύση των Κανόνων Επαγγελματικής Δεοντολογίας

1.2.1. Οι κανόνες επαγγελματικής δεοντολογίας έχουν διαμορφωθεί μέσα από την εκούσια αποδοχή τους από αυτούς για τους οποίους ισχύουν ούτως ώστε να διασφαλίζεται η εκτέλεση από τον δικηγόρο ενός λειτουργήματος το

οποίο αναγνωρίζεται ως βασικό σε όλες τις πολιτισμένες κοινωνίες. Η παράλειψη τήρησης των κανόνων αυτών από το δικηγόρο δυνατόν να επιφέρει πειθαρχικές κυρώσεις.

- 1.2.2. Οι συγκεκριμένοι κανόνες κάθε Δικηγορικού Συλλόγου πηγάζουν από τις δικές τους παραδόσεις. Είναι προσαρμοσμένοι στην οργανωτική δομή και στο πεδίο δραστηριοτήτων του κλάδου στο εκάστοτε Κράτος Μέλος, στις δικαστικές και διοικητικές του διαδικασίες καθώς επίσης στην εθνική του νομοθεσία. Δεν είναι δυνατή αλλά ούτε κι επιθυμητή η απόσπαση των ειδικότερων αυτών κανόνων από τα συμφραζόμενά τους ούτε όμως και τυχόν απόπειρα να δοθεί γενική εφαρμογή που από τη φύση τους δεν επιδέχονται τέτοιας εφαρμογής.

Παρόλα αυτά, οι συγκεκριμένοι κανόνες κάθε Δικηγορικού Συλλόγου βασίζονται στις ίδιες αξίες και στις περισσότερες περιπτώσεις εμφανίζουν κοινή θεμελίωση.

1.3. Σκοπός του Κώδικα

- 1.3.1. Η συνεχιζόμενη ολοκλήρωση της Ευρωπαϊκής Ένωσης και της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Ζώνης καθώς και η αυξανόμενη συχνότητα ανάληψης διασυνοριακών δραστηριοτήτων από δικηγόρους εντός της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Ζώνης καθιστούν αναγκαία για το δημόσιο συμφέρον τη διατύπωση κοινών κανόνων οι οποίοι θα εφαρμόζονται από όλους τους δικηγόρους της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Ζώνης αναφορικά με τη διασυνοριακή άσκηση δραστηριότητας, σε οποιονδήποτε Δικηγορικό Σύλλογο κι αν είναι εγγεγραμμένοι. Ειδικότερο σκοπό για τη διατύπωση αυτών των κανόνων αποτελεί ο περιορισμός των δυσκολιών που απορρέουν από την εφαρμογή της «διπλής δεοντολογίας», ιδίως όπως ορίζεται στα Άρθρα 4 και 7.2. της Οδηγίας 77/249/ΕΟΚ και Άρθρα 6 και 7 της Οδηγίας 98/5/ΕΚ.

- 1.3.2. Οι σύλλογοι που εκπροσωπούν το δικηγορικό κλάδο μέσω της CCBE προτείνουν όπως οι κανόνες που κωδικοποιούνται στα παρακάτω άρθρα:

- αναγνωριστούν κατά την παρούσα χρονική περίοδο ως η έκφραση της ομόφωνης αποδοχής όλων των Δικηγορικών Συλλόγων της Ευρωπαϊκής Ένωσης και της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Ζώνης,
- υιοθετηθούν ως εφαρμόσιμοι κανόνες το συντομότερο δυνατό σύμφωνα με τους εθνικούς και κοινοτικούς (Ε.Ο.Ζ.) διαδικαστικούς κανόνες που αναφέρονται στις διασυνοριακές δραστηριότητες των δικηγόρων εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης και της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Ζώνης,
- λαμβάνονται υπόψη σε όλες τις αναθεωρήσεις των εθνικών κανόνων δεοντολογίας ή άσκησης επαγγέλματος με σκοπό την προοδευτική τους εναρμόνιση.

Επίσης εκφράζουν την επιθυμία όπως οι εθνικοί κανόνες δεοντολογίας ή άσκησης επαγγέλματος ερμηνεύονται και εφαρμόζονται, όποτε είναι δυνατό, κατά τρόπο συνεπή προς τους κανόνες που εμπεριέχονται στον παρόντα Κώδικα.

Μετά την υιοθέτηση των κανόνων του Κώδικα αυτού ως εφαρμόσιμων κανόνων που διέπουν τις διασυνοριακές δραστηριότητες ενός δικηγόρου, ο δικηγόρος παραμένει υπόχρεος να τηρεί τους κανόνες του Δικηγορικού Συλλόγου στον οποίο ανήκει, στο βαθμό που οι τελευταίοι είναι σύμφωνοι με τους κανόνες που εμπεριέχονται στον παρόντα Κώδικα.

1.4. Πεδίο Εφαρμογής της Ατομικής Ευθύνης

Ο παρόν Κώδικας θα ισχύει για τους δικηγόρους όπως ορίζονται στην Οδηγία 77/249/ΕΟΚ και στην Οδηγία 98/5/ΕΚ και για τους δικηγόρους των Μελών Παρατηρητών της CCBE.

1.5. Πεδίο Εφαρμογής της Καθ'Υλην Ευθύνης

Χωρίς να θίγεται η επιδίωξη της προοδευτικής εναρμόνισης των κανόνων δεοντολογίας ή άσκησης επαγγέλματος οι οποίοι εφαρμόζονται μόνο στο εσωτερικό ενός Κράτους Μέλους, οι πιο κάτω κανόνες ισχύουν για τις διασυνοριακές δραστηριότητες του δικηγόρου εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης και της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Ζώνης. Ως διασυνοριακές δραστηριότητες νοούνται:

- (α) όλες οι επαγγελματικές επαφές με δικηγόρους από άλλα Κράτη Μέλη πλην εκείνου του δικηγόρου,
- (β) οι επαγγελματικές δραστηριότητες του δικηγόρου σε Κράτος Μέλος πλην του δικού του ανεξάρτητα από το κατά πόσον ο δικηγόρος παρίσταται αυτοπροσώπως στο άλλο Κράτος Μέλος.

1.6. Ορισμοί

Στον παρόντα Κώδικα:

«Κράτος Μέλους» σημαίνει το Κράτος Μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης ή οποιοδήποτε άλλο κράτος στο οποίο το νομικό επάγγελμα διέπεται από το Άρθρο 1.4.

«Κράτος Μέλος καταγωγής» σημαίνει το Κράτος Μέλος στο οποίο ο δικηγόρος απέκτησε το δικαίωμα να φέρει τον επαγγελματικό του τίτλο.

«Κράτος Μέλος υποδοχής» σημαίνει οποιοδήποτε άλλο Κράτος Μέλος στο οποίο ο δικηγόρος ασκεί διασυνοριακές δραστηριότητες.

«Αρμόδια Αρχή» σημαίνει την επαγγελματική οργάνωση (οργανώσεις) ή αρχή

(αρχές) του εκάστοτε Κράτους Μέλους οι οποίες είναι αρμόδιες για τη θέσπιση κανόνων επαγγελματικής δεοντολογίας και για την εποπτεία των θεμάτων πειθαρχίας των δικηγόρων.

«Οδηγία 77/249/ΕΟΚ» σημαίνει την Οδηγία 77/249/ΕΟΚ του Συμβουλίου της 22ας Μαρτίου 1977 για τη διευκόλυνση της πραγματικής ασκήσεως της ελεύθερης παροχής υπηρεσιών από δικηγόρους.

«Οδηγία 98/5/ΕΚ» σημαίνει την Οδηγία 98/5/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 16^{ης} Φεβρουαρίου 1998 για τη διευκόλυνση της μόνιμης άσκησης του δικηγορικού επαγγέλματος σε Κράτος Μέλος διάφορο εκείνου στο οποίο αποκτήθηκε ο επαγγελματικός τίτλος.

2. ΓΕΝΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ

2.1. Ανεξαρτησία

2.1.1. Τα πολλαπλά καθήκοντα στα οποία υπόκειται ο δικηγόρος απαιτούν την απόλυτη ανεξαρτησία του δικηγόρου, πέρα από κάθε άλλη επιρροή, ειδικότερα δε από επιρροές που μπορεί να προκύψουν από τα προσωπικά του συμφέροντα ή από εξωτερική πίεση. Η ανεξαρτησία αυτή είναι τόσο απαραίτητη για την ύπαρξη εμπιστοσύνης κατά την απονομή της δικαιοσύνης όσο και η αμεροληψία του δικαστή. Επομένως, ο δικηγόρος πρέπει να αποφεύγει κάθε εξασθένιση της ανεξαρτησίας του και να φροντίζει να μη συμβιβάζεται ως προς τα επαγγελματικά του κριτήρια προκειμένου να ικανοποιήσει τον εντολέα του, το δικαστήριο ή τρίτους.

2.1.2. Η ανεξαρτησία αυτή είναι απαραίτητη τόσο σε εξωδικαστικά ζητήματα όσο και σε δικαστικές διαφορές. Οι συμβουλές που παρέχονται από ένα δικηγόρο στον εντολέα του δεν έχουν καμία αξία αν ο δικηγόρος τις δίνει απλά για να επισύρει την εύνοια κάποιου, να εξυπηρετήσει ατομικά του συμφέροντα ή για να ανταποκριθεί σε εξωτερικές πιέσεις.

2.2. Εμπιστοσύνη και Προσωπική Ακεραιότητα

Σχέσεις εμπιστοσύνης μπορεί να υπάρξουν μόνο εφόσον η προσωπική υπόληψη, εντιμότητα και ακεραιότητα του δικηγόρου είναι αδιαμφισβήτητες. Για το δικηγόρο, οι παραδοσιακές αυτές αξίες αποτελούν επαγγελματικές υποχρεώσεις.

2.3. Εμπιστευτικός Χαρακτήρας της Σχέσεως Δικηγόρου/Εντολέα

2.3.1. Αποτελεί ουσιώδες στοιχείο του λειτουργήματος του δικηγόρου το γεγονός ότι ο δικηγόρος θα πρέπει να πληροφορείται από τον εντολέα του για ζητήματα για τα οποία ο εντολέας του δεν θα ενημέρωνε αλλά πρόσωπα καθώς και το ότι ο δικηγόρος είναι αποδέκτης διαφόρων πληροφοριών εμπιστευτικού χαρακτήρα. Χωρίς τη βεβαιότητα του εμπιστευτικού

χαρακτήρα της σχέσεως δικηγόρου/εντολέα δεν μπορεί να υπάρξει εμπιστοσύνη. Επομένως, ο εμπιστευτικός χαρακτήρας αυτής της σχέσης αποτελεί πρωταρχικό και θεμελιώδες δικαίωμα αλλά και υποχρέωση του δικηγόρου.

Η υποχρέωση του δικηγόρου να τηρεί τον εμπιστευτικό αυτό χαρακτήρα υπηρετεί τόσο το κύρος της δικαιοσύνης όσο και τα συμφέροντα του εντολέα. Κατ' επέκταση, χρήζει ειδικής προστασίας από το κράτος.

- 2.3.2. Ο δικηγόρος πρέπει να σέβεται τον εμπιστευτικό χαρακτήρα όλων των πληροφοριών που του γνωστοποιούνται κατά την άσκηση της επαγγελματικής του δραστηριότητας.
- 2.3.3. Η υποχρέωση τήρησης του εμπιστευτικού χαρακτήρα της σχέσεως δικηγόρου/εντολέα δεν υπόκειται σε χρονικό περιορισμό.
- 2.3.4. Ο δικηγόρος θα απαιτεί από τους συνεργάτες του, το προσωπικό και οποιοδήποτε άλλο πρόσωπο απασχολείται από αυτόν κατά τη διάρκεια παροχής επαγγελματικών υπηρεσιών να σέβονται την ίδια υποχρέωση τήρησης του εμπιστευτικού χαρακτήρα των πληροφοριών.

2.4. Σεβασμός των Κανόνων Άλλων Δικηγορικών Συλλόγων

Κατά την άσκηση διασυνοριακών δραστηριοτήτων, ένας δικηγόρος από άλλο Κράτος Μέλος μπορεί να υποχρεωθεί να συμμορφωθεί με τους επαγγελματικούς κανόνες του Δικηγορικού Συλλόγου του Κράτους Μέλους υποδοχής. Οι δικηγόροι έχουν καθήκον να ενημερώνονται για τους κανόνες οι οποίοι θα τους επηρεάσουν κατά την άσκηση κάθε ειδικότερης δραστηριότητας.

Οι οργανώσεις που είναι μέλη της CCBE υποχρεούνται να καταθέσουν τον κώδικα δεοντολογίας τους στη Γραμματεία της CCBE ούτως ώστε κάθε δικηγόρος να μπορεί να πάρει αντίγραφο του ισχύοντος κώδικα από τη Γραμματεία.

2.5. Δραστηριότητες Ασυμβίβαστες με το Λειτουργήμα του Δικηγόρου

- 2.5.1. Προκειμένου να επιτελέσει το λειτουργήμα του με τη δέουσα ανεξαρτησία και κατά τρόπο σύμφωνο με το καθήκον του να συμμετέχει στην απονομή της δικαιοσύνης, δύναται να απαγορεύεται στο δικηγόρο να αναλαμβάνει συγκεκριμένες δραστηριότητες.
- 2.5.2. Ο δικηγόρος ο οποίος εκπροσωπεί ή υπερασπίζεται τον εντολέα του σε δικαστικές διαδικασίες ή ενώπιον οποιασδήποτε δημόσιας αρχής του Κράτους Μέλους υποδοχής θα τηρεί εκεί τους κανόνες που αφορούν στις ασυμβίβαστες δραστηριότητες όπως αυτοί ισχύουν για τους δικηγόρους του Κράτους Μέλους υποδοχής.

2.5.3. Ο δικηγόρος που είναι εγκατεστημένος σε ένα Κράτος Μέλος υποδοχής στο οποίο επιθυμεί να συμμετάσχει κατ'ίδίαν σε εμπορικές ή άλλες δραστηριότητες που δεν σχετίζονται με την άσκηση του δικηγορικού επαγγέλματος θα πρέπει να σέβεται τους κανόνες που αφορούν στις απαγορευμένες ή ασυμβίβαστες δραστηριότητες όπως αυτές ισχύουν για τους δικηγόρους του συγκεκριμένου Κράτους Μέλους.

2.6. Προσωπική Προβολή

2.6.1. Ο δικηγόρος δικαιούται να ενημερώνει την κοινή γνώμη για τις υπηρεσίες που παρέχει με την προϋπόθεση ότι η πληροφόρηση είναι ακριβής και μη παραπλανητική, ενώ θα σέβεται την υποχρέωση τήρησης του εμπιστευτικού χαρακτήρα των πληροφοριών και άλλων θεμελιωδών αρχών του επαγγέλματος.

2.6.2. Η προσωπική προβολή ενός δικηγόρου σε οποιοδήποτε μέσο επικοινωνίας όπως εφημερίδες, ραδιόφωνο, τηλεόραση, μορφές εμπορικής επικοινωνίας ή άλλου τύπου επιτρέπεται στο βαθμό που είναι σύμφωνη με τις απαιτήσεις του Άρθρου 2.6.1.

2.7. Το Συμφέρον του Εντολέα

Με την προϋπόθεση της οφειλόμενης τήρησης όλων των κανόνων δικαίου και επαγγελματικής δεοντολογίας, ο δικηγόρος πρέπει πάντοτε να ενεργεί για την καλύτερη προάσπιση των συμφερόντων του εντολέα και να προστατεύει τα συμφέροντα αυτά έναντι των δικών του ή αυτών των άλλων συναδέλφων στο δικηγορικό επάγγελμα.

2.8. Περιορισμός της Ευθύνης του Δικηγόρου Έναντι του Εντολέα

Στο βαθμό που επιτρέπεται από την έννομη τάξη του Κράτους Μέλους καταγωγής και του Κράτους Μέλους υποδοχής, ο δικηγόρος μπορεί να περιορίσει την ευθύνη του έναντι του εντολέα σύμφωνα με τους επαγγελματικούς κανόνες στους οποίους υπόκειται ο δικηγόρος.

3. ΣΧΕΣΕΙΣ ΜΕ ΕΝΤΟΛΕΙΣ

3.1. Αποδοχή και Λήξη των Εντολών

3.1.1. Ο δικηγόρος δεν θα χειρίζεται καμία υπόθεση για λογαριασμό οποιουδήποτε ατόμου εκτός κι αν έχει λάβει εντολή από το άτομο αυτό. Ο δικηγόρος μπορεί, ωστόσο, να ενεργήσει σε μια υπόθεση για την οποία του έχει δοθεί εντολή από άλλο δικηγόρο ο οποίος ενεργεί για λογαριασμό του ατόμου αυτού ή όταν του έχει ανατεθεί η υπόθεση από κάποια αρμόδια αρχή.

Ο δικηγόρος θα πρέπει να καταβάλει κάθε εύλογη προσπάθεια για να εξακριβώσει την ταυτότητα, την αρμοδιότητα και την δικαιοδοσία του προσώπου ή της αρχής που του δίνει την εντολή όταν ειδικές περιστάσεις καταδεικνύουν ότι η ταυτότητα, η αρμοδιότητα και η δικαιοδοσία είναι αμφίβολες.

3.1.2. Ο δικηγόρος θα συμβουλεύει και θα εκπροσωπεί τον εντολέα του γρήγορα, ευσυνείδητα και με επιμέλεια. Ο δικηγόρος θα αναλαμβάνει προσωπικά την ευθύνη για την εκπλήρωση των εντολών που του έχουν δοθεί και θα κρατά ενήμερο τον εντολέα του για την πρόοδο του ζητήματος που έχει ανατεθεί στο δικηγόρο.

3.1.2. Ο δικηγόρος δεν θα αναλαμβάνει μια υπόθεση που ο δικηγόρος γνωρίζει ή όφειλε να γνωρίζει ότι δεν μπορεί να χειριστεί χωρίς τη συνεργασία με δικηγόρο που είναι ικανός να τη χειριστεί.

Ο δικηγόρος δεν θα δέχεται εντολές εκτός κι αν είναι σε θέση να εκπληρώσει αυτές τις εντολές εγκαίρως, λαμβάνοντας υπόψη τον εργασιακό φόρτο από άλλες υποθέσεις.

3.1.4. Ο δικηγόρος δεν δικαιούται να ασκήσει το δικαίωμά του να αποσυρθεί από μια υπόθεση κατά τρόπο ή υπό περιστάσεις που δεν επιτρέπουν στον εντολέα του να αναζητήσει αλλού νομική συμβουλή εγκαίρως ώστε να αποτρέπεται το ενδεχόμενο να υποστεί βλάβη ο εντολέας.

3.2. Σύγκρουση Συμφερόντων

3.2.1. Ο δικηγόρος δεν μπορεί να συμβουλεύει, να εκπροσωπεί ή να ενεργεί για λογαριασμό δύο ή περισσότερων εντολέων στην ίδια υπόθεση εάν υπάρχει σύγκρουση ή σοβαρός κίνδυνος για τη δημιουργία σύγκρουσης μεταξύ των συμφερόντων των συγκεκριμένων εντολέων.

3.2.2. Ο δικηγόρος πρέπει να διακόψει κάθε ενέργεια και για τους δύο εντολείς ή για όλους τους ενδιαφερόμενους εντολείς όταν προκύπτει σύγκρουση συμφερόντων μεταξύ των εντολέων αυτών καθώς και κάθε φορά που υπάρχει κίνδυνος παραβίασης του εμπιστευτικού χαρακτήρα της σχέσης δικηγόρου/εντολέα ή όπου μπορεί να μειωθεί ο βαθμός ανεξαρτησίας του δικηγόρου.

3.2.3. Ο δικηγόρος πρέπει επίσης να απέχει από τη διενέργεια πράξεων για ένα καινούριο εντολέα εάν υπάρχει κίνδυνος παραβίασης του εμπιστευτικού χαρακτήρα της σχέσης του με προηγούμενο εντολέα ή αν η γνώση που έχει ο δικηγόρος για τις υποθέσεις του προηγούμενου εντολέα θα μπορούσε να δώσει ένα αθέμιτο πλεονέκτημα στο νέο εντολέα.

3.2.4. Όταν ο δικηγόρος ασκεί το επάγγελμά του σε συνεργασία με άλλους δικηγόρους, οι παράγραφοι 3.2.1. έως 3.2.3. πιο πάνω θα εφαρμόζονται

για όλους τους συνεργάτες και όλα τα μέλη αυτής.

3.3. Συμφωνία [αμοιβής] σε Οποιοδήποτε Χρονικό Σημείο της Δίκης

- 3.3.1. Ο δικηγόρος δεν θα δικαιούται να συνάπτει συμφωνία [αμοιβής] σε οποιοδήποτε χρονικό σημείο της διαδικασίας.
- 3.3.2. Ο όρος «συμφωνία [αμοιβής] σε οποιοδήποτε χρονικό σημείο της διαδικασίας» σημαίνει συμφωνία μεταξύ του δικηγόρου και του εντολέα στην οποία προέβησαν πριν από την κατάληξη της υπόθεσης όπου ο εντολέας είναι συμβαλλόμενο μέρος, με βάση την οποία ο εντολέας αναλαμβάνει να καταβάλει στο δικηγόρο μερίδιο από το τελικό αποτέλεσμα ανεξάρτητα από το κατά πόσον αυτό αντιστοιχεί σε χρηματικό ποσό ή οποιοδήποτε άλλο όφελος που επιτυγχάνεται από τον εντολέα με την ολοκλήρωση της υπόθεσης.
- 3.3.3. Η συμφωνία [αμοιβής] σε οποιοδήποτε χρονικό σημείο της διαδικασίας δεν συμπεριλαμβάνει συμφωνία χρέωσης αμοιβής κατ'αναλογία προς την αξία της υπόθεσης που χειρίστηκε ο δικηγόρος εάν αυτή είναι σύμφωνη με μια επίσημα αποδεκτή κλίμακα χρέωσης αμοιβών ή τελεί υπό τον έλεγχο της αρμόδιας αρχής που έχει δικαιοδοσία στον δικηγόρο.

3.4. Ρύθμιση Αμοιβών

Η αμοιβή που χρεώνει ο δικηγόρος θα είναι πλήρως γνωστή στον εντολέα και θα είναι δίκαιη και εύλογη, και θα συμμορφώνεται με το νόμο και τους επαγγελματικούς κανόνες στις οποίους υπόκειται ο δικηγόρος.

3.5. Καταβολή έναντι Αμοιβής

Εάν ο δικηγόρος ζητήσει καταβολή πληρωμής έναντι της αμοιβής και/ή των εξόδων του, η πληρωμή αυτή δεν θα πρέπει να υπερβαίνει ένα εύλογο υπολογισμό της αμοιβής και των πιθανών εξόδων που συνεπάγεται η υπόθεση.

Ελλείψει μιας τέτοιας πληρωμής, ο δικηγόρος μπορεί να παραιτηθεί από την υπόθεση ή να αρνηθεί τον χειρισμό της, πάντα όμως υπό το πρίσμα της παραγράφου 3.1.4. πιο πάνω.

3.6. Επιμερισμός Αμοιβών με μη-Δικηγόρους

- 3.6.1. Ένας δικηγόρος δεν μπορεί να μοιραστεί την αμοιβή του με άτομο το οποίο δεν είναι δικηγόρος, με εξαίρεση την περίπτωση όπου η συνεργασία μεταξύ δικηγόρου και τρίτου επιτρέπεται από τους νόμους και τους επαγγελματικούς κανόνες στους οποίους υπόκειται ο δικηγόρος.
- 3.6.2. Οι διατάξεις του παραγράφου 3.6.1. πιο πάνω δεν εμποδίζουν ένα

δικηγόρο από το να καταβάλει αμοιβή, προμήθεια ή άλλη αποζημίωση στους κληρονόμους ενός αποβιώσαντος δικηγόρου ή σε ένα δικηγόρο που έχει συνταξιοδοτηθεί προκειμένου να αναλάβει το γραφείο του αποβιώσαντος ή του συνταξιούχου δικηγόρου.

3.7. Δικαστικά Έξοδα και Διαθέσιμη Νομική Αρωγή

- 3.7.1. Ο δικηγόρος πρέπει σε κάθε περίπτωση να προσπαθεί να επιτύχει τη μεγαλύτερη αποτελεσματικότητα δαπανών κατά την επίλυση της διαφοράς που του αναθέτει ο εντολέας του και να τον συμβουλεύει στα ανάλογα στάδια για το επιθυμητό της απόπειρας επίτευξης διακανονισμού ή/και παραπομπής σε εναλλακτικούς τρόπους επίλυσής της.
- 3.7.2. Ο δικηγόρος οφείλει να ενημερώνει τον εντολέα για τυχόν διαθέσιμη νομική αρωγή.

3.8. Κεφάλαια Εντολέων

- 3.8.1. Δικηγόροι στην κατοχή των οποίων περιέρχονται κεφάλαια για λογαριασμό των εντολέων τους ή τρίτων (που στο εξής θα καλούνται «κεφάλαια εντολέων») είναι υποχρεωμένοι να καταθέτουν τα κεφάλαια αυτά σε λογαριασμό που διατηρείται σε τραπεζικό ή παρεμφερές ίδρυμα, το οποίο τελεί υπό την εποπτεία δημόσιας αρχής (που στο εξής θα καλείται «λογαριασμός εντολέα»). Ο λογαριασμός εντολέα θα είναι ξεχωριστός από οποιοδήποτε άλλο λογαριασμό που διατηρεί ο δικηγόρος. Όλα τα κεφάλαια εντολέων που λαμβάνει ο δικηγόρος θα πρέπει να κατατίθενται σε ένα τέτοιο λογαριασμό εκτός εάν ο ιδιοκτήτης των κεφαλαίων αυτών συμφωνήσει όπως τα κεφάλαια τύχουν διαφορετικού χειρισμού.
- 3.8.2. Ο δικηγόρος θα τηρεί πλήρη και ακριβή αρχεία, που να καταδεικνύουν όλες τις συναλλαγές του δικηγόρου με τα κεφάλαια του εντολέα και να διακρίνουν τα κεφάλαια αυτά από άλλα κεφάλαια που έχει στην κατοχή του ο δικηγόρος. Τα αρχεία δύνανται να πρέπει να τηρούνται για συγκεκριμένη χρονική περίοδο σύμφωνα με εθνικούς κανόνες.
- 3.8.3. Ο λογαριασμός εντολέα δεν μπορεί να έχει χρεωστικό υπόλοιπο εκτός σε εξαιρετικές περιπτώσεις όπως θα επιτρέπεται ρητά από εθνικούς κανόνες ή λόγω τραπεζικών χρεώσεων τις οποίες δεν μπορεί να επηρεάσει ο δικηγόρος. Ένας τέτοιος λογαριασμός δεν μπορεί να δίνεται ως εγγύηση ή να χρησιμοποιείται ως εξασφάλιση για οποιοδήποτε λόγο. Δε θα υπάρχει κανένας συμπηφισμός ή συγχώνευση μεταξύ του λογαριασμού του εντολέα και οποιουδήποτε άλλου τραπεζικού λογαριασμού, ούτε και θα είναι διαθέσιμα κεφάλαια εντολέων σε λογαριασμό εντολέα για την πληρωμή χρημάτων που ο δικηγόρος χρωστάει στην τράπεζα.
- 3.8.4. Τα κεφάλαια εντολέων θα μεταβιβάζονται στους ιδιοκτήτες των κεφαλαίων αυτών το συντομότερο δυνατόν ή δυνάμει τέτοιων προϋποθέσεων που

αυτοί θα προσδιορίσουν.

- 3.8.5. Ο δικηγόρος δεν μπορεί να μεταβιβάζει κεφάλαια από λογαριασμό εντολέα σε λογαριασμό που ανήκει στο δικηγόρο για αποπληρωμή αμοιβής χωρίς να ενημερώνει γραπτώς τον εντολέα του.
- 3.8.6. Οι αρμόδιες αρχές στα Κράτη Μέλη θα έχουν την εξουσία να επαληθεύουν και να εξετάζουν οποιοδήποτε έγγραφο αναφορικά με κεφάλαια εντολέων σεβόμενες ταυτόχρονα τον εμπιστευτικό χαρακτήρα ή το νομικό επαγγελματικό πρόνομο στο οποίο δυνατόν να υπόκειται.

3.9. Ασφάλιση Έναντι Επαγγελματικού Κινδύνου

- 3.9.1. Οι δικηγόροι πρέπει να είναι ασφαλισμένοι έναντι απαιτήσεων που θεμελιώνονται σε επαγγελματική αμέλεια σε εύλογη έκταση, λαμβάνοντας υπόψη τη φύση και το μέγεθος των κινδύνων που διατρέχει κάθε δικηγόρος κατά την άσκηση του επαγγέλματός του.
- 3.9.2. Εάν αυτό αποδειχτεί αδύνατον, ο δικηγόρος πρέπει να ενημερώσει τον εντολέα ως προς τούτο και τις συνέπειές του.

4. ΣΧΕΣΕΙΣ ΜΕ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΑ

4.1. Εφαρμοστέοι Κανόνες Δεοντολογίας εντός του Δικαστηρίου

Ο δικηγόρος ο οποίος εμφανίζεται ή συμμετέχει σε κάποια υπόθεση ενώπιον δικαστηρίου πρέπει να τηρεί τους κανόνες δεοντολογίας που ισχύουν ενώπιον του συγκεκριμένου δικαστηρίου.

4.2. Δίκαιη Διεξαγωγή των Διαδικασιών

Ο δικηγόρος πρέπει να καταβάλλει πάντοτε τη δέουσα προσοχή σχετικά με τη δίκαιη διεξαγωγή των διαδικασιών.

4.3. Συμπεριφορά Ενώπιον του Δικαστηρίου

Ο δικηγόρος, αν και θα επιδεικνύει το δέοντα σεβασμό και ευγένεια προς το δικαστήριο, θα υπερασπίζεται τα συμφέροντα του εντολέα έντιμα και άφοβα χωρίς να υπολογίζεται το ατομικό συμφέρον του δικηγόρου ή οι επιπτώσεις για τον ίδιο ή κάθε άλλο πρόσωπο.

4.4. Λανθασμένη ή Παραπλανητική Πληροφόρηση

Ο δικηγόρος δεν θα παρέχει ποτέ εν γνώσει του λανθασμένες ή παραπλανητικές πληροφορίες στο δικαστήριο.

4.5. Επέκταση [Πεδίου Εφαρμογής] σε Διαιτητές κ.τ.λ.

Οι κανόνες που ρυθμίζουν τις σχέσεις του δικηγόρου με τα δικαστήρια ισχύουν επίσης και για τις σχέσεις του δικηγόρου με διαιτητές και οποιοδήποτε άλλο πρόσωπο εκτελεί δικαστικά ή οιονεί δικαστικά καθήκοντα ακόμα κι όταν ασκούνται σε περιστασιακή βάση.

5. ΣΧΕΣΕΙΣ ΜΕΤΑΞΥ ΔΙΚΗΓΟΡΩΝ

5.1. Πνεύμα Συναδελφικής Συμπεριφοράς

5.1.1. Το πνεύμα συναδελφικής συμπεριφοράς προϋποθέτει σχέση εμπιστοσύνης και συνεργασίας μεταξύ δικηγόρων προς όφελος των εντολέων τους και με σκοπό την αποφυγή περιττών αντιδικιών και άλλων συμπεριφορών που είναι επιζήμιες για τη φήμη του κλάδου. Σε καμία περίπτωση όμως δεν μπορεί να δικαιολογηθεί η πρόταξη των συμφερόντων του κλάδου έναντι αυτών του εντολέα.

5.1.2. Ο δικηγόρος θα πρέπει να αποδέχεται όλους τους άλλους δικηγόρους των Κρατών Μελών ως συναδέλφους στον ίδιο κλάδο και να τους αντιμετωπίζει δίκαια και με ευγένεια.

5.2. Συνεργασία Μεταξύ Δικηγόρων από Διαφορετικά Κράτη Μέλη

5.2.1. Είναι καθήκον του δικηγόρου με τον οποίο έρχεται σε επαφή ένας συνάδελφος του από άλλο Κράτος Μέλος να μην αναλάβει υπόθεση που είναι πέρα από τις δυνατότητες του δικηγόρου. Στην περίπτωση αυτή ο δικηγόρος θα πρέπει να είναι προετοιμασμένος να βοηθήσει τον συνάδελφό του προκειμένου να αποκτήσει τις απαραίτητες πληροφορίες που θα του επιτρέψουν να δώσει εντολή εκπροσώπησης σε άλλο δικηγόρο ικανό να παράσχει τη ζητηθείσα υπηρεσία.

5.2.2. Όταν ένας δικηγόρος από ένα Κράτος Μέλος συνεργάζεται με ένα δικηγόρο από άλλο Κράτος Μέλος έχουν και οι δύο τη γενική υποχρέωση να λάβουν υπόψη του τις διαφορές που τυχόν υπάρχουν ανάμεσα στα αντίστοιχα νομικά συστήματα και τις επαγγελματικές ενώσεις αλλά και τις αρμοδιότητες και τις υποχρεώσεις των δικηγόρων των Κρατών Μελών όπου ανήκουν.

5.3. Έγγραφη Επικοινωνία μεταξύ Δικηγόρων

5.3.1. Αν ο δικηγόρος που σκοπεύει να κοινοποιήσει έγγραφα σε δικηγόρο άλλου Κράτους Μέλους επιθυμεί να παραμείνουν εμπιστευτικά ή να μην επιφέρουν ζημιογόνο αποτέλεσμα, θα πρέπει να εκφράσει την πρόθεσή του αυτή προτού κοινοποιήσει τα έγγραφα.

5.3.2. Αν ο πιθανός παραλήπτης των κοινοποιημένων εγγράφων δεν μπορεί να εξασφαλίσει τη φύση των εγγράφων ως εμπιστευτικών ή μη επιφέροντα ζημιογόνο αποτέλεσμα, πρέπει να ενημερώσει τον αποστολέα ανάλογα χωρίς καθυστέρηση.

5.4. Αμοιβή για Παραπομπή Υπόθεσης σε Συνάδελφο

5.4.1. Ο δικηγόρος δύναται να μη ζητήσει ή αποδεχθεί από άλλο δικηγόρο ή από τρίτο πρόσωπο αμοιβή, προμήθεια ή οποιουδήποτε είδους αποζημίωση επειδή παρέπεμψε υπόθεση ή σύστησε το δικηγόρο σε κάποιον εντολέα.

5.4.2. Ο δικηγόρος δύναται να μην καταβάλει σε κάποιον αμοιβή, προμήθεια ή οποιουδήποτε είδους αποζημίωση ως καταβολή επειδή του σύστησε κάποιον εντολέα.

5.5. Επικοινωνία με Αντίδικους

Ο δικηγόρος δεν θα επικοινωνεί στα πλαίσια κάποιας υπόθεσης ή ζητήματος απευθείας με οποιοδήποτε πρόσωπο για το οποίο γνωρίζει ότι εκπροσωπείται ή δέχεται νομικές συμβουλές από κάποιον άλλο δικηγόρο για τη συγκεκριμένη υπόθεση ή το συγκεκριμένο ζήτημα χωρίς τη συγκατάθεση αυτού του άλλου δικηγόρου (και θα τον κρατά ενήμερο για κάθε τέτοια σχετική επικοινωνία).

5.6. (Καταργήθηκε με απόφαση Ολομέλειας της CCBE στη Συνεδρίαση της Ολομέλειας στο Δουβλίνο στις 6 Δεκεμβρίου 2002)

5.7. Ευθύνη για την Καταβολή Αμοιβών

Στις επαγγελματικές σχέσεις μεταξύ μελών Δικηγορικών Συλλόγων από διαφορετικά Κράτη Μέλη, σε περίπτωση που ένας δικηγόρος δεν δεσμεύεται ο ίδιος να προτείνει κάποιον άλλο δικηγόρο ή να συστήσει τον άλλο αυτό δικηγόρο στον εντολέα αλλά αναθέτει αυτοβούλως σε κάποιον αντίκλητο μια συγκεκριμένη υπόθεση ή ζητά τη συμβουλή του αντίκλητου, ο εντολέας δικηγόρος δεσμεύεται προσωπικά να καταβάλει την αμοιβή, τα έξοδα και τις δαπάνες που οφείλονται στον αλλοδαπό αντίκλητο, ακόμα κι αν ο εντολέας είναι αφερέγγυος. Παρόλα αυτά, οι συγκεκριμένοι δικηγόροι μπορούν κατά την έναρξη της μεταξύ τους επαγγελματικής σχέσης να προβούν σε ειδική συμφωνία για το ζήτημα αυτό. Επιπλέον, ο εντολέας δικηγόρος μπορεί ανά πάσα στιγμή να περιορίσει την προσωπική του ευθύνη στο ποσό των αμοιβών, εξόδων και δαπανών που τον βαρύνουν πριν την ενημέρωση του αλλοδαπού δικηγόρου σχετικά με την αποποίηση εκ μέρους του εντολέα δικηγόρου κάθε ευθύνης για το μέλλον.

5.8. Συνεχής Επαγγελματική Ανάπτυξη

Οι δικηγόροι πρέπει να διατηρούν και να αναπτύσσουν τις επαγγελματικές του γνώσεις και δεξιότητες λαμβάνοντας δεόντως υπόψη την ευρωπαϊκή διάσταση

του επαγγέλματός τους.

5.9. Διαφορές Μεταξύ Δικηγόρων από Διαφορετικά Κράτη Μέλη

- 5.9.1. Αν ένας δικηγόρος θεωρεί ότι κάποιος συναδέλφος του σε άλλο Κράτος Μέλος έχει ενεργήσει κατά παράβαση κάποιου κανόνα επαγγελματικής δεοντολογίας, ο δικηγόρος θα πρέπει να επιστήσει την προσοχή του συναδέλφου αυτού στο θέμα αυτό.
- 5.9.2. Αν προκύψει οποιαδήποτε προσωπική αντιδικία επαγγελματικής φύσης μεταξύ δικηγόρων σε διαφορετικά Κράτη Μέλη θα πρέπει κατ'αρχήν να προσπαθήσουν να διευθετήσουν τη διαφορά μεταξύ τους με φιλικό τρόπο εφόσον αυτό είναι δυνατό.
- 5.9.3. Ο δικηγόρος δεν θα ξεκινά κανενός είδους διαδικασία εναντίον συναδέλφου του σε άλλο Κράτος Μέλος για τα ζητήματα που αναφέρονται στα Άρθρα 5.9.1. ή 5.9.2. πιο πάνω εάν δεν έχει προηγουμένως ενημερώσει και τους δύο Δικηγορικούς Συλλόγους στους οποίους υπάγονται ούτως ώστε οι Δικηγορικοί Σύλλογοι να έχουν τη δυνατότητα να συνδράμουν για την επίτευξη ενός διακανονισμού.

ΕΠΕΞΗΓΗΜΑΤΙΚΟ ΥΠΟΜΝΗΜΑ

Το παρόν Επεξηγηματικό Υπόμνημα ετοιμάστηκε μετά από αίτημα της Μόνιμης Επιτροπής της CCBE από την ομάδα επεξεργασίας της δεοντολογίας της CCBE η οποία ήταν υπεύθυνη για την κατάρτιση του πρώτου κειμένου του Κώδικα Δεοντολογίας. Το Υπόμνημα αυτό προσπαθεί να επεξηγήσει την προέλευση των προνοιών του Κώδικα, να υποδείξει τα προβλήματα για την επίλυση των οποίων σχεδιάστηκαν οι πρόνοιες, ιδιαίτερα σε σχέση με διασυνοριακές δραστηριότητες και να παρέχει βοήθεια στις αρμόδιες αρχές στα Κράτη Μέλη για την εφαρμογή του Κώδικα. Δεν προορίζεται να αποτελέσει οποιαδήποτε δεσμευτική δύναμη στην ερμηνεία του Κώδικα. Το Επεξηγηματικό Υπόμνημα υιοθετήθηκε στις 28 Οκτωβρίου 1988 και ενημερώθηκε επί τη ευκαιρία της Συνεδρίασης της Ολομέλειας της CCBE στις 19 Μαΐου 2006. Το Επεξηγηματικό Υπόμνημα λαμβάνει επίσης υπόψη τροποποιήσεις στο Καταστατικό της CCBE που εγκρίθηκαν επίσημα κατά την Έκτακτη Συνεδρίαση της Ολομέλειας στις 20 Αυγούστου 2007. Ο κατάλογος των επαγγελματιών στο σχόλιο για το Άρθρο 1.4. υπόκειται σε τροποποίηση.

Το πρωτότυπο κείμενο του Κώδικα είναι στη Γαλλική και Αγγλική γλώσσα. Οι μεταφράσεις σε άλλες κοινοτικές γλώσσες ετοιμάζονται κατ'εξουσιοδότηση των εθνικών αντιπροσωπειών.

Σχόλιο για το Άρθρο 1.1. – Το Λειτουργήμα του Δικηγόρου στην Κοινωνία

Η Διακήρυξη της Περούτζια που υιοθετήθηκε από τη CCBE το 1977 καθόρισε τις θεμελιώδεις αρχές επαγγελματικής δεοντολογίας που ισχύουν για δικηγόρους σε ολόκληρη την Ευρωπαϊκή Ένωση. Οι πρόνοιες του Άρθρου 1.1. επαναβεβαιώνουν τη δήλωση στη Διακήρυξη της Περούτζια για το λειτουργήμα του δικηγόρου στην κοινωνία το οποίο αποτελεί τη βάση για τους κανόνες που διέπουν την εκτέλεση του λειτουργήματος αυτού.

Σχόλιο για το Άρθρο 1.2. – Η Φύση των Κανόνων Επαγγελματικής Δεοντολογίας

Οι πρόνοιες αυτές ουσιαστικά επαναδιατυπώνουν την επεξήγηση στη Διακήρυξη της Περούτζια σε ό,τι αφορά τη φύση των κανόνων επαγγελματικής δεοντολογίας και πώς συγκεκριμένοι κανόνες βασίζονται σε συγκεκριμένες τοπικές συνθήκες οι οποίες ωστόσο βασίζονται σε κοινές αξίες.

Σχόλιο για το Άρθρο 1.3. – Ο Σκοπός του Κώδικα

Οι πρόνοιες αυτές παρουσιάζουν την ανάπτυξη των αρχών της Διακήρυξης της Περούτζια σε ένα συγκεκριμένο Κώδικα Δεοντολογίας για δικηγόρους σε ολόκληρη την Ευρωπαϊκή Ένωση, την Ευρωπαϊκή Οικονομική Ζώνη και την Ελβετική Συνομοσπονδία, και για δικηγόρους των Συνεργαζομένων Μελών και των Μελών Παρατηρητών της CCBE, με ιδιαίτερη αναφορά στις διασυνοριακές τους δραστηριότητες (που καθορίζονται στο Άρθρο 1.5.). Οι

πρόνοιες του Άρθρου 1.3.2. καθορίζουν τις συγκεκριμένες προθέσεις της CCBE αναφορικά με τις ουσιαστικές πρόνοιες στον Κώδικα.

Σχόλιο για το Άρθρο 1.4. – Πεδίο Εφαρμογής της Ατομικής Ευθύνης

Οι κανόνες διατυπώνονται για να ισχύουν για όλους τους δικηγόρους όπως καθορίζεται στην Οδηγία για τη διευκόλυνση της πραγματικής άσκησης της ελεύθερης παροχής υπηρεσιών από δικηγόρους του 1977 και στην Οδηγία για τη διευκόλυνση της μόνιμης άσκησης του δικηγορικού επαγγέλματος του 1998 και για τους δικηγόρους των Συνεργαζομένων Μελών και των Μελών Παρατηρητών της CCBE. Αυτό περιλαμβάνει δικηγόρους από κράτη τα οποία στη συνέχεια προσχώρησαν στις Οδηγίες, τα ονόματα των οποίων έχουν προστεθεί με τροποποίηση των Οδηγιών. Ο Κώδικας αντίστοιχα ισχύει και για όλους τους δικηγόρους που εκπροσωπούνται από την CCBE, είτε ως Πλήρη Μέλη, Συνδεδεμένα Μέλη ή Μέλη Παρατηρητές, ως ακολούθως:

Αλβανία	Avokat
Ανδόρα	Advocat
Αρμενία	pastaban
Αυστρία	rechtsanwalt
Βέλγιο	avocet / advocaat / rechtsanwalt
Βοσνία Ερζεγοβίνη	advokat-Odvjetnik
Βουλγαρία	advokat
Γαλλία	avocat
Γερμανία	rechtsanwalt
Γεωργία	advokati / advokatebi
Δανία	Advokat
Δημοκρατία Βόρειας Μακεδονίας	advokat
Δημοκρατία της Τσεχίας	advokat
Ελβετία	rechtsanwalt / anwalt / fürsprech / fürsprecher / avocat / avvocato / advokat
Ελλάδα	δικηγόρος
Εσθονία	vandeadvokaat
Ηνωμένο Βασίλειο	advocate, barrister, solicitor
Ιρλανδία	barrister, solicitor
Ισλανδία	lögmaour
Ισπανία	abogado / advocat / abokatu / avogado
Ιταλία	avvocato
Κροατία	odvjetnik

Κύπρος	δικηγόρος
Λετονία	zvērīnāts advokāts
Λιθουανία	advokatas
Λιχτενστάιν	rechtsanwalt
Λουξεμβούργο	avocat / rechtsanwalt
Μάλτα	avukat / prokurator legali
Μαυροβούνιο	advokat
Μολδαβία	avocat
Νορβηγία	advokat
Ολλανδία	advocaat
Ουγγαρία	ügyvéd
Ουκρανία	advokat
Πολωνία	adwokat, radca prawny
Πορτογαλία	advogado
Ρουμανία	avocat
Σερβία	advokat
Σλοβακία	advokát / advokátka
Σλοβενία	odvetnik / odvetnika
Σουηδία	advokat
Τουρκία	Avukat
Φινλανδία	asianajaja / advokat

Εκφράζεται η ελπίδα ότι ο Κώδικας θα γίνει αποδεκτός από τα νομικά επαγγέλματα άλλων μη κρατών μελών στην Ευρώπη και αλλού ούτως ώστε να μπορεί επίσης να εφαρμόζεται σε κατάλληλες συμβάσεις μεταξύ των κρατών αυτών και των Κρατών Μελών.

Σχόλιο για το Άρθρο 1.5. – Πεδίο Εφαρμογής της Καθ'Υλην Ευθύνης

Εδώ, οι κανόνες έχουν άμεση εφαρμογή μόνο σε «διασυνοριακές δραστηριότητες», όπως ορίζονται, δικηγόρων εντός της Ευρωπαϊκής Ζώνης, της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Ζώνης και της Ελβετικής Συνομοσπονδίας και δικηγόρων των Συνεργαζομένων Μελών και των Μελών Παρατηρητών της CCBE – βλέπε πιο πάνω το σχόλιο για το Άρθρο 1.4., και τον ορισμό του «Κράτους Μέλους» στο Άρθρο 1.6. (βλέπε επίσης πιο πάνω το σημείο σχετικά με πιθανή επέκταση στο μέλλον σε δικηγόρους άλλων κρατών). Ο ορισμός των διασυνοριακών δραστηριοτήτων δυνατόν για παράδειγμα να περιλαμβάνει επαφές στο κράτος Α ακόμη και για εσωτερικό νομικό ζήτημα του κράτους Α μεταξύ ενός δικηγόρου του κράτους Α και ενός δικηγόρου του κράτους Β ενώ θα εξαιρούνται επαφές μεταξύ δικηγόρου του κράτους Α στο κράτος Α για ζήτημα που προκύπτει στο κράτος Β, νοουμένου ότι καμία από

τις επαγγελματικές τους δραστηριότητες δεν λαμβάνει χώρα στο κράτος Β ενώ και πάλι δυνατόν να περιλαμβάνει οποιεσδήποτε δραστηριότητες δικηγόρων του κράτους Α στο κράτος Β ακόμη και αν πραγματοποιούνται μόνο στη μορφή επικοινωνιών που αποστέλλονται από το κράτος Α στο κράτος Β.

Σχόλιο για το Άρθρο 1.6. – Ορισμοί

Η πρόνοια αυτή ορίζει αριθμό όρων που χρησιμοποιούνται στον Κώδικα, «Κράτος Μέλος», «Κράτος Μέλος Καταγωγής», «Κράτος Μέλος Υποδοχής», «Αρμόδια Αρχή», «Οδηγία 77/249/ΕΟΚ» και «Οδηγία 98/5/ΕΚ». Η αναφορά στο «στο οποίο ο δικηγόρος ασκεί διασυνοριακές δραστηριότητες» θα πρέπει να ερμηνεύεται υπό το φως του ορισμού των «διασυνοριακών δραστηριοτήτων» στο Άρθρο 1.5.

Σχόλιο για το Άρθρο 2.1. – Ανεξαρτησία

Η πρόνοια αυτή ουσιαστικά επαναβεβαιώνει τη γενική δήλωση αρχής που διατυπώνεται στη Διακήρυξη της Περούτζια.

Σχόλιο για το Άρθρο 2.2. – Εμπιστοσύνη και Προσωπική Ακεραιότητα

Η πρόνοια αυτή επίσης επανακαθορίζει μια γενική αρχή που περιέχεται στη Διακήρυξη της Περούτζια.

Σχόλιο για το Άρθρο 2.3. – Εμπιστευτικός χαρακτήρας της σχέσεως Δικηγόρου/Εντολέα

Η πρόνοια αυτή επανακαθορίζει κατά πρώτον, στο Άρθρο 2.3.1., γενικές αρχές που διατυπώνονται στη Διακήρυξη της Περούτζια και αναγνωρίζονται από το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο στην υπόθεση AM&S (157/79). Στη συνέχεια, στα Άρθρα 2.3.2. μέχρι 2.3.4. αναπτύσσονται αυτές οι αρχές σε συγκεκριμένο κανόνα που αφορά την προστασία του εμπιστευτικού χαρακτήρα. Το Άρθρο 2.3.3. επιβεβαιώνει ότι η υποχρέωση παραμένει δεσμευτική για το δικηγόρο ακόμη κι αν παύσει να ενεργεί για τον εν λόγω εντολέα. Το Άρθρο 2.3.4. επιβεβαιώνει ότι ο δικηγόρος δεν πρέπει μόνο να σέβεται την υποχρέωση τήρησης του εμπιστευτικού χαρακτήρα των πληροφοριών αλλά πρέπει να απαιτεί και από όλα τα μέλη και υπαλλήλους του δικηγορικού του γραφείου να το πράττουν.

Σχόλιο για το Άρθρο 2.4. – Σεβασμός των Κανόνων Άλλων Δικηγορικών Συλλόγων

Το Άρθρο 4 της Οδηγίας για τη διευκόλυνση της πραγματικής άσκησης της ελεύθερης παροχής υπηρεσιών από δικηγόρους περιέχει τις πρόνοιες αναφορικά με τους κανόνες που πρέπει να τηρούνται από ένα δικηγόρο από ένα Κράτος Μέλος ο οποίος παρέχει υπηρεσίες σε έκτακτη ή προσωρινή βάση σε άλλο Κράτος Μέλος δυνάμει του Αρθρου 49 της ενοποιημένης Συνθήκης της ΕΕ, ως ακολούθως:

- (α) δραστηριότητες σχετικές με την εκπροσώπηση και την υπεράσπιση εντολέα ενώπιον των δικαστικών ή των δημοσίων αρχών ασκούνται σε κάθε Κράτος Μέλος Υποδοχής, σύμφωνα με τους όρους που

προβλέπονται για τους δικηγόρους, οι οποίοι είναι εγκατεστημένοι σ' αυτό το Κράτος, με εξαίρεση οποιουσδήποτε όρους που απαιτούν τη διαμονή ή εγγραφή σε επαγγελματική οργάνωση στο Κράτος αυτό,

- (β) κατά την άσκηση αυτών των δραστηριοτήτων, ο δικηγόρος θα τηρεί τους κανόνες επαγγελματικής δεοντολογίας του Κράτους Μέλους Υποδοχής, άνευ επηρεασμού των υποχρεώσεών του στο Κράτος Μέλος καταγωγής,
- (γ) όταν οι δραστηριότητες αυτές ασκούνται στο Ηνωμένο Βασίλειο, ο όρος «κανόνες επαγγελματικής δεοντολογίας στο Κράτος Μέλος Υποδοχής» θα σημαίνει τους κανόνες επαγγελματικής δεοντολογίας που αφορούν τους «solicitors» όταν οι εν λόγω δραστηριότητες δεν ασκούνται κατ' αποκλειστικότητα από τους «barristers» ή τους «advocates». Σε αντίθετη περίπτωση, θα εφαρμόζονται οι κανόνες επαγγελματικής δεοντολογίας που αφορούν τους τελευταίους. Ωστόσο, οι «barristers» που προέρχονται από την Ιρλανδία θα υπόκεινται πάντοτε στους κανόνες επαγγελματικής δεοντολογίας που ισχύουν στο Ηνωμένο Βασίλειο για «barristers» και «advocates». Όταν οι δραστηριότητες αυτές ασκούνται στην Ιρλανδία, ο όρος «κανόνες επαγγελματικής δεοντολογίας του Κράτους Μέλους Υποδοχής» θα σημαίνει, στο μέτρο που διέπουν την προφορική διαδικασία μιας υπόθεσης στο δικαστήριο, τους κανόνες επαγγελματικής δεοντολογίας που αφορούν τους «barristers». Σε όλες τις άλλες περιπτώσεις, θα εφαρμόζονται οι κανόνες επαγγελματικής δεοντολογίας των «solicitors». Ωστόσο, οι «barristers» και οι «advocates», που προέρχονται από το Ηνωμένο Βασίλειο θα υπόκεινται πάντοτε στους κανόνες επαγγελματικής δεοντολογίας που ισχύουν στην Ιρλανδία για τους «barristers», και
- (δ) δικηγόρος που ασκεί δραστηριότητες άλλες από εκείνες που αναφέρονται στο σημείο (α) πιο πάνω, θα εξακολουθεί να υπόκειται στους όρους και κανόνες επαγγελματικής δεοντολογίας του Κράτους Μέλους Καταγωγής, υπό την επιφύλαξη της τηρήσεως των κανόνων, οποιαδήποτε και αν είναι η πηγή τους, οι οποίοι διέπουν το επάγγελμα στο Κράτος Μέλος Υποδοχής, ιδίως εκείνων που αφορούν το ασυμβίβαστο μεταξύ της ασκήσεως των δραστηριοτήτων του δικηγόρου και της ασκήσεως άλλων δραστηριοτήτων στο Κράτος αυτό, το επαγγελματικό απόρρητο, τις σχέσεις με άλλους δικηγόρους, την απαγόρευση υποστηρίξεως από τον ίδιο δικηγόρο διαδίκων που έχουν συγκρουόμενα συμφέροντα, και την προβολή. Οι κανόνες αυτοί θα εφαρμόζονται μόνο εφόσον δύνανται να τηρηθούν από δικηγόρο που δεν είναι εγκατεστημένος στο Κράτος Μέλος Υποδοχής και στο μέτρο που η τήρησή τους στο κράτος αυτό δικαιολογείται αντικειμενικά για την εξασφάλιση της ορθής ασκήσεως των δραστηριοτήτων του δικηγόρου, της επαγγελματικής αξιοπρέπειας και της τηρήσεως των κανόνων περί ασυμβιβάστου.

Η Οδηγία για τη διευκόλυνση της μόνιμης άσκησης του δικηγορικού επαγγέλματος περιέχει τις πρόνοιες αναφορικά με τους κανόνες που πρέπει να τηρεί ένας δικηγόρος από ένα Κράτος Μέλος ο οποίος ασκεί το επάγγελμά του σε μόνιμη βάση σε άλλο Κράτος Μέλος δυνάμει του Άρθρου 43 της ενοποιημένης Συνθήκης της ΕΕ, ως ακολούθως:

- (α) ανεξάρτητα από τους κανόνες επαγγελματικής δεοντολογίας στους οποίους υπόκειται στο Κράτος Μέλος Καταγωγής του, ο δικηγόρος που ασκεί το επάγγελμά του υπό τον επαγγελματικό του τίτλο της χώρας καταγωγής θα υπόκειται στους ίδιους κανόνες επαγγελματικής δεοντολογίας όπως οι δικηγόροι που ασκούν το επάγγελμά τους υπό τον σχετικό επαγγελματικό τίτλο του Κράτους Μέλους Υποδοχής, για όλες τις δραστηριότητες που ασκεί στην επικράτεια του κράτους αυτού (Άρθρο 6.1.),
- (β) το Κράτος Μέλος Υποδοχής δύναται να απαιτήσει από ένα δικηγόρο που ασκεί το επάγγελμά του υπό τον επαγγελματικό του τίτλο της χώρας καταγωγής είτε να συνάψει ασφάλεια επαγγελματικής ευθύνης είτε να εγγραφεί σε ταμείο επαγγελματικών εγγυήσεων, σύμφωνα με τους κανόνες τους οποίους το κράτος αυτό ορίζει για τις επαγγελματικές δραστηριότητες που ασκούνται στο έδαφός του.

Εντούτοις, ο δικηγόρος που ασκεί το επάγγελμά του υπό τον επαγγελματικό του τίτλο της χώρας καταγωγής θα απαλλάσσεται από την υποχρέωση αυτή εάν μπορεί να αποδείξει ότι καλύπτεται από ασφάλεια ή εγγύηση που έχει δοθεί σύμφωνα με τους κανόνες του Κράτους Μέλους Καταγωγής εφόσον η εν λόγω ασφάλεια ή εγγύηση είναι ισοδύναμη τόσο ως προς τους όρους όσο και ως προς την έκταση της κάλυψης. Όταν η ισοδυναμία είναι μόνο μερική, η αρμόδια αρχή του Κράτους Μέλους Υποδοχής δύναται να απαιτήσει τη σύναψη συμπληρωματικής ασφάλειας ή εγγύησης για να καλυφθούν όσα στοιχεία δεν καλύπτονται ήδη από την ασφάλεια ή την εγγύηση που έχει συναφθεί σύμφωνα με τους κανόνες του Κράτους Μέλους Καταγωγής (Άρθρο 6.3), και

- (γ) δικηγόρος που είναι εγγεγραμμένος στο Κράτος Μέλος Υποδοχής υπό τον επαγγελματικό του τίτλο της χώρας καταγωγής μπορεί να εργάζεται υπό την ιδιότητα του έμμισθου δικηγόρου σε άλλο δικηγόρο, συνεταιρισμό ή δικηγορικό γραφείο, ή σε δημόσια ή ιδιωτική επιχείρηση, εφόσον το Κράτος Μέλος Υποδοχής το επιτρέπει στους δικηγόρους που είναι εγγεγραμμένοι υπό τον επαγγελματικό τίτλο αυτού του Κράτους Μέλους (Άρθρο 8).

Σε περιπτώσεις που δεν καλύπτονται από καμία από τις δύο Οδηγίες ή καθ' υπέρβαση των απαιτήσεων των Οδηγιών αυτών, οι υποχρεώσεις ενός δικηγόρου δυνάμει του Κοινοτικού Δικαίου να τηρεί τους κανόνες άλλων δικηγορικών συλλόγων αποτελεί θέμα ερμηνείας της κάθε σχετικής πρόνοιας, όπως η Οδηγία για το Ηλεκτρονικό Εμπόριο (2000/31/ΕΚ). Κύριος στόχος του Κώδικα είναι η ελαχιστοποίηση και, εάν είναι δυνατόν, η εξάλειψη των

προβλημάτων που δυνατόν να προκύπτουν από τη «διπλή δεοντολογία», δηλαδή την εφαρμογή πέραν της μιας δέσμης πιθανών συγκρουόμενων εθνικών κανόνων σε μια συγκεκριμένη περίπτωση (βλέπε Άρθρο 1.3.1.).

Σχόλιο για το Άρθρο 2.5. – Δραστηριότητες Ασυμβίβαστες με το Λειτουργήμα του Δικηγόρου

Υπάρχουν διαφορές τόσο ανάμεσα όσο και εντός των Κρατών Μελών για το βαθμό στον οποίο οι δικηγόροι επιτρέπεται να εμπλέκονται σε άλλες δραστηριότητες, π.χ. εμπορικές δραστηριότητες. Ο γενικός σκοπός των κανόνων που εξαιρούν ένα δικηγόρο από άλλες δραστηριότητες είναι για να προστατευθεί ο δικηγόρος από τυχόν επιρροές που δυνατόν να παραβιάσουν την ανεξαρτησία του δικηγόρου ή το ρόλο του στην απονομή δικαιοσύνης. Οι διαφοροποιήσεις στους κανόνες αυτούς αντικατοπτρίζουν τις διαφορετικές τοπικές συνθήκες, τις διαφορετικές αντιλήψεις σε ό,τι αφορά το δέον λειτουργήμα των δικηγόρων και τις διαφορετικές τεχνικές της κατάρτισης κανόνων. Για παράδειγμα, σε ορισμένες περιπτώσεις, υπάρχει παντελής απαγόρευση εμπλοκής δικηγόρων σε συγκεκριμένες κατονομασμένες δραστηριότητες ενώ σε άλλες περιπτώσεις η εμπλοκή σε άλλες δραστηριότητες επιτρέπεται σε γενικές γραμμές, δυνάμει της τήρησης συγκεκριμένων διασφαλίσεων που αφορούν την ανεξαρτησία του δικηγόρου.

Τα Άρθρα 2.5.2. και 2.5.3. προνοούν για διαφορετικές καταστάσεις στις οποίες ένας δικηγόρος από ένα Κράτος Μέλος εμπλέκεται κατά τις διασυνοριακές δραστηριότητες (όπως αυτές ορίζονται στο Άρθρο 1.5.) σε ένα Κράτος Μέλος Υποδοχής όταν δεν είναι μέλος του νομικού επαγγέλματος στο Κράτος Μέλος Υποδοχής.

Το Άρθρο 2.5.2. επιβάλλει την πλήρη τήρηση των κανόνων του Κράτους Μέλους Υποδοχής αναφορικά με τις ασυμβίβαστες δραστηριότητες για το δικηγόρο που ενεργεί σε εθνικές νομικές διαδικασίες ή ενώπιον εθνικών δημόσιων αρχών στο Κράτος Μέλος Υποδοχής. Αυτό ισχύει είτε ο δικηγόρος είναι εγκατεστημένος στο Κράτος Μέλος Υποδοχής είτε όχι.

Το Άρθρο 2.5.3. από την άλλη, επιβάλλει το «σεβασμό» προς τους κανόνες του Κράτους Μέλους Υποδοχής αναφορικά με απαγορευμένες ή ασυμβίβαστες δραστηριότητες σε άλλες περιπτώσεις, ωστόσο μόνο όπου ο δικηγόρος που είναι εγκατεστημένος στο Κράτος Μέλος Υποδοχής επιθυμεί να συμμετάσχει απευθείας σε εμπορικές ή άλλες δραστηριότητες που δεν συνδέονται με την άσκηση του δικηγορικού επαγγέλματος.

Σχόλιο για το Άρθρο 2.6. – Προσωπική Προβολή

Ο όρος «προσωπική προβολή» καλύπτει την προβολή από δικηγορικά γραφεία, καθώς και δικηγόρους, σε αντίθεση με την εταιρική προβολή που οργανώνεται από δικηγορικούς συλλόγους για τα μέλη τους στο σύνολο. Οι κανόνες που διέπουν την προσωπική προβολή των δικηγόρων ποικίλλουν σημαντικά ανάμεσα στα Κράτη Μέλη. Το Άρθρο 2.6. ξεκαθαρίζει ότι δεν υπάρχει γενική απαγόρευση στην προσωπική προβολή σε διασυνοριακή άσκηση του επαγγέλματος. Ωστόσο, οι δικηγόροι υπόκεινται σε απαγορεύσεις ή περιορισμούς που τίθενται από τους επαγγελματικούς κανόνες της χώρας

καταγωγής τους και ο δικηγόρος θα συνεχίσει να υπόκειται σε απαγορεύσεις ή περιορισμούς που τίθενται από τους κανόνες στη Κράτος Μέλος Υποδοχής όταν αυτοί είναι δεσμευτικοί για το δικηγόρο δυνάμει της Οδηγίας για τη διευκόλυνση της πραγματικής άσκησης της ελεύθερης παροχής υπηρεσιών από δικηγόρους ή της Οδηγίας για τη διευκόλυνση της μόνιμης άσκησης του δικηγορικού επαγγέλματος.

Σχόλιο για το Άρθρο 2.7. – Το Συμφέρον του Εντολέα

Η πρόνοια αυτή τονίζει την γενική αρχή ότι ο δικηγόρος πρέπει πάντοτε να βάζει τα συμφέροντα του εντολέα του πάνω από τα δικά του συμφέροντα ή τα συμφέροντα των συναδέλφων μελών του νομικού επαγγέλματος.

Σχόλιο για το Άρθρο 2.8. – Περιορισμός της Ευθύνης του Δικηγόρου έναντι του Εντολέα

Η πρόνοια αυτή ξεκαθαρίζει ότι δεν υπάρχει γενική απαγόρευση στον περιορισμό της ευθύνης ενός δικηγόρου έναντι του εντολέα του σε διασυννοριακή άσκηση του επαγγέλματος, είτε με σύμβαση είτε με τη χρήση ετερόρρυθμης εταιρείας ή εταιρείας περιορισμένης ευθύνης (limited company, limited partnership or limited liability partnership). Ωστόσο, τονίζει ότι αυτό μπορεί μόνο να εξεταστεί σε περιπτώσεις όπου ο σχετικός νόμος και οι σχετικοί κανόνες δεοντολογίας το επιτρέπουν – και σε αριθμό δικαιοδοσιών ο νόμος ή οι επαγγελματικοί κανόνες απαγορεύουν ή περιορίζουν τέτοιο περιορισμό ευθύνης.

Σχόλιο για το Άρθρο 3.1. – Αποδοχή και Λήξη Εντολών

Οι πρόνοιες του Άρθρου 3.1.1. έχουν σχεδιαστεί για να διασφαλίζεται ότι διατηρείται μια σχέση μεταξύ δικηγόρου και εντολέα και ότι ο δικηγόρος λαμβάνει πράγματι εντολές από τον εντολέα, ακόμη κι αν αυτές δυνατόν να μεταβιβάζονται μέσω ενός δεόντως εξουσιοδοτημένου μεσολαβητή. Αποτελεί ευθύνη του δικηγόρου να ικανοποιηθεί ως προς την εξουσιοδότηση του μεσολαβητή και τις επιθυμίες του εντολέα.

Το Άρθρο 3.1.2. πραγματεύεται τον τρόπο με τον οποίο ο δικηγόρος θα πρέπει να εκτελεί τα καθήκοντά του. Η πρόνοια ότι ο δικηγόρος θα αναλάβει προσωπικά ευθύνη για την απαλλαγή από τις εντολές που του δόθηκαν σημαίνει ότι ο δικηγόρος δεν μπορεί να αποφεύγει την ευθύνη λόγω ανάθεσης σε άλλους. Ο δικηγόρος δεν εμποδίζεται να επιδιώξει να περιορίσει την νομική του ευθύνη στο βαθμό που αυτό επιτρέπεται από τη σχετική νομοθεσία ή τους επαγγελματικούς κανόνες – βλέπε Άρθρο 2.8.

Το Άρθρο 3.1.3. διατυπώνει μια αρχή η οποία σχετίζεται ιδιαίτερα με διασυννοριακές δραστηριότητες, για παράδειγμα, όταν ζητείται από ένα δικηγόρο να χειριστεί ένα θέμα για λογαριασμό ενός δικηγόρου ή εντολέα από άλλο κράτος ο οποίος δυνατόν να μην γνωρίζει τη σχετική νομοθεσία και πρακτική, ή όταν ζητείται από ένα δικηγόρο να χειριστεί ένα θέμα που αφορά τη νομοθεσία ενός άλλου κράτους την οποία δεν γνωρίζει.

Ένας δικηγόρος έχει σε γενικές γραμμές το δικαίωμα να αρνηθεί εξ'αρχής να αποδεχτεί εντολές, ωστόσο το Άρθρο 3.1.4. δηλώνει ότι, εφόσον τις αποδεχτεί, ο δικηγόρος είναι υπόχρεος να μην αποσυρθεί χωρίς να έχει πρώτα διασφαλίσει τα συμφέροντα του εντολέα του.

Σχόλιο για το Άρθρο 3.2. – Σύγκρουση Συμφερόντων

Οι πρόνοιες του Άρθρου 3.1.2. δεν αποτρέπουν ένα δικηγόρο από το να ενεργεί για δύο ή περισσότερους εντολείς για το ίδιο ζήτημα νοουμένου ότι δεν συγκρούονται τα συμφέροντά τους και ότι δεν υπάρχει σημαντικός κίνδυνος να προκύψει μια τέτοια σύγκρουση. Όπου ένας δικηγόρος ενεργεί ήδη για δύο ή περισσότερους εντολείς κατά τον τρόπο αυτό και στη συνέχεια προκύψει σύγκρουση συμφερόντων μεταξύ των εντολέων αυτών ή κίνδυνος παραβίασης του εμπιστευτικού χαρακτήρα της σχέσης δικηγόρου/εντολέα ή άλλες καταστάσεις όπου η ανεξαρτησία του δικηγόρου δυνατόν να τίθεται σε κίνδυνο, τότε ο δικηγόρος πρέπει να παύσει να ενεργεί για λογαριασμό των δύο ή όλων των πελατών.

Ωστόσο, δυνατόν να υπάρχουν περιπτώσεις στις οποίες προκύπτουν διαφορές μεταξύ δύο ή περισσότερων εντολέων για λογαριασμό των οποίων ενεργεί ο ίδιος δικηγόρος όπου δυνατόν να είναι ορθό για το δικηγόρο να προσπαθήσει να ενεργήσει ως μεσολαβητής. Σε τέτοιες περιπτώσεις, εναπόκειται στο δικηγόρο να χρησιμοποιήσει τη δική του κρίση ως προς το αν υπάρχει τέτοια σύγκρουση συμφέροντος ή όχι μεταξύ τους, ώστε να απαιτείται όπως ο δικηγόρος παύσει να ενεργεί για λογαριασμό του. Σε αντίθετη περίπτωση, ο δικηγόρος δυνατόν να εξετάσει κατά πόσο θα ήταν καλύτερα να εξηγήσει τη θέση του στους εντολείς, να εξασφαλίσει τη σύμφωνο γνώμη τους και να προσπαθήσει να ενεργήσει ως μεσολαβητής για να επιλύσει τη μεταξύ τους διαφορά, και μόνο εάν η προσπάθεια αυτή για μεσολάβηση αποτύχει, να σταματήσει να ενεργεί για λογαριασμό τους.

Το Άρθρο 3.2.4. εφαρμόζει τις προαναφερόμενες πρόνοιες του Άρθρου 3 για δικηγόρους που ασκούν το επάγγελμά τους σε συνεργασία με άλλους δικηγόρους. Για παράδειγμα, ένα δικηγορικό γραφείο θα πρέπει να διακόπτει κάθε ενέργεια όταν υπάρχει σύγκρουση συμφέροντος μεταξύ δύο εντολέων του δικηγορικού γραφείου, ακόμη κι αν ενεργούν διαφορετικοί δικηγόροι του γραφείου για κάθε εντολέα. Από την άλλη, κατ'εξαιρέση, στην περίπτωση συνεταιρισμού (chambers) που χρησιμοποιείται από Άγγλους «barristers», όπου ένας δικηγόρος ενεργεί για πελάτες ατομικά, διαφορετικοί δικηγόροι του ίδιου συνεταιρισμού είναι δυνατόν να ενεργούν για πελάτες με συγκρουόμενα συμφέροντα.

Σχόλιο για το Άρθρο 3.3. – Συμφωνία [αμοιβής] σε οποιοδήποτε χρονικό σημείο της δίκης

Οι πρόνοιες αυτές αντικατοπτρίζουν την κοινή θέση που υπάρχει σε όλα τα Κράτη Μέλη ότι μια μη ρυθμισμένη συμφωνία αμοιβής σε οποιοδήποτε χρονικό σημείο της δίκης (pactum de quaestio litis) είναι αντίθετη προς την ορθή απονομή δικαιοσύνης λόγω του ότι ενθαρρύνει την κερδοσκοπική επίλυση διαφορών και υπάρχει έτσι ο κίνδυνος κατάχρησης. Οι πρόνοιες, ωστόσο, δεν στοχεύουν στην αποτροπή της διατήρησης ή εισαγωγής

διευθετήσεων δυνάμει των οποίων οι δικηγόροι θα πληρώνονται σύμφωνα με τα αποτελέσματα και μόνο εάν η ενέργεια ή το ζήτημα έχει επιτυχή έκβαση, νοουμένου ότι οι διευθετήσεις αυτές υπόκεινται σε επαρκή ρύθμιση και έλεγχο για την προστασία του εντολέα και τη δέουσα απονομή δικαιοσύνης.

Σχόλιο για το Άρθρο 3.4. – Ρύθμιση Αμοιβών

Το Άρθρο 3.4. θέτει τρεις προϋποθέσεις: ένα γενικό πρότυπο πλήρους γνωστοποίησης της αμοιβής του δικηγόρου προς τον εντολέα, μια προϋπόθεση ότι η αμοιβή πρέπει να είναι δίκαιη και εύλογη και μια προϋπόθεση συμμόρφωσης με το νόμο και τους επαγγελματικούς κανόνες.

Σε πολλά Κράτη Μέλη, υπάρχει μηχανισμός για τη ρύθμιση της αμοιβής των δικηγόρων δυνάμει της εθνικής νομοθεσίας ή των κανόνων δεοντολογίας, είτε με αναφορά σε εξουσία επιδικαστικής απόφασης από δικηγορικές αρχές είτε με άλλο τρόπο. Σε καταστάσεις που διέπονται από την Οδηγία για τη διευκόλυνση της μόνιμης άσκησης του δικηγορικού επαγγέλματος, όπου ο δικηγόρος υπόκειται στους κανόνες του κράτους υποδοχής καθώς και στους κανόνες του κράτους καταγωγής, η βάση για τη χρέωση της αμοιβής δυνατόν να πρέπει να συμμορφώνεται και με τις δύο δέσμες κανόνων.

Σχόλιο για το Άρθρο 3.5. – Καταβολή έναντι Αμοιβής

Σύμφωνα με το Άρθρο 3.5., ο δικηγόρος δύναται να απαιτήσει καταβολή πληρωμής έναντι της αμοιβής ή/και των εξόδων του, ωστόσο καθορίζει ένα όριο κάνοντας αναφορά σε εύλογο υπολογισμό της αμοιβής ή/και των εξόδων. Βλέπε επίσης το Άρθρο 3.1.3. αναφορικά με το δικαίωμα αποχώρησης.

Σχόλιο για το Άρθρο 3.6. – Επιμερισμός Αμοιβών με μη Δικηγόρους

Σε ορισμένα Κράτη Μέλη επιτρέπεται στους δικηγόρους να ασκούν το επάγγελμά τους σε συνεργασία με μέλη άλλων συγκεκριμένων εγκεκριμένων επαγγελματιών, είτε νομικών είτε όχι. Οι πρόνοιες του Άρθρου 3.6.1. δεν έχουν σχεδιαστεί για να αποτρέπουν τον επιμερισμό αμοιβών εντός μιας τέτοιας εγκεκριμένης μορφής συνεταιρισμού. Ούτε έχουν σχεδιαστεί για να αποτρέπουν τον επιμερισμό αμοιβών των δικηγόρων για τους οποίους ισχύει ο Κώδικας (βλέπε Άρθρο 1.4. πιο πάνω) με άλλους «δικηγόρους», για παράδειγμα, δικηγόρους από μη Κράτη Μέλη ή μέλη άλλων νομικών επαγγελματιών στα Κράτη Μέλη όπως συμβολαιογράφοι.

Σχόλιο για το Άρθρο 3.7. – Δικαστικά Έξοδα και Διαθέσιμη Νομική Αρωγή

Το Άρθρο 3.7.1. τονίζει τη σημασία της προσπάθειας επίλυσης διαφορών κατά τρόπο που να είναι οικονομικά αποδοτικός για τον εντολέα, περιλαμβανομένης της παροχής συμβουλών ως προς το κατά πόσο να γίνει απόπειρα επίτευξης διακανονισμού ή κατά πόσο να γίνει παραπομπή της διαφοράς σε εναλλακτικούς τρόπους επίλυσής της.

Το Άρθρο 3.7.2. απαιτεί όπως ο δικηγόρος ενημερώνει τον εντολέα του για τυχόν διαθέσιμη νομική αρωγή. Υπάρχουν πολύ διαφορετικές πρόνοιες στα Κράτη Μέλη σε ό,τι αφορά τη δυνατότητα διάθεσης νομικής αρωγής. Σε διασυνοριακές δραστηριότητες, ο δικηγόρος θα πρέπει να έχει υπόψη του την πιθανότητα ότι δυνατόν να ισχύουν οι πρόνοιες παροχής νομικής αρωγής ενός εθνικού νόμου τις οποίες ο δικηγόρος δεν γνωρίζει.

Σχόλιο για το Άρθρο 3.8. – Κεφάλαια Εντολέων

Οι πρόνοιες του Άρθρου 3.8. αντικατοπτρίζουν τη σύσταση που υιοθετήθηκε από τη CCBE στις Βρυξέλλες το Νοέμβριο 1985 αναφορικά με την ανάγκη θέσπισης και εφαρμογής ελάχιστων κανονισμών που να διέπουν τον κατάλληλο έλεγχο και διάθεση των κεφαλαίων των εντολέων που κατέχουν οι δικηγόροι εντός της Κοινότητας. Το Άρθρο 3.8. καθορίζει ελάχιστα πρότυπα που θα πρέπει να τηρούνται, ενώ δεν παρεμβαίνει στις λεπτομέρειες των εθνικών συστημάτων που προνοούν πληρέστερη ή πιο αυστηρή προστασία για τα κεφάλαια των εντολέων.

Ο δικηγόρος που κατέχει κεφάλαια εντολέων, ακόμη και κατά τη διάρκεια μιας διασυνοριακής δραστηριότητας, οφείλει να τηρεί τους κανόνες του δικηγορικού συλλόγου της χώρας καταγωγής του. Ο δικηγόρος πρέπει να γνωρίζει για τυχόν θέματα που προκύπτουν όταν δύνανται να εφαρμόζονται οι κανόνες πέραν του ενός Κράτους Μέλους, ιδιαίτερα όπου ο δικηγόρος είναι εγκατεστημένος σε ένα Κράτος Μέλος Υποδοχής δυνάμει της Οδηγίας για τη διευκόλυνση της μόνιμης άσκησης του δικηγορικού επαγγέλματος.

Σχόλιο για το Άρθρο 3.9. – Ασφάλιση Έναντι Επαγγελματικού Κινδύνου

Το Άρθρο 3.9. αντικατοπτρίζει μια σύσταση, που επίσης υιοθετήθηκε από την CCBE στις Βρυξέλλες το Νοέμβριο 1985, αναφορικά με την ανάγκη για όλους τους δικηγόρους της Κοινότητας να ασφαρίζονται έναντι των κινδύνων που προκύπτουν από απαιτήσεις για επαγγελματική αμέλεια εναντίον τους. Το Άρθρο 3.9.2. αφορά την περίπτωση όπου η ασφάλεια δεν μπορεί να εξασφαλιστεί στη βάση που διατυπώνεται στο Άρθρο 3.9.1.

Σχόλιο για το Άρθρο 4.1. – Εφαρμοστέοι Κανόνες Δεοντολογίας εντός του Δικαστηρίου

Η πρόνοια αυτή εφαρμόζει την αρχή ότι ο δικηγόρος δεσμεύεται να συμμορφώνεται με τους κανόνες του δικαστηρίου ενώπιον του οποίου ασκεί το επάγγελμά του ή εμφανίζεται.

Σχόλιο για το Άρθρο 4.2. – Δίκαιη Διεξαγωγή των Διαδικασιών

Η πρόνοια αυτή εφαρμόζει τη γενική αρχή ότι σε κατ'αντιδικίαν διαδικασίες, ο δικηγόρος δεν πρέπει να προσπαθεί να εκμεταλλεύεται αθέμιτα τον αντίπαλό του. Ο δικηγόρος δεν πρέπει, για παράδειγμα, να επικοινωνεί με το δικαστή χωρίς να ενημερώνει πρώτα το δικηγόρο του αντίπαλου μέρους ή να υποβάλλει τεκμήρια, σημειώσεις ή έγγραφα στο δικαστή χωρίς να τα κοινοποιεί εγκαίρως στο δικηγόρο του άλλου μέρους εκτός εάν επιτρέπονται αυτές οι ενέργειες δυνάμει των σχετικών κανονισμών διαδικασίας. Στο βαθμό

που δεν απαγορεύεται από νόμο, ο δικηγόρος δεν πρέπει να αποκαλύπτει ή υποβάλλει στο δικαστήριο οποιεσδήποτε προτάσεις για διακανονισμό της υπόθεσης που γίνονται από το άλλο μέρος ή το δικηγόρο του χωρίς τη ρητή συγκατάθεση του δικηγόρου του άλλου μέρους. Βλέπε επίσης το σχόλιο για το Άρθρο 4.5. πιο κάτω.

Σχόλιο για το Άρθρο 4.3. – Συμπεριφορά ενώπιον του Δικαστηρίου

Η πρόνοια αυτή αντικατοπτρίζει την ισορροπία που είναι απαραίτητη μεταξύ του σεβασμού προς το δικαστήριο και προς το νόμο από τη μία και τη διασφάλιση του καλύτερου συμφέροντος του εντολέα από την άλλη.

Σχόλιο για το Άρθρο 4.4. – Λανθασμένη ή Παραπλανητική Πληροφόρηση

Η πρόνοια αυτή εφαρμόζει την αρχή ότι ο δικηγόρος δεν πρέπει ποτέ εν γνώσει του να παραπλανεί το δικαστήριο. Αυτό είναι απαραίτητο, ώστε να υπάρχει εμπιστοσύνη μεταξύ των δικαστηρίων και του νομικού επαγγέλματος.

Σχόλιο για το Άρθρο 4.5. – Επέκταση [Πεδίου Εφαρμογής] σε Διαιτητές κ.τ.λ.

Η πρόνοια αυτή επεκτείνει τις προηγούμενες πρόνοιες που αφορούν τα δικαστήρια και σε άλλα σώματα που εκτελούν δικαστικά ή οιονεί δικαστικά καθήκοντα.

Σχόλιο για το Άρθρο 5.1. – Πνεύμα Συναδελφικής Συμπεριφοράς

Οι πρόνοιες αυτές οι οποίες βασίζονται στις δηλώσεις στη Διακήρυξη της Περούτζια, τονίζουν ότι είναι προς το δημόσιο συμφέρον του νομικού επαγγέλματος όπως διατηρείται μια σχέση εμπιστοσύνης και συνεργασίας μεταξύ των μελών του. Ωστόσο, αυτό δεν μπορεί να χρησιμοποιείται για να δικαιολογηθεί η πρόταξη των συμφερόντων του κλάδου έναντι εκείνων της δικαιοσύνης και του εντολέα (βλέπε επίσης το σχόλιο για το Άρθρο 2.7.).

Σχόλιο για το Άρθρο 5.2. – Συνεργασία Μεταξύ Δικηγόρων από Διαφορετικά Κράτη Μέλη

Η πρόνοια αυτή αναπτύσσει επίσης μια αρχή που διατυπώνεται στην Διακήρυξη της Περούτζια με στόχο την αποφυγή παρεξηγήσεων σε συναλλαγές μεταξύ δικηγόρων από διαφορετικά Κράτη Μέλη.

Σχόλιο για το Άρθρο 5.3. – Επικοινωνία μεταξύ Δικηγόρων

Σε συγκεκριμένα Κράτη Μέλη οι επικοινωνίες μεταξύ δικηγόρων (γραπτές ή προφορικές) θεωρούνται κατά κανόνα ως εμπιστευτικές μεταξύ των δικηγόρων. Αυτό σημαίνει ότι το περιεχόμενο αυτών των επικοινωνιών δεν μπορεί να αποκαλύπτεται σε άλλους, δεν μπορεί κατά κανόνα να μεταφέρεται

στους εντολείς των δικηγόρων και σε κάθε περίπτωση δεν μπορεί να παρουσιαστεί στο δικαστήριο. Σε άλλα Κράτη Μέλη, δεν υιοθετούνται τα πιο πάνω εκτός εάν η επικοινωνία φέρει την ένδειξη «εμπιστευτική».

Σε άλλα ακόμη Κράτη Μέλη, ο δικηγόρος πρέπει να ενημερώνει πλήρως τον εντολέα του για όλες τις σχετικές επικοινωνίες του με επαγγελματία συνάδελφο που ενεργεί για κάποιο άλλο μέρος, και η σήμανση μιας επιστολής ως «εμπιστευτική» σημαίνει μόνο ότι αποτελεί νομικό θέμα απευθυνόμενο στον δικηγόρο-παραλήπτη και τον εντολέα του και δεν πρέπει να χρησιμοποιηθεί κατά εσφαλμένο τρόπο από τρίτους.

Σε ορισμένα κράτη, εάν ένας δικηγόρος επιθυμεί να υποδείξει ότι μια επιστολή αποστέλλεται σε μια προσπάθεια διακανονισμού, και δεν πρέπει να παρουσιαστεί σε δικαστήριο, ο δικηγόρος θα πρέπει να σημειώνει στην επιστολή την ένδειξη «άνευ βλάβης».

Αυτές οι σημαντικές εθνικές διαφορές δημιουργούν πολλές παρεξηγήσεις.

Είναι για αυτό το λόγο που οι δικηγόροι πρέπει να είναι πολύ προσεκτικοί κατά τις διασυννοριακές τους επικοινωνίες.

Όποτε ένας δικηγόρος επιθυμεί να στείλει μια επιστολή σε ένα επαγγελματία συνάδελφο σε άλλο Κράτος Μέλος στη βάση ότι η επικοινωνία αυτή θα πρέπει να μείνει εμπιστευτική μεταξύ των δικηγόρων, ή ότι είναι «άνευ βλάβης», ο δικηγόρος θα πρέπει να ρωτά εκ των προτέρων κατά πόσο η επιστολή αυτή μπορεί να γίνει αποδεκτή σε αυτή τη βάση. Ο δικηγόρος που επιθυμεί όπως μια επικοινωνία γίνει αποδεκτή σε αυτή τη βάση, πρέπει να το εκφράζει ξεκάθαρα στην επικοινωνία ή στη συνοδευτική επιστολή.

Ο δικηγόρος που προορίζεται ως ο παραλήπτης μιας τέτοιας επικοινωνίας, που δεν είναι ωστόσο σε θέση να σεβαστεί ή να διασφαλίσει το σεβασμό σε ό,τι αφορά τη βάση στην οποία αυτή αποστέλλεται, πρέπει να ενημερώσει αμέσως τον αποστολέα ούτως ώστε να μην σταλεί η επικοινωνία. Σε περίπτωση που η επικοινωνία έχει ήδη παραληφθεί, ο παραλήπτης πρέπει να την επιστρέψει στον αποστολέα χωρίς να αποκαλύψει το περιεχόμενό της ή να αναφερθεί με οποιοδήποτε τρόπο σε αυτή. Σε περίπτωση που η εθνική νομοθεσία ή οι κανόνες του παραλήπτη τον εμποδίζουν να συμμορφωθεί με την απαίτηση αυτή, θα πρέπει να ενημερώσει τον αποστολέα αμέσως.

Σχόλιο για το Άρθρο 5.4. – Αμοιβή για Παραπομπή Υπόθεσης σε Συνάδελφο

Η πρόνοια αυτή αντικατοπτρίζει την αρχή ότι ο δικηγόρος δεν θα πρέπει να καταβάλλει ή λαμβάνει αμοιβή απλώς και μόνο για την παραπομπή ενός εντολέα, η οποία έθετε σε κίνδυνο την ελεύθερη επιλογή δικηγόρου του εντολέα ή το συμφέρον του εντολέα σε ό,τι αφορά την παραπομπή της υπόθεσής του στις καλύτερες διαθέσιμες υπηρεσίες. Αυτό δεν εμποδίζει τις διευθετήσεις επιμερισμού αμοιβών μεταξύ δικηγόρων στην κατάλληλη βάση (Βλέπει το σχόλιο για το Άρθρο 3.6. πιο πάνω).

Σε ορισμένα Κράτη Μέλη, επιτρέπεται στους δικηγόρους να αποδέχονται και να προκαταβάλλουν προμήθειες σε ορισμένες περιπτώσεις νοουμένου ότι: α) εξυπηρετούνται τα καλύτερα συμφέροντα του εντολέα, β) υπάρχει πλήρης αποκάλυψη αυτού του γεγονότος στον εντολέα, και γ) ο εντολέας έχει συναινέσει για την προκαταβολή της προμήθειας. Σε τέτοιες περιπτώσεις, η προκαταβολή της προμήθειας από τον δικηγόρο εκπροσωπεί μέρος της αμοιβής του δικηγόρου για την υπηρεσία που παρέχεται στον εντολέα και δεν εντάσσεται στο πλαίσιο της απαγόρευσης καταβολής αμοιβής για παραπομπή υπόθεσης σε συνάδελφο η οποία σχεδιάστηκε για να αποτρέψει τους δικηγόρους από το να πραγματοποιούν κρυφά κέρδη.

Σχόλιο για το Άρθρο 5.5. – Επικοινωνία με Αντίδικους

Η πρόνοια αυτή αντικατοπτρίζει μια γενικώς αποδεκτή αρχή και είναι σχεδιασμένη τόσο για να προωθή την ομαλή διεξαγωγή των εργασιών μεταξύ δικηγόρων όσο και να εμποδίζει οποιαδήποτε προσπάθεια εκμετάλλευσης του εντολέα από άλλο δικηγόρο.

Σχόλιο για το Άρθρο 5.6. – Αλλαγή Δικηγόρου

Το Άρθρο 5.6. αφορούσε την αλλαγή δικηγόρου. Διαγράφηκε από τον Κώδικα στις 6 Δεκεμβρίου 2002.

Σχόλιο για το Άρθρο 5.7. – Ευθύνη για την Καταβολή Αμοιβών

Οι πρόνοιες αυτές ουσιαστικά επαναβεβαιώνουν πρόνοιες που περιέχονται στη Διακήρυξη της Περούτζια. Εφόσον οι παρεξηγήσεις αναφορικά με την ευθύνη για μη καταβληθείσες αμοιβές αποτελεί συνηθισμένη αιτία διαφοράς μεταξύ δικηγόρων διαφορετικών Κρατών Μελών, είναι σημαντικό όπως ο δικηγόρος που επιθυμεί να εξαιρέσει ή να περιορίσει την προσωπική του υποχρέωση σε ό,τι αφορά την ευθύνη για την καταβολή αμοιβών σε ένα ξένο συνάδελφο, να συνάψει σαφή συμφωνία ως προς τούτο στην αρχή της συναλλαγής.

Σχόλιο για το Άρθρο 5.8. – Συνεχής Επαγγελματική Ανάπτυξη

Το να είναι ο δικηγόρος ενήμερος για τις εξελίξεις σε ό,τι αφορά τη νομοθεσία αποτελεί επαγγελματική υποχρέωση. Συγκεκριμένα, είναι σημαντικό οι δικηγόροι να γνωρίζουν τον ολοένα και μεγαλύτερο αντίκτυπο της Ευρωπαϊκής νομοθεσίας στον κλάδο τους.

Σχόλιο για το Άρθρο 5.9. – Διαφορές Μεταξύ Δικηγόρων από Διαφορετικά Κράτη Μέλη

Ένας δικηγόρος έχει το δικαίωμα να εφαρμόσει οποιαδήποτε νομική ή άλλη θεραπεία την οποία δικαιούται έναντι ενός συναδέλφου σε άλλο Κράτος Μέλος. Εντούτοις, είναι επιθυμητό όπως, όπου εμπλέκεται παραβίαση ενός κανόνα επαγγελματικής δεοντολογίας ή διαφορά επαγγελματικής φύσης, να εξαντλούνται οι πιθανότητες φιλικού διακανονισμού, με τη βοήθεια των ενδιαφερόμενων δικηγορικών συλλόγων εάν κρίνεται απαραίτητο, προτού εφαρμοστεί τέτοια θεραπεία.